

DENG

SİYASAL VE KÜLTÜREL DERGİ

Evin Turizm İnşaat ve Yayıncılık Ticaret
Limited Şirketi Adına
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ömer MAVLAY

Sahibi ve
Genel Yayın Yönetmeni
Bayram BOZYEL

YAZIŞMA ADRESİ

Kurtismailpaşa 5. Sok. Fırat 5 Apt.
Kat:1 No:2 Ofis/DİYARBAKIR
Tel/Faks: (0412) 229 02 88
E-mail: kovaradeng@myynet.com

BASKI

Furkan Matbaacılık
Tel: (0412) 223 91 22 Diyarbakır

ISSN: 1302-7964

TEMSİLCİLİKLER

İSTANBUL

Mahmut DÖĞER

Tel:0534 354 26 13

HEWLÊR

Tel: 009647504456108

ALMANYA

Postfach: 131831, 4245

Wuppertal/ALMANYA

Faks: 00-49-202-9743594

E-mail: demanu.almanya@yahoo.de

İçindekiler - Naverok

Merhaba	2
Bayram BOZYEL Bir yıllık çatışma bilançosu	3-10
Mesut TEK Kürdistan Sosyalist Partisi-PSK Artık Legal	11-14
Prof. Dr. Mesut YEĞEN Müesses nizamın Kürtlerin kalbini kazanma ihtimali kalmadı	15-21
Nizamettin TAŞ Bağımsızlık kürdlerin vazgeçilmez hakkıdır	22-27
Mazhar KARA “Değişim Kervanı” tipiye yakalandı	28-32
Prof. Dr. Bilal SAMBUR Kürtlerin önündeki yeni tehdit ve meydan okuma: DAİŞİZM veya DAİŞ Teolojisi	33-38
Öğr. Gör. Seyithan TURAN Ramazan Çankaya’ya Mektup	39-44
Ali Haydar KOÇ Kürt Siyasal Tarihinde Sykes-Picot veya Küçük Asya Antlaşması -1916	45-55
Bayram BOZYEL Kürdistan için federal çözüm mümkün	56-61
Partiya Sosyalist a Kurdistan - PSK Kurucular Kurulu Sonuç Bildirgesi	62-64

Merhaba

Yeniden merhaba,

Yine sıcak, yoğun ve tarihi gelişmeleri içeren yazılarla karşınızdayız.

Türkiye ve Kürdistan'ın içine girdiği çatışma sürecinin bir yılı dolmak üzere. Geline aşamada kentlerdeki çatışmalarda sona gelirse de, savaş kırsal alanda bütün yoğunluğu ile devam ediyor. Batı illerinde PKK'nin bomba yüklü araçlarla gerçekleştirdiği eylemlerde önemli can kayıpları yaşanıyor.

Son dönemin önemli gelişme konularından biri de Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK'nin) 42 yıllık illegal mücadelenin ardından Türkiye'de yasal alana çıkmasıdır. PSK'nin, 2014 yılında gerçekleştirdiği 10. Kongresi'nde aldığı legalleşme kararı, iki yıllık ön hazırlıkların ardından 30 Mayıs'ta İçişleri Bakanlığı'na yapılan başvuru ile hayata geçirilmiş oldu. Bu adım hem Kürt hareketinin yarım yüz yıllık mücadele serüveninde önemli bir kazanım, hem de Türkiye'nin demokrasi yürüyüşünde kaydedilen mesafenin bir göstergesidir.

Dergimizin bu sayısında Bayram Bozyel'in, son bir yıllık çatılgalı sürecin bilançosunu irdeleyen yazısına yer verdik. Bu sayıda ayrıca PSK Genel Başkanı Mesut Tek'in, PSK'nin legalleşme hikâyesine odaklı bir yazısı yer alıyor.

Bu sayımızda yer verdiğimiz konulardan biri de yaşanan çatışmalara paralel olarak Türkiye'de artarak derinleşen otoriterleşme ve kutuplaşma eğilimi oldu. Bu konuyu işin uzmanı Prof. Mesut Yeğen ile konuştuk. Kendisiyle yaptığımız röportajda, Sayın Yeğen, çatışmalı ortamdan, otoriterleşme eği-

limine, oradan da "Yeni müesses nizam"ın kuruluşuna değin birçok konuya açıklık getirdi.

Bu sayının önemli konu başlıklardan birisi de Güney Kürdistan'daki referandum ve bağımsızlık süreci. Nizamettin Taş, dergimiz için bu konuyu bütün detayları ve opsiyonlarıyla işleyen bir yazı kaleme aldı.

Prof. Bilal Sambur ise DAİŞ'le mücadelede yeni bir paradigma ihtiyacına parmak basan bir yazı yazdı. Sayın Sambur yazısında IŞİD ile sadece savaşla başa çıkılamayacağına altını çiziyor, onu tümüyle etkisiz kılmak için yeni bir teoloji ortaya koymağın gereğine işaret ediyor.

Bu sayıda yer alan konulardan biri de ünlü Sykes-Picot Anlaşması. Araştırmacı yazar Ali Haydar Koç'un "Kürt Siyasal Tarihinde Sykes-Picot veya Küçük Asya Antlaşması -1916" başlıklı yazısı, yüzüncü yılında konunun anlaşılması bakımından önem kazanıyor.

Mazhar Kara, "Değişim Kervanı' Tipiye Yakalandı" başlıklı değerlendirmesinde Türkiye'de son birkaç yılda birbirine zıt yönde hareket eden değişim akıntıları ve bu gelişmelerin arkasındaki değişim dinamiklerine değiniyor.

Bu sayıda ayrıca Seyithan Turan'ın geçmişe dönük ufuk turu niteliğinde ve edebi tarzındaki yazı dizisinin ilk bölümü yer alıyor.

Bayram Bozyel'in "Kürdistan'da Federal Çözüm mümkündür" başlıklı makalesi, Kürt sorunun çözümüne ilişkin bir model oluşturma iddiasını taşıyan bir yazı.

Okuyunca beğeneceğinizi umuyoruz.

Bir yıllık çatışma bilançosu

Bayram Bozyel

Son bir yılda neler oldu

Türkiye’de çatışmalı sürecin bir yılı dolmak üzere. Bu bir yıllık süreçte Kürdistan geçmişte hiç olmadığı kadar yıkıma uğradı. Geçen yılın Ağustos ayında PKK’nin çatışmaları kentlere taşımasının ardından onlarca Kürt kasabası yerle bir oldu. Varto’da başlayan hendek ve barikat savaşı sırayla Silvan, Derik, İdil, Cizre, Diyarbakır Sur, Silopi, Yüksekova, Şırnak ve Nusaybin’e taşınarak bu şehirlerin yıkımına yol açtı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamalarına göre son bir yıllık çatışmalarda 8 bin dolayında insan yaşamını yitirmiş. Bu rakam son otuz yılda yaşanan can kayıplarının beşte birine denk düşüyor. Konuyla ilgili yapılan başka açıklamalara göre son bir yıllık çatışmalarda evini barkını kaybedenlerin sayısı 350 bini geçiyor. İki milyon dolayında insan bu yaşanan çatışma döneminden etkilenerek değişik mağduriyetlere uğramış. Bu dönemde yaşanan ekonomik ve ticari kayıpların ise haddi hesabı yok

Son bir yıllık çatışma sürecinin bilançosu sadece soğuk rakamlardan ibaret değil. Sorunun sosyal, kültürel, psikolojik ve siyasal boyutları daha da vahim.

Tek başına Diyarbakır Sur’da yaşananlar söz konusu vahametinin boyutlarını göstermesi açısından ilginç.

Diyarbakır Sur ilçesi, dünyanın en önemli tarihi merkezlerinden birisi. Söz konusu tarihi ve kültürel değerinden dolayı UNESCO tarafından insanlığın ortak mirası kabul edilerek koruma altına alındı. Ne var ki insanlığın bu güzide mirası son bir yıllık savaşta tümüyle yok oldu. Aylar boyu süren çatışmalarda ilçenin önemli birçok tarihi ve kültürel yapısı; cami, kilise, medrese ve hamamı yanıp kül oldu. Çatışmalar son bulduğu halde ilçenin birçok mahallesine giriş hala yasak. İnsanların geride bıraktıkları ev ve eşyalarına ulaşmalarına fırsat verilmiyor. Çatışma alanlarından hala kaldırılmamış cesetlere ait olduğu tahmin edilen müthiş bir koku etrafa yayılıyor. Devlete ait

yüzlerce araç Sur'dan yakılıp yıkılmış binaların enkazlarını içindeki her şeyle birlikte alıp şehrin uzak bölgelerine döküyor. Sur halkı, dökülen molozlar içinden umutsuz bir şekilde kişisel eşyalarının, değerli varlıklarının, geçmişlerine ilişkin anılarının izini sürüyor. Sur'dan taşınan molozlardan insan uzuvlarına rastlandığı yönünde ciddi iddialar söz konusu. Özetle insanlığın ortak değerleriyle yoğrulmuş binlerce yıllık mirası günümüze taşıyan Diyarbakır artık yok.

Son dönemde Nusaybin'in virane olmuş son haline ilişkin görüntüler herkesin dikkatini çekmiştir. Zaten Cumhurbaşkanı açık seçik ilan etmemiş miydi: "Önce sivillerin kenti terk etmesi istenecek, ardından da taş üstünde taş bırakılmayacak". Tam da böyle olmuş, tank ve topolarla şehir günlerce bombalanmış, sonuçta Nusaybin taş üstünde taş bırakılmayacak bir noktaya getirilmiş.

Cizre, Şırnak ve Yüksekova'nın da Nusaybin'den geri kalan bir yanı yok. Her biri toplu bir mezar ve büyük bir enkaz halinde.

Süreç bu noktaya nasıl getirildi?

İŞİD 20 Temmuz 2015 tarihinde Suuç'ta 34 sosyalist gencin katliamı ile sonuçlanan canlı bomba eylemi gerçekleştirdi.

İki gün sonra (22 Temmuz 2015) Ceylanpınar'da öldürülen iki polis eylemini PKK üstlendi. (Ancak kısa bir aradan sonra bu iddiayı reddetti.)

24 Temmuz 2015 tarihinde Türkiye içerde ve dışarda PKK (ve İŞİD) mevzilerine karşı yoğun hava saldırıya geçti.

Ardından da PKK şehir merkezlerinde hendek ve barikat savaşını devreye soktu.

Daha sonra her şey bir otomatige bağlanmış gibi bir seyir izledi

PKK önce girdiği herhangi bir kasa-

Devlete ait yüzlerce araç Sur'dan yakılıp yıkılmış binaların enkazlarını içindeki her şeyle birlikte alıp şehrin uzak bölgelerine döküyor. Sur halkı, dökülen molozlar içinden umutsuz bir şekilde kişisel eşyalarının, değerli varlıklarının, geçmişlerine ilişkin anılarının izini sürüyor. Sur'dan taşınan molozlardan insan uzuvlarına rastlandığı yönünde ciddi iddialar söz konusu.

bada hendek ve barikatlar kuruyor, kimi durumlarda oradaki insanları kendine kalan yaparak arkalarına saklanıyor. Ardından hükümet, PKK'nin kazdığı hendek ve barikatları kaldırmak için tank ve topuyla, neyi varsa onunla hedef kente saldırıyor. Tabi ki böylesi bir bilek savaşında insanın, tarihi ve kültürel değerlerin hiçbir kıymeti yok. Devlet, PKK'nin hâkimiyetini kırmak adına girdiği kentleri yerle bir ediyor. Devletin yıktığı kentten çıkan PKK'liler bu kez başka bir kentte girerek aynı yöntemleri orada devreye sokuyor. Devlet de onun peşinden giderek sıradaki ilçenin yıkım işlemini gerçekleştiriyor. "Tavşan kaç tazı tut" oyununu andıran bu durum onlarca kentin yıkımıyla sonuçlanıncaya dek tekrarlanıyor. Bu çerçeveden bakınca, Kürdistanı yıkmak için devlet ile PKK'nin zımnı bir işbirliği içinde olduklarını düşündürtecek bir tablo ortaya çıkıyor.

Cizre'deki korkunç yıkım ve katliamdan sonra PKK yetkililerinin yaptığı açıklamaları hatırlayalım. Bir açıklamasında Duran Kalkan, "Devletin bu kadar sert bir biçimde üzerimize geleceğini beklemiyorduk" türünden pişkince bir itirafta bulunmuştu. Bu sonuca varan bir hareketin yapması gereken şey tutarlı olmak adına söz konusu hendek siyasetini sonlandırıp şehirleri terk etmektir. Ama hayır, PKK söz konusu trajik tabloya rağmen şehir merkezlerindeki eylemlerine son vermedi, ak-

sine Cizre'den sonra, çatışmaları İdil, Şırnak ve Nusaybin'e taşıyarak bilinen yıkım sürecini ısrarla sürdürdü.

Tabi ki böylesi bir bilek savaşında insanın, tarihi ve kültürel değerlerin hiçbir kıymeti yok. Devlet, PKK'nin hâkimiyetini kırmak adına girdiği kentleri yerle bir ediyor. Devletin yıktığı kentten çıkan PKK'liler bu kez başka bir kentte girerek aynı yöntemleri orada devreye sokuyor.

Kürt toplumu ise bu tablo karşısında büyük bir şaşkınlık ve kafa karışıklığı içinde. Bütün bu başına getirilen felaketin nedenlerini anlamaya, bir yıldır devam eden aptalca savaşa anlam vermeye çalışıyor. 7 Haziran seçimlerinde HDP'nin aldığı bunca desteğin ardından, PKK, neden böyle anlamsız bir savaşı başlatmıştı? HDP Kürtlerin oyuyla 80 vekil kazanarak Türkiye'de önemli bir siyasal aktöre dönüşürken, PKK, legal alandaki bu kazanımı boşa çıkartan neden böyle bir adım atmıştı? Kürtlerin böylesi tarihi bir fırsatın eşliğinde olduğu bir dönemde, PKK neden Kürtlerin evlerini barklarını başlarına yıkan akıl almaz bir çatışma sürecini başlatmıştı?

Bunun için Kürtler PKK'ye çok öfkeli. Bundan dolayı halk PKK'nin hendek ve barikat savaşına destek vermedi, onun şiddet politikasının yanında durmadı, HDP'nin kitlesel eylem çağrılarını kulak asmadı.

Kürt halkı öfkeli, buruk ve içine kapanmış bir durumda.

PKK ağır bir yenilgiye uğradı

Son bir yıllık savaşta sadece Kürtler büyük bir darbe almakla kalmadı, PKK de büyük bir yenilgiye uğradı. Büyük iddialarla başlatılan hendek savaşı PKK

açısından feci bir hezimetle sonuçlandı. PKK son bir yılda hiç olmadığı kadar can kayıpları yaşadı. Binlerce kadın ve erkeği devletin canlı hedefi haline getirdi. Savaşlarında çatışan nice Kürt genci yaşamını yitirdi. Ve sonuçta girdiği bütün şehirlerin hepsini terk etmek zorunda kaldı.

PKK kaybetti, Kürt halkının gururu kırıldı. PKK'nin yaptıklarını bahane ederek Türk devleti Kürt halkını aşağıladı, Kürt kadın ve erkeklerinin gururu ile oynadı. Teşhir ettiği ölü insanların çıplak bedenleri üzerinden Kürt halkına gözdağı verdi. Çatışma bölgelerinden çıkan gençlere onur kırıcı yöntemler uyguladı. Kürt şehirlerine kocaman bayraklar astırdı. Yaptığı katliamları yürüyüş ve marşlarla kutladı, ırkçı ve sömürgeci nefretini kustu.

Sonuçta yenilen sadece PKK olmadı, izlediği yanlış politikayla Kürt halkına da büyük bir yenilgi yaşattı.

PKK'nin yanlış hesabı neydi ve neden tutmadı?

PKK baştan aşağı yanlış hesap yaptı. PKK ve onu devamı PYD/YPG, Suriye'de İŞİD'e karşı savaşta büyük başarılar elde etmiş, önemli bir prestij edinmişti. PKK, Suriye deneyimini Kuzey Kürdistan'a indirgeme gibi kaba bir hesaba girişti. Kürt halkının, yaptığı ayaklanma çağrılarının arkasından gidebileceğini, Batı dünyasının Suriye'de olduğu onu buradaki savaşta da destekleyebileceğini varsaydı.

PKK'nin ikinci hesap hatası ise Türkiye'nin koşullarını ve Kürt halkının sosyopolitik yapısını doğru okumaması oldu.

Bir kere Türkiye hiçbir şekilde Suriye değildi ve Batının PKK için Türkiye'yi gözden çıkarması söz konusu olmazdı. Kürt halkı açısından da durum çok farklı sayılmazdı. Kürtler, 7 Haziran'da HDP'ye verdikleri destekle sorunun barışçıl çözü-

münden yana iradelerini ortaya koymuş ve alınan sonuç da Kürt halkının bu tercihinin isabetli olduğunu ortaya çıkarmıştı. Başka bir ifade ile Kürtlerin önünde barışçıl çözüm bakımından büyük bir yol açılmıştı. Böyle bir tablo içinde Kuzey Kürdistan'da Kürt halkının "devrimci halk ayaklanmasına" destek vermesi için hiçbir neden yoktu. Hiçbir toplumun, barışçıl çözüm için onca imkânlar oluşmuşken gidip hendeklere yatması düşünülemezdi. Kuzeyde Kürtler yüzlerce kentin yönetimini ellerinde bulunduruyor, sivil toplum ve mesleki yaşam alanında geniş bir alana hükmediyorlardı. Parlamen-

toda ise 80 vekille temsil ediliyorlardı. Bu imkânlara sahip bir toplum PKK istiyor diye gidip çılgınca bir maceraya atılamazdı. Öte yandan bugün Kuzeydeki Kürtlerin, "zincirlerinden başka" kaybedeceği çok şeyi var. Geline aşamada sadece PKK ve uzantısı kurumların etrafında başlı başına bir burjuva sınıfı oluşmuş durumda. Ayrıca Kürt toplumunda artan ölçüde bir orta sınıflaşma söz konusu. Böyle bir toplumdan "devrimci halk savaşı" beklemek hiçbir akıl karı değildi. Zaten öyle olduğu içindir ki Kürt toplumu PKK'nin "devrimci halk savaşı" ve ayaklanma çağrılarına itibar etmedi. PKK ise söz konusu tabloyu doğru okumak yerine, onun hendek siyasetine prim vermedikleri için birçok Kürt kentini "işbirlikçi" olarak ilan etti.

PKK'nin son savaşının bir açıklaması da şu; PKK güya bu hendek savaşıyla Türkiye'nin Suriye'de Kürt hareketi üzerindeki baskısını hafifletmiş. Bu da tümüyle

Hiçbir toplumun, barışçıl çözüm için onca imkânlar oluşmuşken gidip hendeklere yatması düşünülemezdi. Kuzeyde Kürtler yüzlerce kentin yönetimini ellerinde bulunduruyor, sivil toplum ve mesleki yaşam alanında geniş bir alana hükmediyorlardı. Parlamen-toda ise 80 vekille temsil ediliyorlardı. Bu imkânlara sahip bir toplum PKK istiyor diye gidip çılgınca bir maceraya atılamazdı.

gerçeklikten uzak bir tespit. Bir kere hem ABD hem de Rusya için başından itibaren Türkiye'nin Suriye'den uzak kalması konusunda mutabakat içinde. Arap ülkeleri zaten Suriye'yi Arap dünyasının bir parçası sayıyor ve Türkiye'nin Suriye'ye olası bir müdahalesini kendilerine yapmış olarak kabul edeceklerini belirtiyorlar. Herkes onay verse de İran tek başına Tür-

kiye'nin Suriye'ye girmesini istemez. Hele sınırda bir Rus uçağının düşürülmesinden sonra Türkiye'nin Suriye'ye girişi tümüyle imkânsız hale geldi. Başka bir ifade ile bölgedeki dengeler zaten Türkiye'nin

Suriye'ye burnunu bile sokmasına imkân tanımıyordu.

Öte yandan Suriye'de Kürtler, özel olarak da PYD/YPG, ABD ve Rusya'nın IŞİD'e karşı sürdürdüğü savaşta oldukça önem kazanmış durumdalar. En azından IŞİD belası defedilinceye kadar Türkiye'nin Suriye Kürtlerine karşı doğrudan bir müdahalesine en başta ABD ve Rusya'nın karşı çıkacağı açık.

O halde PKK'nin hendek savaşı olmasaydı da Türkiye'nin Suriye Kürt hareketine fazla müdahale edecek bir şansı yoktu. Başka bir deyişle PKK'nin hendek savaşının sadece Kuzey'de değil Batı Kürdistan'da da Kürtlere bir yararı olmadı.

Ama tersi oldu denebilir. PKK'nin hendek savaşı Türkiye'nin doğrudan bir müdahalesini engellemek açısından bir şeye yaramadı belki, ama Türkiye'nin PYD yönelik diplomatik saldırılarını artırdı. Türkiye'nin yoğun girişimleri sonucunda PYD'nin Cenevre Konferansına katılması engellendi. Ek olarak Türkiye'nin ABD ile

ilişkileri daha da gerildi. Türkiye sıklıkla PKK ile olan ilişkilerine atıfta bulunarak PYD'yi diplomatik alanda köşeye sıkıştırılmaya çalıştı.

PKK bildik eylemlerle varlığını hissettirebilir, bununla eylem yapma kapasitesini ortaya koymuş olabilir. Sorun şu ki, bu tür eylemler Kürt sorununun çözümüne katkı sağlamıyor, aksine sorunun barışçıl ve siyasal yöntemlerle çözümünü daha da zorlaştırıyor.

Hendekler bitti şimdi bombalı araçlar devrede

PKK kentlerdeki hendek savaşını sonlandırdı, daha doğrusu sonlandırmak zorunda kaldı. Ancak bu konuda şimdiye dek ne yaptığı doğru dürüst bir muhasebe ne içten bir özelleştire söz konusu.

Şimdi de patlayıcı yüklü araçlarla eylem çizgisine yönelmiş durumda.

PKK'nin bombalı eylemlerinde dikkat çeken ilk nokta; asker ve polisten çok sivillerin ölmesi.

Öte yandan bu tür eylemlerle bir sonuca ulaşamayacağı ortada. PKK bildik eylemlerle varlığını hissettirebilir, bununla eylem yapma kapasitesini ortaya koymuş olabilir. PKK'nin Türkiye'de ses getirici eylemler yapabilecek gücü var. Onun Türkiye'yi istikrarsızlaştırıcı imkânlarla sahip olduğu ortada. Sorun şu ki, bu tür eylemler Kürt sorununun çözümüne katkı sağlamıyor, aksine sorunun barışçıl ve siyasal yöntemlerle çözümünü daha da zorlaştırıyor.

Denilebilir ki PKK bu tür eylemleri zaten Kürt sorununun çözümü için değil, devletin kendisiyle yeniden oturması için gerçekleştiriyor.

Oysa bu da yanlış bir hesap.

Çünkü 24 Temmuz 2015 tarihinden bu yana yaşanan çatışma ortamının en

başta AK Parti'yi güçlendirdiği açık. Ak Parti, çatışmalı ortamdan hareketle sadece 1 Kasım'da oylarını ve sandalye sayısını artırmakla kalmadı, söz konusu çatışmalı süreç Türk siyasi kesiminin bütün kanatlarını Kürt karşıtlığında birleştirdi. Düne kadar birbirini boğazlayan Türk siyasal aktörleri, şimdi AKP'nin istediği doğrultuda kenetlenmiş durumda. Özetle AK Parti hükümeti, savaşın elini güçlendirdiğini düşünerek Kürt sorununda her geçen gün tutumunu sertleştiriyor. PKK ile yeniden masaya dönmek bakımından koşullarını daha da ağırlaştırıyor.

Oysa devlet bir gün PKK ile yeniden masaya oturacaksa, bu barışçıl bir ortamda görece daha kolay olur. Bu ise PKK'nin sürdürdüğü şiddet yöntemleriyle değil, aksine şiddeti terk etmesi ve mevcut tansiyonun düşmesine katkıda bulunmasıyla söz konusu olabilir.

Peki, bu çatışmanın kazananı kim? Devlet kazanmış mı oldu şimdi?

Son bir yıllık çatışma bilançosuna baktığında Ak Parti-devlet cenahı bir adım önde görünüyor. Ama bu sadece görünüşte böyle. Devlet tank ve topla yıkabilir, ancak silah zoruyla hiçbir şey kazanılamaz. Silah gücüyle kalıcı zaferlerin elde edildiği görülmemiştir. Devlet belki de son bir yıldaki uygulamalarıyla Kürt halkına gününü göstermiş oldu. Ama aynı zamanda Kürtlerle arasındaki mesafe ve ilişkiyi de ortaya koymuş oldu. Devlet hendek muharebesini kazanmış olabilir. Ancak uzun erimde kaybetmiştir. Çünkü gelinek nokta Kürt ve Türk halklarının ortak yaşamaya zemini büyük bir darbe almıştır.

AK Parti iktidarının çatışmalı süreci kendisi açısından bir avantaja dönüştürdüğü açık. 7 Haziran-1 Kasım seçimleri arasında oylarını önemli oranda artırmayı ve tek başına hükümet kurmayı başardı.

Estirdiği militarist ve şoven kampanyalar sonucunda bütün muhalif sesleri kesi-ti. Savaş tamtamlarının etkisiyle CHP ve MHP'yi ehlileştirdi. AK Parti'de tek adam pozisyonunu güçlendirdi.

Peki, bütün bunlar gerçek anlamda bir zafer anlamına gelebilir mi?

Bugün yakılıp yıkılmış her Kürt ken-tinin enkazının altında devlete karşı dev gibi bir öfke birikmiş durumda.

Devlet PKK'nin hendek kazdığı Kürt kentlerini en ağır silahlarla yakıp yıktı. Orada barikatların arkasına sürülen bin-lerce Kürt gencini, bir o kadar da dağdaki silahlı insanı topluca yok etti. Bütün bun-ları savaş alanına ittiği için PKK sorumlu tutulsa da, sonuçta onları devlet öldürdü.

Devlet yetkilileri bu bir yıllık süreçte 7600 PKK mensubunun etkisiz hale geti-rildiğini ileri sürüyor. Hiş şüphesiz öldü-rülen bunca insan gökten gelmiş insanlar değil. Her birinin anne babası, kardeşi, ku-zeni, yüzlerce akraba ve seveni var. Devle-tin yok ettiği bunca insanın geride hiçbir iz bırakmadıklarını düşünmek aptallık olur. Kürtler, böylesi bir anlamsız savaşa yol aç-tığı için PKK'ye kızgınlar. Ama çocukla-rını öldürenin de devlet olduğunu çok iyi biliyorlar. Devletin gerçekleştirdiği her bir ölümle daha çok öfkeyle birikip bileniyor-lar. Devletin son bir yılda PKK'yi şehirler-den sökme adına uyguladığı orantısız şid-detin Kürtlerin hafızasına çok kuvvetli bir biçimde kazınacağı kesin. Kent savaşları-nın Kürt halkının yüz yıllık tarihinde özel bir an olarak kodlanacağına şüphe yok.

Sokağa çıkma yasaklarının ve çatışma-ların yaşandığı bölgelerde çocukların ve gençlerin karşı karşıya kaldığı şiddet dal-gasının yol açtığı travmatik sonuçları ise şimdiden kestirmek zor. Söz konusu yay-gın şiddet ortamının genç kuşak üzerinde ne tür radikalleştirici etkilerde bulunduğu başlı başına bir sorun.

Kürtler, böylesi bir anlamsız sava-şa yol açtığı için PKK'ye kızgınlar. Ama çocuklarını öldürenin de devlet olduğunu çok iyi biliyorlar. Devletin gerçekleştirdi-ği her bir ölümle daha çok öfkeyle birikip bileniyorlar. Devletin son bir yılda PKK'yi şehirlerden sökme adına uyguladığı oran-tısız şiddetin Kürtlerin hafızasına çok kuvvetli bir biçimde kazınacağı kesin.

Öte yandan şehirlerde gerçekleştirilen operasyonlar eşliğinde Kürtleri aşağılayan duvar yazıları, öldürülen insanlara karşı yapılan gayri insani muameleler hafızalar-dan kolay silinmeyecek. Devlet, PKK'nin boşalttığı her kente işgalci bir güç edasıyla, marşlar ve büyük törenlerle girdi. Yakıp yıkılan kentlere Türk bayraklarını asarak soruna "terörle mücadelenin" ötesinde bir zihniyetle yaklaştığını gösterdi.

Kürtler şunun bilincinde, ortada yüz-yıllık bir Kürt meselesi var ve bu meseleyi yaratan Türk devletinin kendisi. Geline aşamada PKK de bir sorun, ama buna yol açan da devletin kendisi. Devlet istesey-di, bu sorunu şimdiye kadar çözebilir ve çocukları ellerinden bu tarzda hunharca alınmayabilirdi.

Türkiye çözüm ikliminden uzaklaştı

Türkiye Cumhuriyeti, son bir yıllık sü-reçte Kürt sorununda şiddet dışında başka bir vizyona sahip olmadığını bir kez daha gösterdi. Oysa bu 30 yıldır fazlasıyla de-nenmiş bir yoldu. Türkiye, onca acı de-neyimden sonra dönüp dolaşıp yine aynı çıkmaz sokağa saplandı.

Silah ve şiddetin bir kısır döngü oldu-ğu deneyimlerle sabit. Silah ve şiddet yö-nünde atılan her adım, karşıdakinin şiddet eğilimini artırıyor, karşı şiddeti bastırmak ise her keresinde daha fazla şiddet aygıtını gerektiriyor. Çatışmalı süreç uzadıkça ku-rumsal hal alıyor. Ardından, ortaya çıkan

şiddete dayalı duruma yasal çerçeve bulma ihtiyacı kendini dayatıyor. Askerin yetkileri artırılıyor, silah kullananlar için ekstra dokunulmazlıklar getiriliyor. Silahlı elinde bulunduranların sistem içindeki konumu güçlendikçe siyasal alan kaçınılmaz olarak daralıyor.

2002-2010 yılları arasında ordunun vesayetini kırmaya dönük bütün adımlar son süreçte tümüyle heba olmuş görünüyor. Elbette bunda Ak Partinin Fethullah Gülen Cemaati ile girdiği güç savaşının payı büyük. Ancak militarizmin geri dönüşü esas olarak çatışmalı süreçten kaynaklanıyor. Ak Parti'nin bir süredir orduya iyice yaslandığı ve onunla açık seçik bir ittifaka girdiği sır değil.

Bugün Türkiye'de yaşanan tam da bu.

Öte yandan Türkiye son bir yıl içinde çözüm eşiğinden giderek uzaklaştı. Çatışmalı süreç Türkiye'de zaten kırılğan olan legal alanı daha da daralttı. Muhalefet, iktidarın savaş çizgisinde hizaya getirildi. 7 Haziran'da büyük bir çıkış yakalayan HDP etkisini tümüyle yitirdi. Sivil toplum sessizliğe boğuldu, aydın girişimleri duyulmaz oldu, sokağın sesi kısıldı.

Bugün Kürt sorununun barışçıl demokratik çözümü açısından Türkiye üç yıl öncesine göre daha geri bir noktada. Sorunun barışçıl çözümüne olan inanç iyice zayıflamış durumda.

Savaşın otoriterleştirici etkisi

Savaşın siyasal sistemi otoriterleşme yönünde dönüştürmesi kaçınılmaz. Türkiye son çatışmalı süreçle birlikte çözüm ve demokratikleşme ikliminden uzaklaştı. Şimdi, otoriterleşme yönünde şuursuz bir gidişat içinde.

Otoriterleşme sürecinin en belirgin işaretlerinden birisi HDP'ye ilişkin dokunulmazlıkların kaldırılması meselesi.

Konuyla ilgili yapılan geçici anayasa değişikliği, ilk planda bütün partileri kapsıyor görünse de esas hedefin HDP olduğu açık. Ak Parti iktidarı, HDP'lilerin dokunulmazlıklarını kaldırmayı terörle mücadelenin bir parçası olarak değerlendiriyor. Amaçlanan şey HDP'li bazı vekilleri içeri atıp gerektiğinde vekilliklerini düşürmek. Böylece varlığı ve etkisini sıfırlamak. Oysa bu, her şeyden önce seçimde ortaya çıkmış halkın iradesini hiçe saymaktır. Bu durumda Kürtlerin parlamentoya, özel olarak da legal sürece inançlarını yitirmesi kaçınılmaz. Oysaki HDP her şeye rağmen siyasal alan açısından bir imkândı ve Ak Parti hükümeti onu mecliste muhatap alınacak bir aktör olarak değerlendirebilirdi. HDP'ye ilişkin izlediği bu tutum, AK Parti'nin Kürt sorununda şimdilik bütün diyalog köprülerini yıkmak istediğini açıkça ortaya koyuyor.

Türkiye'nin tehlikeli gidişatı sadece bununla sınırlı değil.

2002-2010 yılları arasında ordunun vesayetini kırmaya dönük bütün adımlar son süreçte tümüyle heba olmuş görünüyor. Elbette bunda Ak Partinin Fethullah Gülen Cemaati ile girdiği güç savaşının payı büyük. Ancak militarizmin geri dönüşü esas olarak çatışmalı süreçten kaynaklanıyor. Ak Parti'nin bir süredir orduya iyice yaslandığı ve onunla açık seçik bir ittifaka girdiği sır değil. Özetle, çatışmalı süreçle birlikte ordunun eli daha da güçlenmiş, temel karar süreçlerindeki ağırlığı artmış durumda.

Son dönemde bu yönde yapılan yasal değişiklikler biliniyor. Askerleri, yaptıkları operasyonlarda olağanüstü koruma altına alan, onu suç işlemekte serbest bırakan düzenlemeler söz konusu. Buna göre askere yönelik soruşturmalar başbakanlık iznine bağlanıyor, askeri suçlar askeri yargıya

tabi tutuluyor, birlik komutanlarına operasyon bölgelerinde hukuk dışı arama ve müdahale yetkileri tanınıyor. Böyle bir durumun askeri vesayetin geri dönüşü anlamına geldiği açık.

Öte yandan bir süredir hem içerde hem de dışarda ortak bir endişe oluşmuş durumda.

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın şahsında ve öncülüğünde süre giden otoriterleşme eğilimi Türkiye'yi giderek derin bir çıkmaza hızla sürüklemekte. Hukuk-suzluk rutin hukukun yerini almakta, Erdoğan'ın mutlak iktidar hevesi bütün anayasal prosedür ve teamülleri dumura uğratmaktadır. Bu durum AK Parti açısından yeni sorunlara işaret ederken, Türkiye için daha ciddi ve yaşamsal krizlere kapı aralamaktadır.

Bu durumun ne kadar sürdürülebileceği meçhul.

Çıkış için

Akliselimim gösterdiği yol belli.

Herkesin bulunduğu noktadan bir adım geri adım atması ve gidilen yolun yol olmadığını idrak etmesi.

Bilinmelidir ki Kürt sorununda savaşın

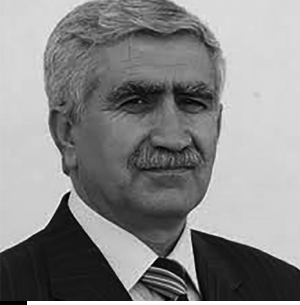
Kürt sorunu artık bir bölge ve dünya meselesi haline gelmiştir. Geline aşamada Kürtlerin özgürlük yürüyüşü şiddetle ya da başka bir şeyle engellenemez. Kürdistan'ın her parçasında çok yüksek bir ulusal bilinç söz konusudur. Kürtler, halk olarak özgürce yaşayacakları bir statü istemektedir. Böyle bir statü en azından federasyon modelini esas almak zorundadır.

kazananı yoktur. Sorunun şiddetle çözümü söz konusu değildir. Kürt sorununu çözmenin demokrasi ve barışa kavuşması da imkânsızdır.

Kürt sorunu artık bir bölge ve dünya meselesi haline gelmiştir. Geline aşamada Kürtlerin özgürlük yürüyüşü şiddetle ya da başka bir şeyle engellenemez. Kürdistan'ın her parçasında çok yüksek bir ulusal bilinç söz konusudur. Kürtler, halk olarak özgürce yaşayacakları bir statü istemektedir. Böyle bir statü en azından federasyon modelini esas almak zorundadır.

PKK'nin silahları susturması ve bir bütün olarak devreden çıkartması çözüme giden yolu kolaylaştırır. Sorunun çözümünde belirleyici faktör ise devlettir. Türkiye devleti Kürt halkının temel haklarını tanıyacak bir yol tayin etmelidir.

“Kürdistan Sosyalist Partisi-PSK Artık Legal”

Mesûd TEK

Yukarıdaki başlık aynı zamanda Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK) Kurucular Kurulu’nun Ankara’da yaptığı toplantıdan sonra yayınladığı sonuç bildirisinin de başlığı.

Evet, 1974 yılını 1975 yılına bağlayan gece, bir gurup Kürd sosyalisti tarafından illegal olarak kurulan PSK artık legal.

PSK, kuruluşunun üstünden 41 yılı aşkın bir süre geçtikten sonra, 30 Mayıs 2016 tarihi itibarıyla legale geçti ve mücadelesini bundan böyle bu alanda sürdürecektir.

Bazılarının iddia ettikleri gibi, PSK yeniden kurulmadı. PSK, 2014 yılında yaptığı 10. Kongresi’nin aldığı karar ve benimsediği yol haritası uyarınca legale çıktı; bir başka ifade ile legalleşti.

Kuzey Kürdistan’da, Kürdistan adıyla kurulan ve faaliyet yürüten ilk legal parti PSK değil, biz üçüncü partiyiz. Bizden önce Kürdistan Demokrat Partisi (PDK-T) ve Kürdistan Özgürlük Partisi (PAK) kurulmuşlardı ve çalışmalarını yürütüyorlardı.

(Yeri gelmişken söylemeliyim ki biz baş-

vuru konusunda her iki partinin yaşadığı kadar zorluk yaşamadık. Kuşkusuz bunda Kürd ulusal demokratik hareketinin legal mücadele konusundaki ısrarı ve kararlı tavrının yanısıra PAK ve PDK-T’nin bu alanda gösterdiği direncin de payı var. Yolumuzu açtıkları ve bir anlamda işimizi kolaylaştırdıkları için her iki partiye de teşekkür ederim.)

Ama bu alanda bizi öteki partilerden ayıran önemli bir nokta var. Kanımca kongre kararıyla illegaliteden legale çıkan ilk parti PSK’dır.

PSK’nin legalleşmesi hikayesi ise 10.Kongremiz ile başlamadı, kökü daha eskilere gider.

Niçin illegalite?

Türkiye’de sistem karşıtı partiler, örneğin Komünist Parti ve bir dönem de sosyalist partiler illegal olarak kuruldular ve mücadelelerini zor şartlarda, yeraltında yürütmek zorunda kaldılar. Zamanla, demok-

rasi güçlerinin mücadelesi sonucu sosyalist partilerin kurulması serbest olsa da, Komünist Parti hep illegal kaldı.

Bazılarının iddia ettikleri gibi, PSK yeniden kurulmadı. PSK, 2014 yılında yaptığı 10. Kongresi'nin aldığı karar ve benimsediği yol haritası uyarınca legale çıktı; bir başka ifade ile legalleşti.

Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK) de zorunlu olarak illegal kuruldu. PSK kurulduğu dönemde sosyalizm yasak değildi; sosyalizmi savunan partiler vardı. Behice Boran başkanlığında Türkiye İşçi Partisi-TİP, Ahmet Kaçmaz başkanlığında Türkiye Sosyalist İşçi Partisi-TSİP ve Mehmet Ali Aybar'ın Başkanı olduğu Sosyalist Parti legaldiler. Ama Kürdistan Sosyalist Partisi illegaldi. İllegal olmamız sosyalist kimliğimizden dolayı değildi. Ulusal kimliğimiz nedeniyledi. Çünkü biz Kürdistanlı bir parti idik, adımızın başında yasak olan "Kürdistan" vardı.

İllegal olan sadece biz değildik. Bizden önce kurulan Kürdistan Demokrat Partisi-Türkiye, Türkiye'de Kürdistan Demokrat Partisi, Kürdistan İşçi Partisi (şu andaki PKK değil) gibi partiler ile öteki Kürdistanlı siyasi yapılar da illegaldiler. Özcesi illegalite bizim tercihimiz değildi, ulusal kimliğimiz dolayısıyla bir zorunluluktu.

Zorunluluktan illegal olarak kurulan ve 40 yılı aşkın bir süre mücadelesini yeraltında yürüten PSK, legal alanın ve bu alanda yürütülen mücadelenin öneminin farkındaydı. Bu nedenle çalışmalarının önemli bir bölümünü legal alanda yürüttü. Legal alanı gerektiği gibi kullanmak için kitle örgütleri kurdu, kurulu mesleki örgütlerin içinde yer alarak çalışmalarına katıldı.

Kürdistan Sosyalist Partisi, yurt içi ve

dışında, legal-illegal mücadeleyi uyumlu bir biçimde yürüten bir partidir ve bu alanda önemli oranda deney biriktirmiştir. PSK'liler bu konuda ne kadar övünürlerse azdır.

(PSK'nin bu konudaki çalışmaları hakkındaki özet bilgilere Deng Dergisi'nin 100. Sayısında yayınlanan "PSK'nin Legalleşme Hikâyesi" adı altında yayınlanan yazı ve <http://www.rojawelat.net/psknin-legallesme-hikayesi-makale,338.html> linki üzerinden ulaşılabilir.)

Biz mi Bölücüyüz?

Partimizin 10. Kongresi'nde alınan legalleşme kararının arkasında kararlıca duramayan bazı eski arkadaşlarımız -ki, aralarında 10. Kongre öncesinde ve sırasında legalleşme konusunda yapılan tartışmalara katılan, görüş belirten, öneri sunan ve oylayanlar da var-, bizi "bölücülükle", HAK-PAR'ı bölmekle suçluyorlar.

Bir kere bizim 10. Kongre'de aldığımızı legalleşme kararı, HAK-PAR'a ilişkin değil ve onu doğrudan ilgilendirmiyor. Ama elbette HAK-PAR'ı ilgilendiren bir yönü de var. Çünkü HAK-PAR biz legal alanda kendi adımızla faaliyet yürütemediğimiz için, arkadaşlarımızın da kurucusu olduğu ve içinde yer aldıkları bir parti, Demokrasi ve Değişim Partisi (DDP), Demokrasi ve Barış (DBP) gibi... HAK-PAR'ı diğer iki partiden ayıran özellik ise, bu partinin PSK'liler ve diğer siyasi geleneklerden gelen bir kısım Kürd yurtseverin ortaklaşa kurdukları ve yönettikleri bir parti olması... Bu nedenle 10. Kongremizde, "8-Legalleşme kararının hayata geçirilmesi bakımından, var olan legal partinin adına "Kürdistan" kelimesinin eklenmesine, bunun için PSK'nin bütün organ ve üyelerinin gerekli çabayı göstermesine" karar verdik.

"Görmek istemeyenden daha kör, an-

lamak istemeyenden daha mankafa yoktur” denir. Kararımız bu kadar açıkken, bazıları halen **daha** bizi HAK-PAR’a zarar vermekle, bölücülük yapmakla itham ediyor. Parti kararlarını çiğnemenin, kongre kararının arkasında kararlıca duramamanın verdiği eziklikle bizi suçluyorlar. Oysa güneş balçıkla sıvanmıyor. Kongresinin aldığı ve kendisi için tarihi olan kararı hayata geçirerek legalleşme sürecini tamamlayan PSK, mücadelesine devam ediyor.

Biz yine kongremizin aldığı karar üzerine “2- Söz konusu legalleşme sürecinin bütünlüklü bir biçimde gerçekleştirilmesini” istedik ve bu doğrultuda çaba sarfettik. Ama tüm çabalarımıza

ve iyi niyetimize karşın bunu gerçekleştiremedik. (Bu konuyla ilgili gelişmeleri yine Deng Dergisinin 100. Sayısında yayınlanan “PSK’nin Legalleşme Hikâyesi” adı altında yayınlanan yazı ve “<http://www.rojawelat.net/psknin-legallesme-hikayesi-makale,338.html>” linki üzerinden öğrenmek mümkün.)

Bazı üye ve sempatizanlarımız legalleşme sürecinde yanımızda yer almadılar; ya taraf-sız kaldılar ya da bizim istem ve talimatlarımız doğrultusunda yer aldıkları HAK-PAR’da kaldılar. Ve onları “bölücüler” diye suçlamak hiç bir zaman aklımıza gelmedi.

Belli bir mücadele sürecini birlikte tükettiğimiz, iyi ve kötü günleri beraberce yaşadığımız bazı eski arkadaşlarımızla, mücadelenin bir aşamasında yollarımız ayrıldı. Onlar HAK-PAR’da kaldılar, PSK’yi her türlü zorluğa karşın legalleştiren bizler de, PSK bayrağı altında mücadelemize devam ediyoruz.

Önümüzde yüklenmemiz gereken daha ağır yük var

Resmi başvurumuzu yaptığımız 30 Mayıs günü partimizin emektarlarından Sidar Bingöl, “bugün omuzumuzdan ağır bir yük kalktı ama görev ve sorumluluklarımız arttı” demişti.

Gerçekten de öyle.

Herşeyden önce 40 yılı aşkın illegal olan bir yapının hemen ve sorunsuz bir biçimde legal alana adapte olması kolay

değil. Ama bizim en büyük şansımız, PSK yönetim organlarında yer alan arkadaşlarımızın hemen hepsinin, uzun yıllar legal alanda da çalışan, deney sahibi arkadaşlarımız olması. Bu arkadaş-

larımızın sayesinde legal alana daha kolay adapte olacağız diye düşünüyorum.

PSK önümüzdeki dönemde “pozitif siyaset” yapacak. Kürd sorununun çözümü doğrultusunda atılacak her olumlu adımı, söylenecek her olumlu söylemi destekleyecek, yapanın, edenin ve söyleyenin dini, ulusal ve siyasi kimliğinden bağımsız olarak... Aynı şekilde her türlü olumsuzluğun da karşısında olacağız. Yapanın kimliğine bakmadan iyiye iyi, kötüye kötü diyeceğiz. Nezdimizde, bir yanlış, tüm doğruları götürmeyecek.

PSK mücadele sürecinde mazlumlara destek olurken seçici davranmayacak, zalimlere karşı tüm mazlumların yanında olacak. Ötekileştirmenin, nefret söyleminin karşısında duracak, her türlü ayrımcılığı reddedeceğiz.

Halkımızın kurtuluşunun ulusal birlikten geçtiğini hiç bir zaman aklımızdan çıkarmayacak, toplumun çıkarlarını her

Zorunluluktan illegal olarak kurulan ve 40 yılı aşkın bir süre mücadelesini yeryüzünde yürüten PSK, legal alanın ve bu alanda yürütülen mücadelenin öneminin farkındaydı. Bu nedenle çalışmalarının önemli bir bölümünü legal alanda yürüttü. Legal alanı gerektiği gibi kullanmak için kitle örgütleri kurdu, kurulu mesleki örgütlerin içinde yer alarak çalışmalarına katıldı.

türlü çıkarın üstünde tutacağız.

Kürdistan özgürlük hareketi ile Türkiye'nin değişim ve demokratikleşmesi süreci arasında kopmaz ilişki olduğunun bilinciyle hareket edecek, değişim ve demokrasiden yana olan güçlerle ilişkilere önem vereceğiz, ama asıl amacımızın ülkemizin özgürleşmesi olduğunu ve bunun önümüze bazı görevler koyduğunu unutmadan...

Kuzey Kürdistan'da birinci parti olmayı hedefleyecek ve bu uğurda çalışacağız. Ama asla ve asla biricik ve tek parti olduğumuzu söylemeyecek, dışımızdaki siyasi güçleri inkâr etmeyecek, bu ve benzeri anlayışlardan uzak duracağız. Kürdistanî diğer siyasi parti ve örgütlerle davaya hizmette yarışırken, onlarla ortak hedeflerde biraya gelme zorunluluğumuzu hep akılda tutacağız.

Küçük-büyük, "armudun sapı üzümün çöpü" demeden, Kürd sorunu konusunda sözü ve tavrı olan tüm siyasi yapıları dost olarak göreceğiz, onlarla iş ve güçbirliğine açık olacağız.

Tüm önemine karşın, siyasi mücadele nin tek başına yeterli olmadığı bilinciyle, demokratik ve kültürel mücadeleye de ağırlık vereceğiz. Demokratik, sivil ve barışçıl eylemleri temel alacak, başta devlet terörü olmak üzere sivillerin zarar gördüğü her türlü şiddet eylemlerine karşı sessiz kalmayacağız.

Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da diğer parçalardaki ulusal demokratik hareketleri destekleyecek, kazanımları kendi kazanımımız olarak görüp, gö-

Kuzey Kürdistan'da birinci parti olmayı hedefleyecek ve bu uğurda çalışacağız. Ama asla ve asla biricik ve tek parti olduğumuzu söylemeyecek, dışımızdaki siyasi güçleri inkâr etmeyecek, bu ve benzeri anlayışlardan uzak duracağız. Kürdistanî diğer siyasi parti ve örgütlerle davaya hizmette yarışırken, onlarla ortak hedeflerde biraya gelme zorunluluğumuzu hep akılda tutacağız.

zümüzün nuru gibi koruyacağız.

Diğer parçaların içişlerine müdahaleci olmayacak, görüş ve önerilerimizi dostca, kardeşce ve yapıcı bir tarzda ileteceğiz.

Diğer parçalarla ilişkilerimizde, destek ile içişlerine müdahil olma arasındaki hassas dengeye dikkat edecek, destek olmadığımız durumlarda köstek de olmayacağız.

Ve görüldüğü gibi, önümüzdeki dönemde zor ama bir kadar da kutsal görevler bizi bekliyor.

Son söz

Hiç kuşku yok. 10. Kongre kararımızın hayata geçmesinde, partinin kararlarına militanca sahip çıkan kararlı yoldaşlarımızın katkıları büyük. Kendilerine teşekkür ederim.

Bir teşekkür de bazı eski arkadaşlarımıza. Onlar, "Bu kararları hayata geçiremezler", "Ülkeye gelemezler", "gelseler bile gerekli sayıda kurucu bulup PSK'yi kuramazlar" vb. söylemlerle belki gönül soğuttular, ama istemeden de olsa bizi de motive ettiler ki bu nedenle teşekkürü hak ediyorlar diye düşünüyorum.

Müesses nizamın Kürtlerin kalbini kazanma ihtimali kalmadı

Prof. Dr. Mesut Yeğen

Türkiye’de son birkaç yılda artan otoriterleşme ve içe kapanma eğilimini, Ak Parti iktidarının son dönemde ordu, ulusalcı ve şoven kesimlerle yeni bir blokta buluşma sürecini, PKK’nin başlattığı hendek ve barikat savaşını Prof. Sayın Mesut Yeğen ile konuştuk. Sayın Yeğen’e bütün bu gelişmelerin Türkiye’nin demokrasi seyrine ve yol açacağı olası diğer gelişmelere ilişkin görüşlerini sorduk. İstanbul Şehir Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Mesut Yeğen’in sorduğumuz sorulara ilişkin yanıtlarını aşağıda siz Deng okucularıyla paylaşıyoruz.

Sayın Mesut Yeğen, geçen yıl 7 Haziran seçimlerinden sonra şiddetin yeniden devreye girmesi ile birlikte toplumsal ve siyasal alanda ciddi bir kutuplaşma, giderek kamplaşma oluşmakta. Değerlendirmelerinizde sıklıkla bu yeni durumu, “yeni bir müesses nizam”ın kuruluşu olarak nitelendiriyorsunuz. “Yeni bir mües-

ses nizam” derken neyi kastediyorsunuz? Bu konuyu biraz açar mısınız?

Kast ettiğim kısaca şu: Türkiye Cumhuriyeti’nin akıbetine dair majör kararlar kuruluşundan neredeyse 2007’ye kadar merkezinde ordunun olduğu seküler bürokrasi tarafından alındı. Son kırk-elli senede bu kararlara genellikle MGK ev sahipliği yaptı. Eski müesses nizam buydu. 2007’den sonra ise durum değişti ve seküler bürokratik elit, hem yeni muhafazakar elit hem de başta ABD olmak üzere bu elitin destekleyicisi uluslararası aktörler tarafından deyim yerindeyse terbiye edildi, gücü sınırlandı. Gidişat, muhafazakar elitin başta Kürtler olmak üzere, seküler elitlerin gazabına uğramış kesimlerle birlikte Türkiye’yi daha demokratik bir ülke kılması yolundaydı. Ancak 2007’den bugüne devletin karar alma aygıtlarındaki seküler hegemonyayı adım adım çözen muhafazakar siyasi elit 2011’de Arap Baharıyla başlayan sürece liderlik edip, hem ulusal hem de bölgesel siyasette hegemonik

bir aktör olmaya niyet etmişken, geride kalan dört sene içerisinde bölgedeki tüm iddialarından vazgeçmek zorunda kaldığı gibi, Türkiye sınırlarının içine hapsedildi. Aynı zaman zarfında Türkiye'nin bölgesel lider olmasını kolaylaştıracağı düşünülen başkanlık rejiminin ihdası da mümkün olmadı, en azından gecikti.

Muhafazakar elit Batı ve Kürtler tarafından sınırlandırılmış, yapabileceklerini yapmaktan alıkonulduğuna inanıyor. Bu durum, muhafazakar siyasi elite, sadece on sene önce Batı tarafından terbiye edilen seküler bürokratik elit arasında hem siyasi hem de duygusal yakınlaşmanın önünü açmış durumda.

Muhafazakar elit bölgesel siyasetteki bu büyük yenilgiye sebep olanın kendi çapını aşan hırslara sahip olması değil, Batı, esas olarak da ABD olduğuna kanaat getirmiş durumda. Benzer biçimde, başkanlık sistemini engelleyen de kendi dayatmacılığı değil, Kürtler ya da PKK'nin cezbisine kapılmış Kürtler olduğuna inanmış durumda. Üstelik aynı Kürtlerin muhafazakar elitin o çok bel bağladığı bölgesel liderlik işinin Suriye'deki çöküşünde ABD'yle birlikte esas aktör olduğunu düşünüyor. Neticede, muhafazakar elit Batı ve Kürtler tarafından sınırlandırılmış, yapabileceklerini yapmaktan alıkonulduğuna inanıyor. Bu durum, muhafazakar siyasi elite, sadece on sene önce Batı tarafından terbiye edilen seküler bürokratik elit arasında hem siyasi hem de duygusal yakınlaşmanın önünü açmış durumda. Seküler bürokratik elitin de Kürtlerin hem Türkiye siyasetinde hem de bölgesel siyasette elde ettiği güçten büyük bir tedirginlik duyduğu malum.

Sonuç itibarıyla karşımızda şöyle bir durum var: Ulusal ve uluslararası faktörler

ve dinamikler, sadece on yıl arayla önce seküler bürokratik elite sonra da muhafazakar siyasi elite sınırlarını gösterdi ve bu iki elit bu faktörleri kendi kafasında Batı ve Kürtler olarak sadeleştirmiş görünüyor. Bu durum, bu iki kesimin Batı tedirginliği, hatta husumeti ve Kürt fobisi üzerinden bir araya gelmelerini kolaylaştırmış durumda. Batı ve Kürtler karşısında duyulan bu tedirginlik bu iki eliti yaklaştırmış ve iktidarı paylaşmaya sevk etmiş durumda. Şimdi Türkiye'yi bu tedirginliğin taşıyıcıları yönetiyor.

Yeni müesses nizamdan kast ettiğim bu. Onlarca yıl devletin karar mekanizmalarından dışlanan muhafazakarlarla son on yılda bu mekanizmalardaki etkisi zayıflatılan seküler bürokratik elitin ittifakı. Türkiye'nin akıbetine dair majör kararlar artık bu ittifak içerisinde alınıyor ve yakın dönem Türkiye siyasetini bu ittifak tayin edecek.

Sözünü ettiğiniz “müesses nizam” Türkiye için nasıl bir anlam ifade ediyor, ülkenin demokrasi seyrini hangi yönde etkileyebilir?

Yeni müesses nizam kalıcı olursa, ki şimdilik kalıcı görünüyor, Türkiye demokrasisinin her zamankinden çok daha beter bir hale geleceği kesin. Bilhassa da Kürtler açısından. Nitekim, Kürtler bu durumun beter neticelerini tecrübe etmeye başladılar bile. Ancak, yeni müesses nizam için işlerin uzun süre yolunda gitmesi de zor; çünkü, şimdilik Batı tedirginliği ve Kürt fobisi üzerinden bir araya gelmiş elitler büyük kalabalıkları da bu tedirginlik ve fobi etrafında etraflarında tutmayı uzun süre götüremeyebilirler. Çünkü, hem muhafazakar hem de seküler kalabalıkların en azından bir kısmının bugünkünden daha kalitesiz bir demokrasiye itiraz etmesinin illa ki gerçekleşeceğini düşünüyorum. Bu türden itirazlar geldiğinde yeni müesses

nizam büyük ihtimalle daha da sertleşecektir ama Türkiye'nin bugünkünden daha sert bir rejimi daha uzun süre kaldirabileceğini düşünmüyorum.

Öte yandan, yeni müesses nizamın çekip çevirenleri de bu dediğim ihtimallerin farkında olacakları için şu anda kendisine destek verir görünen seküler ve muhafazakar kalabalıklardan kopmaları önlemek için Batı ve Kürt fobisini büyütmenin haricinde araçları devreye sokabilirler. Sekülerlerin ve muhafazakar orta sınıfların yatıştırılması için şimdiye kadar ihmal edilen kimi reformların yapılması yoluna gidilebilir. Ancak burada da sonuçta gidilecek yol fazla değil, çünkü bu kesimleri yatıştırmak için yapılacak reformlar sonuçta tutarsız olacak ve kaçınılmaz biçimde her iki tarafta da memnuniyetsizlik üretecektir.

Türkiye'nin bu noktaya evrilmesinde Kürt sorununun tayin edici etkisi konusunda yaygın bir görüş söz konusu. Bu görüşe ilişkin kendi yaklaşımınızı bizimle paylaşabilir misiniz?

Kürt meselesinin çok önemli olduğuna, en azından ikinci önemli mesele olduğuna şüphe yok. Kürdistan'ın üç parçasında olanlar ortada. Güney bağımsızlığın, Rojava'ya federal bir durum eşliğinde, Kuzey'de ise Kürt partisi Kürtlerin yarısından fazlasının desteğine sahip. Bu durumun hem seküler hem de muhafazakar elite kabus gördürttüğü açık. Ama galiba Kürt meselesi yeni müesses nizam tarafında bir türev mesele olarak görülüyor. Bence esas mesele Türkiye'nin Batı'yla yaşamış olduğu ilişkide yüz elli senenin ardından geline yer. Gördüğüm kadarıyla Türkiye'de hem elitler hem de kalabalıklar Batı'ya dair inanılmaz bir tedirginlik içerisindeler ve Batı şemsiyesinin Türkiye için artık güvenlik sağlamadığını düşünüyor-

Yeni müesses nizam kalıcı olursa, ki şimdilik kalıcı görünüyor, Türkiye demokrasisinin her zamankinden çok daha beter bir hale geleceği kesin. Bilhassa da Kürtler açısından. Nitekim, Kürtler bu durumun beter neticelerini tecrübe etmeye başladılar bile.

lar. Kürt meselesini de bu perspektiften okuyor Türkiye eliti. Kürtlerin başkalarının hesabını gören taşeronlar olduğu fikri yeniden zirve yapmış durumda. Dolayısıyla da, evet Kürt meselesinin gidişatı bugünkü yeni müesses nizamın kurulmasını mümkün kılan en önemli amillerden biri, buna şüphe yok.

Peki, Türkiye'deki mevcut bloklaşma ve siyasi ruh hali sürdürülebilir bir durum mudur? MHP, CHP ve AKP'de dipten gelen çalkantılar ışığında... Bu açıdan yakın gelecekte ne tür bir tablo öngörüyorsunuz?

Önümüzdeki sürecin herkesin beklediği üzere HDP'de değil, diğer üç partide çatlama ve neticeleneceğini düşünüyorum. Ki, aslında bunun işaretleri artık ayan beyan ortada. Ak Parti'de Davutoğlu tasfiye edildi, CHP dokunulmazlıklar meselesi üzerinden sallandı, MHP ise daha büyük bir krizle karşı karşıya. Bütün bunlar Ak Parti'yle TSK, muhafazakar siyasi elitler seküler bürokratik elit arasındaki yakınlaşmanın Türkiye'yi selamete kavuşturmayacağını gösteriyor. Ama bu çatlama ve neticeler, bu memnuniyetsizlikler yeni müesses nizama geri adım attırır mı, attırırsa bu ne zaman olur, bu soruların cevapları belirsiz.

Uzun vadede Türkiye'ye yeni müesses nizam eliyle giydirilmek istenen deli gömleğinin patlaması kaçınılmaz görünse de bunun öncesinde Mısır-Lübnan kırması bir deneyim yaşayabiliriz. Yani Lübnan gibi kültürel ve kısmen mekânsal olarak

da segrege olmuş, ama Mısır gibi de güçlü bir ordu vasıtasıyla zorla da olsa bir arada tutulan bir Türkiye.

Buna bir de uluslararası düzlemde yenilenmiş tutumlar takip eden bir Türkiye ihtimalini eklemek gerekir. Onlarca senelik müttefiki Batı'yla Kürt meselesine, Ortadoğu'ya, Sünni İslam'a bakışta giderek ayrıışan ve bu ayrıışmanın yaratacağı muhtemel olumsuz sonuçları bölgeindeki otoriter rejimlerle geçici, mevzii işbirliklerinin, uzlaşmaların peşine düşerek tazmin etmeye çalışan bir Türkiye de ihtimal dahilinde görünüyor.

Siyasette yaşanan kutuplaşma ve iç kapanma durumu bir yönüyle ve doğal bir biçimde güçlü lidere duyulan psikolojik zemini güçlendiriyor. Öte yandan AK Parti ve çevresi son günlerde başkanlık meselesini bir miktar geriye almış gibi görünüyor. Siz bu durumu nasıl okuyorsunuz? Bu AKP açısından taktik bir geri çekilme midir yoksa esaslı bir politika değişikliği anlamına mı geliyor?

Bir geri çekilme olduğu kesin ve taktik bir geri çekilmeyle sınırlı kalmayabilir. Galiba Erdoğan artık başkanlık düzenlemesi için hem parlamentoda 330 vekili bulmanın hem de bulunsa bile muhtemel bir referandumda % 51'e erişmenin garanti olmadığını görüyor. Üstelik, 330, olur da MHP'den yapılacak takviyelerle tamamlansa bile, büyüklüğü meçhul de olsa, Ak Parti'de fire olacağına kesin gözüyle bakılıyor. Dolayısıyla, Erdoğan'ın başkanlık hayalinin de aslında yeni müesses nizamın akıbetinin de bir çıkmazı var. Hem başkanlık hem de yeni müesses nizam Ak Parti'nin Kürt siyasetindense MHP ve benzeri milliyetçi partilere yaklaşmasıyla mümkün ve kalıcı olacak gibi görünüyor. Ama bu durum bir yandan Ak

Galiba Erdoğan artık başkanlık düzenlemesi için hem parlamentoda 330 vekili bulmanın hem de bulunsa bile muhtemel bir referandumda % 51'e erişmenin garanti olmadığını görüyor.

Parti'de memnuniyetsizliğe yol açıyor, bir yandan da Kürt fobisine kapılmamış ya da bu fobiyi ikincilleştiren sekülerlerde bir militanlaşma eğilimini körüklüyor. Hem Erdoğan'ın başkanlık projesinin hem de yeni müesses nizamın akıbetini güvenli olmaktan çıkaran böyle bir dinamiği var Türkiye siyasetinin ve bu tam anlamıyla bir çıkmaz.

Bu tablo içinde yeni bir anayasa yapma ihtimalinden söz edilebilir mi, yeni bir anayasa yapımının “başka bir bahara” kaldığı tespitlerine ne dersiniz?

Çok ihtimal vermiyorum. Demin sözünü ettiğim sebeplerden dolayı. Yeni anayasanın artık neredeyse tek gündemi var: Başkanlık. Kürt hareketine dönük şedit tutuma destek vermekle beraber CHP yeni anayasa işinde Erdoğan'ın işine yarayacak bir müttefik değil. HDP zaten konu dışı. Geriye MHP kalıyor. MHP'nin yarısı bile destek verse Ak Parti'den olacak muhtemel firelerden dolayı yeni anayasanın referanduma gitmesi için gereken 330 oyun bulunması zor görünüyor. Bu durumda Erdoğan Ak Parti'yi 330'un üzerinde bir vekil durumuna eristirecek siyasi konjonktüre kadar beklemek zorunda görünüyor. Demokratik bir anayasa ise bir süre daha gündemde olmayacak diye düşünüyorum. Bir büyük tökezlemeye, bir büyük alt üs oluşturma kadar en azından.

Türkiye'nin bir bütün olarak Batı dünyasındaki eski konumundan pek emin olmadığı bir gerçek. Mevcut “mili ve yerli” rejim arayışlarını ve iç ka-

panma ruh halini dışardaki bu yalnızlaşma duygusuna bağlayan yaygın bir kanaat söz konusu. Bu bağlamda siz ABD- Türkiye ilişkilerini nasıl görüyorsunuz? Batının Erdoğan'ı gözden çıkardığı argümanına katılıyor musunuz?

Özellikle 1952'den 1989'a kadar geçen zaman içerisindeki durumla karşılaştırarak düşündüğümüzde Türkiye'yle Batı arasındaki siyasi ve diplomatik ilişkilerin hiç olmadığı kadar kötü olduğu ortada. Bir içe kapanma ya da yalnızlaşma da açık. Ancak bunun sebebi Batı'nın Türkiye'yi iteklemesi değil, Türkiye'nin gücüne denk düşmeyen hırsların peşine düşmesi ve yapması gereken reformları yapmamakta diretmesi oldu. İslam'la demokrasiyi telif etmiş bir ülke olarak etrafına model olması beklenirken, Türkiye Arap Baharıyla birlikte bölgesel liderlik hayaline kapıldı ve Batı engellediği için değil, bölge vasatı (İran, Rusya) bu türden liderliğe cevaz vermediği için bu gerçekleşmedi. Bütün bu hale rağmen Batı'nın Türkiye'yi kökten zorlayacak işlerin peşine düşeceğini de zannetmiyorum. Batı, Türkiye'nin Irak ya da Suriye olmayacağını bilir, olmasını da istemez. Hatta olacağı varsa, engellemek ister. Dolayısıyla, Batı'yla Türkiye ya da Erdoğan arasındaki ilişkinin çok karikatürleşecek bir ilişkiye döneceğini düşünmüyorum. En azında sahne önünde.

Türkiye'nin içinden geçtiği çatışma ortamının Suriye'deki gelişmelerle, özel olarak da Türkiye'nin Suriye politikasıyla bağlantılı olduğu konusunda ortak bir kabul söz konusu. Türkiye'nin yakın zamanda Suriye politikasında bir değişiklik bekliyor musunuz, olaksa ne yönde?

Türkiye'nin Suriye siyasetinin değişmesi kaçınılmaz. Hatta eli kulağında bile

Türkiye, Suriye'de iki realiteden birini kabul etmek zorunda: Rejim realitesi ya da PYD realitesi. Ya PYD realitesini kabul edecek ve PYD'nin Kuzey Suriye'de federal bir durumun esas aktörü olmasını kabul edip, Halep'in kuzeyinde PYD tarafından yönetilmeyen bir şeritin Türkiye'ye yakın Sünnilerin elinde kalmasına rıza gösterecek ya da rejim realitesini kabul edecek ve Sünni Müslümanları filan boş verip İran ve Suriye rejimiyle birlikte Kürtlerin Suriye'nin kuzeyindeki egemenliğini zayıflatmanın peşine düşecek.

denebilir. Sorun şu ki, bunun ne yönde olacağını bilmiyoruz. Türkiye, Suriye'de iki realiteden birini kabul etmek zorunda: Rejim realitesi ya da PYD realitesi. Ya PYD realitesini kabul edecek ve PYD'nin Kuzey Suriye'de federal bir durumun esas aktörü olmasını kabul edip, Halep'in kuzeyinde PYD tarafından yönetilmeyen bir şeritin Türkiye'ye yakın Sünnilerin elinde kalmasına rıza gösterecek ya da rejim realitesini kabul edecek ve Sünni Müslümanları filan boş verip İran ve Suriye rejimiyle birlikte Kürtlerin Suriye'nin kuzeyindeki egemenliğini zayıflatmanın peşine düşecek. Olabilecek olsa Türkiye'deki devlet aklının ikinci senaryonun peşine düşmek isteyeceğinde çok bir şüphem yok. Lakin, PYD Batılı müttefikleri için kolaylıkla vazgeçilebilir bir aktör olmaktan çıkmış görünüyor. Dolayısıyla, Türkiye rejim ve arkasındaki İran'la mevzi uzlaşmalarla Kürtleri Suriye'de etkisizleştirmeye çalışmak istese bile bu kolaylıkla gerçekleşebilecek gibi görünmüyor. Bu durumda Türkiye ister istemez ilk seçeneğe yaklaşmak zorunda kalabilir. Tabii ki Türkiye DAİŞ benzeri oluşumlara karşı bölgedeki mücadelenin esas aktörü olacağına Batı'yı ikna etmek isterse durum az da olsa değişebilir. Türkiye sadece Kürtleri kuvvetten düşür-

mek için bu kadar radikal dönüşler yapabilir mi, yapsa bile Batı buna ikna olur mu, bilemiyorum.

Suriye'deki gelişmeler ve oradaki politika değişikliğine bağlı olarak, ya da ondan bağımsız, Türkiye'nin kendi Kürt sorununda yeni bir açılım yapma, ya da askıya alınan çözüm sürecini yeniden başlatma açısından durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Suriye'nin kuzeyinde Türkiye'nin de kabul edeceği bir yol haritası oluşmadan çözüm sürecine geri dönülebileceğini düşünmüyorum. Ama bu olduğunda da çözüm sürecine geri dönülmesinin önünde çok bir engelin kalacağını düşünmüyorum. Çözüm süreci yeniden başlarsa Suriye'de bir uzlaşma üzerinden ve galiba ABD'nin 'teşvikiyle' başlayacak görünüyor.

Bilindiği gibi PKK'nin kentlerde başlattığı "hendek ve barikat" savaşı, geride büyük insani acı, kayıp ve trajediler bırakarak son buldu. Buradan yola çıkarak sormak istediğim iki soru var. Birincisi, bütün bu trajik gelişmelerden sonra PKK'nin izleyeceği politika konusunda bir öngöründe bulunmanız mümkün mü? Ya da size kalırsa nasıl bir politika izlemeli? İkincisi şu, son bir yıl içinde Kürdistan'da yaşanan kent savaşlarının ve bütün bunların yol açtığı sonuçların bundan böyle Kürt sorununun çözüm çabalarına etkisi konusunda ne dersiniz?

Şehir savaşlarının neticesi ortada: Kürtler için yıkım, PKK için yenilgi. PKK'nin buradaki yenilgiyi ve hatasını kabul ettiği de anlaşılıyor. Dolayısıyla, bundan sonra bu türden şehirlerde alanı kontrol etmeye dönük çatışmalara uzunca bir süre girmeyecekleri tahmin edilebilir. Ancak Türki-

Bence, şehir savaşlarını idrak etmek, sindirmek herkes için biraz zaman alacak ama idrak edilip, sindirildiğinde de önemli sonuçlara yol açacak. Bu sonuçların da esas olarak Kürt siyasetinin lehine sonuçlar olacağını düşünüyorum.

ye içinde esas olarak ne yapacaklarını da daha çok Suriye'nin akıbeti belirleyecek gibi görünüyor.

PKK'nin Haziran seçimlerinden sonra atması gereken, işe yarayacak adımı, yani Türkiye dışına çekilip, yasal siyasetin önünü açma adımını atması artık iyice zor. Hem Türkiye içi siyasi matris çok değişmiş durumda hem de Türkiye devleti artık yasal siyasetle çözüm paradigmasının içinde görünmüyor.

Öte yandan, şehir savaşlarının Kürdistan'da siyasetin ve çözüm sürecinin akıbetine dair etkilerini bugünden tahmin etmek zor. Bence, şehir savaşlarını idrak etmek, sindirmek herkes için biraz zaman alacak ama idrak edilip, sindirildiğinde de önemli sonuçlara yol açacak. Bu sonuçların da esas olarak Kürt siyasetinin lehine sonuçlar olacağını düşünüyorum. Bir kere Ak Parti'nin ve Türkiye devletinin Kürtler nazarındaki imajının büyük bir yara aldığı ortada. Ama bu duruma yol verenin PKK'nin hesapsız siyaseti olduğu da teslim ediliyor. Bu iki duygu ya da fikir Kürdistan kamuoyunda nasıl telif edilecek, bunu zaman gösterecek. Ama Türkiye'de müesses nizamın Kürtlerin kalbini kazanması ihtimalinin kaldığını düşünmüyorum.

Kuzey Kürdistan'daki sürecin Suriye Kürt Kürdistan'ındaki gelişmelerle bağlantısı ortada. Öte yandan Güney Kürdistan Bölgesi de bağımsızlık için referanduma gitme gibi tarihi bir gelişmenin eşiğinde. Güney Kürdistan'daki

olası gelişmelerin Kuzey’de sorunun çözüm çabalarına etkisi konusunda ne dersiniz?

Çözüm süreci devam ederken Güney Kürdistan bağımsızlığını ilan edebilseydi bu durum Türkiye devleti ve bütün bölgedeki Kürtler arasında bir uzlaşmanın gerçekleşebilmesinin de önünü açabilirdi. Ama artık bu vasatta değiliz. Güney Kürdistan’ın bağımsızlık ilanı ne Türkiye devletini çok memnun edecek görünüyor ne de PKK hattını. İran ise evvelden beri buna karşı. Bu durumda Güney’in bağımsızlığı Kürtler arasında sembolik ve psikolojik düzeyde büyük heyecan yaratacaktır, buna şüphe yok ama öte yandan da hem Kürtler arası gerginliği hem de Güney’le İran ve Türkiye arasındaki gerginliği arttıracaktır. Bunun ihtimal dahilinde olması bağımsızlık ilanının ya da referandumunun geciktirilmesi ya da yapılmaması için yeterli sebep değil. Bence referandumdan geri dönüş olmamalı ama bağımsızlığın bir KDP projesi olarak gerçekleşmesi de doğru olmayacak. Muhakkak Güney’deki Kürtlerin kendi içinde ve Güney’le Rojava arasında bir uzlaşma sağlanarak referanduma gidilmeli.

Son sorum şu. Demokrasi ve Kürt sorununda çözüm ümidi, bir süredir

Bence referandumdan geri dönüş olmamalı ama bağımsızlığın bir KDP projesi olarak gerçekleşmesi de doğru olmayacak. Muhakkak Güney’deki Kürtlerin kendi içinde ve Güney’le Rojava arasında bir uzlaşma sağlanarak referanduma gidilmeli.

AKP öncülüğündeki iktidar bloğunun çözümsüzlük siyaseti ile PKK’nın şiddete ısrar çizgisi arasında sıkışıp kalmış durumda. Söz konusu ümidi yeniden harekete geçirmek için başka ne tür imkânlardan söz edilebilir? Sivil toplumun harekete geçmesi, barışçıl demokratik Kürt hattının daha etkili ortaya çıkması, Kürdistan Bölge Yönetimi’nin yeni bir tarzda devreye girmesi vs...

Bütün bunların işe yarayacağına şüphem yok. Ama bugün değil. Bu türden aktörlerin ya da gelişmelerin süreç üzerinde etkili olabilecekleri bir zamanda değiliz maalesef. Galiba önce Suriye ve Rojava’da bir uzlaşmanın ya da tarafların kabul edebileceği bir yeni durumun oluşması gerekiyor. Bu oluşmadan, en azından kısa bir süre içerisinde, çözüm sürecine geri dönelebileceğini, çözüm sürecinin akıbeti hakkında Kandil ve yeni müesses nizamın haricinde kimsenin etkisi olabileceğini düşünmüyorum. Sevimsiz, ama hakikat bu.

Bağımsızlık kürdlerin vazgeçilmez hakkıdır

Nizamettin Taş

Güney Kürdistan'da, referandum ve bağımsızlık ilanının yapıp yapılmayacağı en önemli tartışma konularının başında gelmektedir.

Doğrusunu isterseniz, Güney Kürdistan'da, referandum ve bağımsızlık ilanına doğrudan karşı çıkan hiçbir parti ve çevre bulunmamaktadır.

Bu durum bağımsızlık isteminin esas itibarıyla halk tarafından benimsendiği, teminat altına alındığı ve buna karşı çıkan hiçbir partinin etkinlik kurma şansının kalmadığını göstermektedir. Bazı parti ve çevrelerin özünde bağımsızlığa çarşı çıkmasına ve bunu boşa çıkarmak için her türlü tertibin içinde yer almalarına rağmen sözde referandum yanlısı görünmelerinin esas nedeni halktan duydukları korkudur.

Güney Kürdistan'da bağımsızlık çizgisinin öncülüğünü yapan ve devlet ilanına gitmek için her cephede yoğun çaba gösteren başkan Barzani'dir. Bireysel düzeyde bazı yalpalamalar görülmesine karşın başta PDK

ve YNK olmak üzere bütün parti yönetimlerinin ezici çoğunluğunun bağımsızlıktan yana tavır takınacağına dair en ufak kuşku-muz yoktur. Aynı kararlı tavır ve pozisyonun giderek İslami parti ve hareketlere de sirayet ettiği görülmektedir.

Güney Kürdistan'da, bağımsızlığa karşı en net tavır alan ve devlet kuruluşuna kesinlikle izin vermeyeceğini açıkça beyan eden sadece KCK ve bünyesindeki örgütlerdir. Şüphesiz, PKK, bu yaklaşımını bir takım ideolojik, felsefi argümana dayanarak izah etmeye çalışmaktadır. Esasen, KCK dâhil, hiçbir partinin bağımsızlık çizgisini mutlak anlamda savunma zorunluluğu yoktur, eleştiride bulunma ve farklı bir model önerme hakkına sahiptir. Fakat KCK'nin takındığı tutumun bu çerçevede kaldığını, salt eleştiri yapmakla yetindiğini sanmak büyük bir yanılgıdır. PKK; eleştiriden daha çok, pratik tutum takınmakta, referandum ve bağımsızlık ilanını boşa çıkartmak amacıyla her türlü sabote edici davranış ve ittifak ilişkileri içerisine girmektedir.

Bağımsızlık ilanını sabote eden her girişimin arkasında İran devleti vardır

Güney Kürdistan'da, söylem düzeyinde, tüm parti ve çevrelerin referandum ve devlet ilanına sahip çıkmaları, gerçekte, hepsinin, pratik sahada, bağımsızlık uğrunda yoğun çaba gösterdikleri, buna göre harekete geçtikleri anlamına gelmektedir.

Devlet kurmak, her ulustan daha çok Kürdlerin hakkıdır. Bunun tartışılması dahi büyük bir suçtur. Devlet kurma hakkının farklı gerekçelere bağlanması, özünde karşı çıkmaktan başka bir anlam taşımamaktadır.

Devlet kurmak bizim hakkımız dedikten sonra, “ toplum henüz hazır değil”, “ zamanlamayı iyi ayarlamak lazım”, “ ya da bölge devletlerinin desteğini mutlak anlamda kazanmak gerekir” diyen çatlak, oportünist yaklaşımlar görülmektedir. Şüphesiz devlet ilanına gidilirken tüm faktörlerin iyi hesaplanmasına ihtiyaç vardır. Sorumlu konumda olan çevrelerin duyarlı davranmasından daha doğal bir durum olamaz. Ne var ki, itirazda bulunan çevrelerin yaklaşımına bakıldığında, siyasi sorumluluğun getirdiği duyarlılıktan çok, tüm bu gerekçeleri özünde bağımsızlık ilanını boşa çıkartmak, aynı anlama gelmek üzere belirsiz bir tarihe ertelemek amacıyla ileri sürdükleri görülmektedir. Gerekçe öne süren kesimlerin ağırlıklı olarak başta İran olmak üzere bağımsızlık karşıtı bölge ve uluslararası güçlerle sıkı ilişkide olmaları haklı olarak endişeye yol açmaktadır.

Referandum ve devlet ilanına karşı çıkan veya ortamı bulandıran kesimlerin geçmişlerine bakıldığında hayırla yâd edilecek olumlu her hangi bir gelişmeye imza atmadıkları görülmektedir. Mezhap ve bölge çelişkilerinden nemalanan, birliğe gelmeyen, sürekli sorun yaratan ve

fırsat yakaladığında halkı ayaklandırarak sözde ‘Barzani’lerin sultasına’, özünde ise Kürdistan’daki tüm kazanımların heba olmasına yol açacak kadar tahripkâr bir pratiğin sahibi olan kesimlerin özellikle olur olmaz her platformda referandum ve devlet ilanını sabote edecek bir tutum içerisinde olmaları, dile getirdikleri görüşlerin çok hayırlı bir niyetle yapılmadığı göstermektedir.

Özellikle referandum ve bağımsızlık ilanının gerçekleştirilmek üzere gündeme girdiği her dönemde, aynı çevrelerin bunu sabote edecek tarzda harekete geçmeleri, muhalefet mantığıyla yapılan girişimler olarak değerlendirmeyi giderek zorlaştırmaktadır.

Devlet kurmak, her ulustan daha çok Kürdlerin hakkıdır. Bunun tartışılması dahi büyük bir suçtur. Devlet kurma hakkının farklı gerekçelere bağlanması, özünde karşı çıkmaktan başka bir anlam taşımamaktadır.

Referandum, bağımsızlık karşıtı tüm güçlerin uykularını kaçırmaktadır. Elllerinden gelse, Kürdleri bir kaşık suda boğmaya hazır olan sömürgeci devletlerin mevcut koşullarda Güney Kürdistan’a müdahale etme koşulları yoktur. Fakat bu durum, bölge devletlerinin bağımsızlık ilanına rıza gösterecekleri anlamına gelmemektedir. Kendilerinin yapamadığı yıkıcı rolü, DAİŞ ve yerli taşeronlarına yaptırmak istemektedir. DAİŞ örgütünün Musul’u ele geçirdikten sonra mezhap çatışmaları temelinde Bağdat’a yöneleceği beklenirken, birdenbire dönüp Kürdistan’a saldırmasının başka izahı olamaz. Henüz tehlikenin geçmediği ve ulusal birliğe en çok ihtiyaç duyulduğu bir dönemde, bazı güçlerin Arap baharına öykünerek halkı ayaklanmaya çağırması, parti bürolarına saldırması, Güneyi yeniden

bölmek amacıyla çift başlı yönetim ve ittifak arayışlarına girmesinin reform ve demokrasi arayışı ile bağdaşır bir tarafı yoktur. Söz konusu güçler şayet bu talepleri bağımsızlık çalışmalarının bir parçası ve buna öncülük yaparak gerçekleştirmiş olsalardı, yaklaşımlarına değer biçmek anlamlı olabilirdi. Fakat yeni arayış peşinde koşan güç ve çevrelerin bağımsızlık karşıtı bir tutum sergilemeleri yetmezmiş gibi, yapılan her girişimin bizzat İran devletinin himayesinde gerçekleştirilmesi, ileri sürülen tüm taleplerin içinin boş ve maksatlı bir planın parçası olarak geliştirildiğini açığa vurmaktadır.

Şayet tedbir alınmaz veya boşa çıkarılmazsa, İran devletinin yönlendirme ve kışkırtmaları sonucu Güney Kürdistan'ın geçmişte olduğu gibi yeniden iki parçalı yönetime dönme riski giderek artmaktadır. Daha önce yaptığı girişimlerde sonuç alamayan GORAN hareketinin YNK ile ittifak yaparak sorunu farklı bir boyuta taşımaması, bölünme riskinin hafife alınmaması gereken boş bir kuruntu olmadığını bir kez daha kanıtlamaktadır.

Kürd partileri, sorunları çözmekten çok ağırlaşmaktan yana bir yaklaşım göstermektedir

Ne yazık ki, Güney Kürdistan'daki partilerin, yeniden bölünmeye yol açan bu tehlikeli planları boşa çıkartacak kapasite ve sağduyulu yaklaşımları yeterince olgunlaşmış değildir. Partilerin geçmişten ders çıkartarak mevcut sorunları yaratıcı bir tarzda ve büyük bir maharetle çözmeleri gerekirken, adeta hiçbir tecrübenin alınmadığını kanıtlarcasına eski hastalıklı yaklaşımların tekrarından başka bir anlama gelmeyen kısır çekişmeler yüzünden altın tepside sunulan devlet kurma şansı bile tartışmalı hale getirilmektedir.

Aradan yirmi beş geçmesine rağmen,

**Aradan yirmi beş yıl geçmesine rağmen, hala başta peşmerge, polis ve istihbarat olmak üzere devlet kurumlarında gerekli merkezi kurumlaşmanın başa-
rılabilmesi, partilerin ulusal çıkarlardan ziyade kendi pozisyonlarını kaybetmemek kaygısıyla hareket etmekte ısrar ettiklerini göstermektedir.**

hala başta peşmerge, polis ve istihbarat olmak üzere devlet kurumlarında gerekli merkezi kurumlaşmanın başa-
rılabilmesi, partilerin ulusal çıkarlardan ziyade kendi pozisyonlarını kaybetmemek kaygısıyla hareket etmekte ısrar ettiklerini göstermektedir.

Bağımsızlık eğilimine öncülük yapan PDK'nin benzer kaygılardan sıyrıldığını söylemek güçtür. PDK'nin mevcut sorunları çözmek yerine, parti kaygılarından dolayı birçok alanda tepkisel hareket ederek yangına adeta körükle gitmesi, krizi yönetme sanatında çok usta olmadığını açığa vurmaktadır. Partilerin mevcut tutum ve duruşları sorunları çözmekten çok ağırlaştırmaktadır. Oysa Kürdistan'ın içinden geçtiği hassas tarihi süreç daha uzun bir süre kriz ve belirsizliği kaldıracak durumda değildir.

Kürdler devlet kurmaya mahkûmdur

Belirtilen bu ve buna benzer pek çok iç ve dış faktör, şüphesiz referandum ve bağımsızlık ilanını tehlikeye sokmakta, yakalanan ve bir daha yakalanması hayli zor olan tarihsel fırsatı riske sokmaktadır. Ancak mevcut yetersizlik ve dıştan yapılan sabote edici her türlü engellemelere rağmen, referandum ve bağımsızlık ilanının gerçekleşme koşulları ve olanakları hala çok güçlüdür ve bunu önleyecek, tarihin akışını nihai olarak durduracak hiçbir iradi güç yoktur.

Her şeyden önce tüm yetersizliklerine

rağmen bütün Kürd partileri bağımsızlık çizgisini benimsemekte ve bu uğurda hiçbir fedakarlıktan kaçınmayacak iradi bir duruş sergilemektedir. Yetersiz yaklaşımlar, partilerin bağımsızlık için hiçbir çaba göstermedikleri anlamına gelmemektedir. Tersine atılan adımlar ve yapılan çalışmalar devlet ilanını gerçekleştirecek her türlü alt yapı kurumları ve savunma mekanizmasını daha şimdiden başarmış durumdadır.

Güney Kürdistan'da referandum ve devlet ilanının teminatı halkın garantisi altındadır. Bağımsızlık karşıtı hiçbir eğilimin halk tarafından kabul görmesi mümkün değildir ve devlet kurmaya karşı çıkan hiçbir partinin Kürdistan'da geleceği yoktur.

Irak devletinin tek parça halinde yaşama şansı artık hiçbir şart altında yoktur ve bırakalım Kürdlerin Araplarla bir arada kalması, esasen Şii ve Sünni Arapların dahi birlikte yaşama koşulları tamamen ortadan kalkmıştır. Zaten parçalanan Irak devletinin ne zaman tarih olacağı sadece zamanlama meselesidir.

Güney Kürdistan devlet kurmaya mahkûmdur. Çünkü Güney Kürdistan'ın kaderi her zaman iç koşullardan daha çok dış gelişmeler tarafından belirlenmiştir. Geçmişte olduğu gibi, mevcut durum ve önümüzdeki dönemde dış koşullar sanılanın çok ötesinde belirleyici rol oynamaya devam edecektir. Tıpkı körfez savaşında olduğu gibi, Güney Kürdistan'ın azad edilmesinde koalisyon güçleri nasıl belirleyici bir rol oynadıysa, DAİŞ örgütüne karşı verilen savaş ve Ortadoğu'nun yeniden dizayn edilmesinde Kürdlere duyulan ihtiyaçtan dolayı devlet kurmasına

Güney Kürdistan'da referandum ve devlet ilanının teminatı halkın garantisi altındadır. Bağımsızlık karşıtı hiçbir eğilimin halk tarafından kabul görmesi mümkün değildir ve devlet kurmaya karşı çıkan hiçbir partinin Kürdistan'da geleceği yoktur.

zorunlu olarak destek verilecektir. Bu bir tercih meselesi değildir. Başta Amerika olmak üzere, Ortadoğu'da, batının İsrail ve Kürdlerden başka dostu yoktur. İsrail devletinin geçmişte olduğu gibi Ortadoğu'nun yeniden yapılandırılmasında stratejik rol oynaması hayli zordur. Ortadoğu'nun geleceğinde rol oynamak ve etkinlik kurmak isteyen her güç kaçınılmaz olarak Kürdlerle dost ve stratejik düzeyde destek vermek zorundadır.

Sözün özün kisası, Kürdistan'ın mevcut stratejik konumu, başta Amerika olmak üzere uluslararası güçler açısından, Kürd partilerine bırakılmayacak kadar önem taşımaktadır.

Güney Kürdistan'da, iç dış tüm koşullar bağımsızlık ilanını zorunlu kılmaktadır.

Güney Kürdistan'da, partilerin tüm yetersizliğine karşın, iç-dış bütün koşullar referandum ve bağımsızlık ilanını zorunlu kılmaktadır.

- Başta Kerkük olmak üzere ihtilaflı bölgelerin henüz Kürdistan'a bağlanmadığı ve DAİŞ ile kıyasıya bir savaşın sürdüğü koşullarda Kürdlerin bağımsızlıktan vazgeçip yeniden çift başlı bir yönetime rıza göstermesi akla ziyan bir değerlendirmedir. Kürdlerin kapısında bunca sorun ve somut bir tehlike dururken, bölge devletlerinin kışkırtmasıyla referandum ve bağımsızlık ilanı dışında farklı senaryoların peşinde koşanların çok geçmeden beyhude bir çaba içerisinde oldukları görülecektir. Güney Kürdistan'da bıçak kemiğe dayandığında, halkın ve partilerin her defasında kendilerinden beklenilmeyecek tarzda sağduyulu davrandıklarına defalarca tanık olunmuştur. Aynı yaklaşımın bir

kez daha gösterileceğine dair en ufak bir kuşukumuz yoktur.

- Kürdistan'da DAİŞ örgütü ile ölüm kalım savaşı sürdürülmektedir. Peşmergenin işgal altında bulunan topraklardan DAİŞ örgütünü tamamen söküp atması için daha zorlu operasyonlara ihtiyaç vardır. Ayrıca Musul DAİŞ'ten alınmadan Kürdistan'ın gelecek ve istikrarını sağlamak mümkün değildir. Kaldı ki Kürdistan açısından tehlike sadece DAİŞ'ten kaynaklanmamaktadır. Aslında DAİŞ artık tali planda kalan bir örgüttür. Asıl tehlike Kerükük ve ihtilaflı bölgelerin geleceği üzerinde patlak verecektir. İran ve Irak devletlerinin destekleyerek kışkırttığı Haşti Şabi denilen Şii milis gücü ile daha şimdiden defalarca savaşın eşiğinden dönülmüştür. İlerde başta, aslında isminden başka DAİŞ örgütünden hiçbir farkı bulunmayan HAŞTÎ ŞABÎ ile kaçınılmaz olarak hesaplaşma gündeme girecektir. Ayrıca bağımsızlık ilanı karşısında Irak ve diğer devletlerin tepkisinin ne olacağı belirsizliğini korumaktadır.

- Bu kadar somut tehlikenin kapıda olduğu Güney Kürdistan'da partilerin yetenek ve izandan yoksun tavırlarına rağmen birlikte hareket etmekten ve aralarındaki sorunları ikinci plana atarak güç birliği yapmaktan başka seçenekleri yoktur. Birlikte hareket edilmeden bir partinin tek başına iktidarda kalması mümkün değildir. Kürdistan'ın kazanımlarını tehlikeye atacak bir partinin bırakalım destek bulması, halk tarafından derhal boğulacağı kesindir. Partiler arasındaki çelişkilerin daha fazla derinleşmeden hal çaresine gitmeyi zorunlu kılan gereğinden çok neden bulunmaktadır. Tüm parti ve Kürdlerin topyekûn intiharı anlamına gelecek bu anlamsız yaklaşımın daha fazla sürüncemede kalmadan çözüme kavuşturulacağına inanıyorum.

- Başta Amerika olmak üzere müttefik

Kaybedileceği belli olan hendek direnişine neden başvuruldu, Kürtler direnmek adına neden hendeklerde ölüme mahkûm edildi? Ne kazanıldı ne kaybedildi ve bu tablonun sorumluları bu halk nasıl hesap vereceklerdir ya da bu halk unutulması mümkün olmayan bu yıkım ve acının hesabını sormayacak mıdır?

ülkelerin Irak ve Suriye'de geleceğe dönük yatırım yapabilecekleri tek ulus Kürdlerdir. Mevcut durumda Ortadoğu genelinde Kürdlerin konumu hızla soğuk savaş döneminde İsrail ve Türkiye'nin oynadığı role benzer pozisyon kazanmaktadır. Kürdistan artık batı açısından tıpkı İsrail gibi mutlak anlamda korunup kollanması gereken TAMPON devlet konumuna gelmektedir. Geleceğe dönük tüm stratejik planların üzerinde yapıldığı Güney Kürdistan'daki sorunların daha fazla büyümeden hal yoluna gidilmesi için yoğun çaba gösterilmektedir. Amerika ve koalisyon güçlerinin Kürdistan'ı daha uzun bir süre İran ve diğer bölge devletinin tasarruf ve etkilemelerine maruz bırakması kendi çıkarlarına yıkım derecesinde darbe vuracaktır. Amerika'nın, ikinci bir hata işleyerek Irak'tan sonra Kürdistan'ı İran devletine kendi elleriyle teslim etmesi akla ziyan bir değerlendirmedir. Zaten tüm göstergeler tersini kanıtlamaktadır.

- Bağımsız devlet ilanı her şeyden önce kendine yeterli bir ekonomik yapının inşasını gerektirmektedir. Ekonominin dibe vurduğu Güney Kürdistan'da, krizin aşılmaya başladığına dair güçlü emareler bulunmaktadır. Hükümetin hayata geçirmeye çalıştığı reform paketinin, giderek günlük yaşama yansıdığı, ticaret ve üretimin giderek canlandığı görülmektedir. Bir tarafta petrol fiyatında bir kıpırdama görülürken, diğer yandan petrole bağlı gelirlerin dışında başta tarım ve hayvan-

cılık olmak üzere farklı gelir ve kalkınma projelerinin benimsenmesi, krizin giderek fırsata çevrildiğini ispatlamaktadır. Hükümetin pratiğe geçirmek istediği reform paketi başta İMF ve dünya bankası olmak üzere uluslararası finans kuruluşları ve batılı devletler tarafından desteklenmekte ve bu temelde kredi akışı sağlanmış bulunmaktadır. Ekonomik krizin had safhada büyüdüğü geçen kış koşullarında yapılan tüm kısıktırmalara rağmen halk ayaklanmamışsa, toparlanma ve gelişmenin gözle görülmeye başladığı bundan sonraki dönemde Kürdlerin referandum ve devlet ilanına karşı çıkmasının hiçbir neden ve gerekçesi kalmamıştır.

- Güney Kürdistan'da yeniden iki başlı yönetime dönülmesinin imkânsız olduğunu söylemek, şüphesiz abartılı bir değerlendirmedir. Ancak geçmişte olduğu gibi partiler arasında baş gösteren her çelişkinin mutlak anlamda çatışmaya dönüşeceği gibi peşin hükümlü sonuçlara varmak doğru değildir. O günden bu yana köprülerin altından çok suyun aktığını, halkın olduğu kadar partilerin de kendi geleceklerini tehlikeye atmayacak kadar bilinçli hareket etmeye başladığı ve her seferinde ve tüm kritik aşamalarda şaşırtacak düzeyde sağ duyulu davranarak birlikte tavır aldıklarına tanık olunmuştur.

- Güney Kürdistan'da sadece halk ve partiler değil, DAİŞ işgaline karşı aynı cephede savaşan peşmergenin geçmişte olduğu birbirine rahat silah çekmesi kolay değildir. Kaldı ki, daha şimdiden en az yedi devlet kendi inisiyatiflerinde peşmerge eğitimini sürdürmektedir. Ulusal bilinçle donanan ve modern temelde eğitilen peşmergenin bu saatten sonra geçmişte olduğu gibi iç çatışmalara sürüklenmesi imkansız değilse bile oldukça zordur.

Kısaca; DAİŞ savaşında oldukça tecrübe kazanan ve giderek düzenli ordu bi-

DAİŞ örgütüne karşı gösterilen kahramanca direnişten sonra, dünyada hiçbir milletin prestiji Kürdler kadar yüksek değildir. Fırsat yakaladıklarında Kürdleri bir kaşık suda boğmaya çalışan düşmanlarının dahi karşı koymaya cesaret edemedikleri son derece haklı bir konum yakalanmıştır.

çiminde örgütlenen ve koalisyon güçleri tarafında silahlandırılan peşmerge ordusunun, bırakalım yeniden parçalanması, tam tersine giderek ve tıpkı İsrail ordusu gibi rol oynamasına ihtiyaç vardır. Hem Kürdistan devletinin ilanı ve hem de Ortadoğu'nun yeniden dizayn edilmesinde yeniden iç çatışmalara sürüklenen bir peşmergeye değil, tam tersine profesyonel bir düzenli orduya ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak,

DAİŞ örgütüne karşı gösterilen kahramanca direnişten sonra, dünyada hiçbir milletin prestiji Kürdler kadar yüksek değildir. Fırsat yakaladıklarında Kürdleri bir kaşık suda boğmaya çalışan düşmanlarının dahi karşı koymaya cesaret edemedikleri son derece haklı bir konum yakalanmıştır. Bu fırsat elverişsiz koşullar ya da zamanı değil gibi saçma sapan gerekçelere sığınarak asla heba edilmemelidir.

Güney Kürdistan'da devlet kurmanın zamanı başka bir dönem değil, tam da şu an içinden geçtiğimiz süreç tamamlanmadan gerçekleşmek zorundadır.

Bu konuda eksik olan, şartların elverişsizliği değil, Kürd partilerine egemen olan devlet kurma zihniyetinin yetersizliğidir. Kürdlerin; tam da, 1948 yılında İsrail devleti kurulurken, Yahudilerin benimsediği zihniyete benzer bir yaklaşıma ihtiyacı vardır.

Bu zihniyet benimsendiği an, işte asıl o zaman Kürd devletinin kurulması önünde hiçbir engel kalmayacaktır.

“Değişim Kervanı” tipiye yakalandı

Mazhar KARA

Bu ülkede, siyasal atmosferin bu denli hızlı değiştiği görülmemiştir. Bir buçuk yıl gibi kısa bir süre içinde iki seçim yapıldı, iki hükümet kuruldu. “Barış sürecinde” “mutlu sona az kaldı” gibi iyimser barışçıl söylemlerin yerini bir anda savaş naraları, siyasal hamaset söylemleri aldı. Daha da şaşırtıcı olanı şu ki, birbirine bunca zıt iki siyasal söylemin ve eylemin aynı siyasal aktörlerce icra edilmesi ve neredeyse toplumda eşit düzeyde karşılık bulmasıdır. Bu hızlı negatif değişimi olanaklı kılan sosyolojiyi anlamak oldukça güçtür. Bu anlaşılması oldukça güç olan olguyu çözmeden bu ülkede siyaset yapılamaz gibime geliyor.

Hele adına “barış süreci”, “demokratikleşme süreci”, “birlik ve kardeşlik süreci” denilen süreçlerin bir iki ay gibi kısa bir sürede bitmesi ilginçtir. Bu kısa süreler toplumsal tepkilerin köklü değişimi için oldukça kısa sürelerdir. Bu kısa zaman dilimi içinde, “barış” siyasetine % 90 dolayında güçlü destek veren bir toplum nasıl olur da

birkaç aylık bir süre içinde tutum değiştirerek, hata yüz seksen derece yön ve konum değiştirerek aynı aktörlerle sürdürülen savaş politikalarına yaklaşık aynı oranda destek verir hale gelebilir? Bu yazı boyunca bu hızlı negatif değişimi anlamaya, onu sonuçları ile birlikte değerlendirmeye çalışacağız.

Toplumsal değişim-dönüşüm süreçleri inişli çıkışlıdır. Bu bilinen bir gerçektir. Hatta çoğu kez zorludur, kanlıdır. İnsanlığın ileriye doğru yürüyüşünde, tarihsel evrimleşme sürecini yavaşlatan, hata görece olarak durduran ve geriletken toplumsal gelişmelere sıkça rastlanır. İnsanlık tarihi adeta bu negatif toplumsal gelişmelere örnek teşkil edecek olaylarla, olgularla örülüdür. İnsanlığın tarihsel gelişimi süreçlerinde, pozitif değişimi ve dönüşümü tetikleyen gelişmeler daha uzun periyotlarla yaşanır ve görece daha azdır. “Devrim” olarak ta nitelendirilen pozitif değişimin kalıcı kazanıma dönüşmesinin birinci şartı kalıcı toplumsal davranışlar üzerine bina edilebilmesidir.

Yani eski kütür kalıplarını kırması, yerini yeni, daha ileri davranış ve değişikliklere bırakmasıdır. Bu da üretim ve bölüşüm ilişkilerinde oluşan yeniliklerle biçimlenebilir. İradi olarak oluşan geliştirilen değişim süreçlerinin bu zeminden, yani maddi zeminden yoksun olması onun kalıcılılaşmayacağına bir ifadesidir. Değişim kalıcı bir kazanıma dönüşerek yeni gelişmeler için maddi bir zemin oluşturabilir. Aksi, yani maddi zeminden yoksun olarak, salt iradi olarak geliştirilen sosyal süreçler acı hatıralarla dolu bir mazi olarak toplumsal hafızada yerini alır. Belki olumlu dersler çıkarmaya elverişli bir literatür sunar...

Özcesi, pozitif gelişmeleri besleyen sosyal ve ekonomik dinamiklerden yoksun toplumların durumu daha da vahimdir. Bu tür toplumlarda genelde değişim dinamikleri zayıf, toplumlarda stabilizasyonunu sağlayan, değişimi sancılı hata kanlı ve acılı hale getiren kültürel kalıplar sağlamdır. Dünyamızın güney yarım küresini, yani ekvatorun güneyinde kalan coğrafyada yaşayan toplumlar büyük ağırlığı ile bu yapıdadırlar. Zayıf olan değişim dinamikleri sağlam kültür kalıpları ile kuşatılmıştır. Öğrenilmiş çaresizlik, siyasal şiddet, ekonomik ve sosyal yoksulluk ve yoksunluk kanıksanmış yapıdadır. Yukarıda belirttiğimiz bu geniş coğrafyada değişimden ürken, gelenekçi, stabil bir ekonomik toplumsal hayat etkindir. Muhafazakâr siyasetin zeminini oluşturan bu sosyal olgu, yani biat eden, liderlik kültüne bağlı siyasal tutum geliştiren, değişimden ürken bir sosyoloji mevcuttur. Muhafazakâr siyaset bu sosyolojiyi büyük bir değer sayar. Bu sosyal yapılar muhafazakâr siyasetin kültürel kodlarını taşır. Bu coğrafyada muhafazakâr siyasetin hep iktidarda olma nedeni de budur. Türkiye'nin, Kürdistan'ın da içinde yer aldığı kültürel kuşak da buna dâhildir. Hatta merkezinde, yüreğinde yer

almaktadırlar. Bu nedenle de bütün bu coğrafyayı olumlu olumsuz etkileme potansiyelini taşımaktadır.

Son elli yılına tanıklık ettiğimiz bu coğrafyadaki siyasal süreçler, toplumsal gelişmeler bu minval üzere ilerler. Türkiye'deki siyaset mehter marşı misali. Bir ileri iki geri...

Bir toplumsal sistem için, sistemi işleten siyaset için insanlığın gelişim çizgisini, diyalektik gelişim süreçlerini yanlış okumak, aklın aydınlığını terk etmek büyük felaketlere yelken açmak demektir. Diğer bir deyişle, ekonomik ve sosyal hayatın dayattığı değişime direnmek ekonomik, sosyal ve siyasal yıkımlara davetiye çıkartmaktır. İnsanlığın gelişim çizgisinin tersi istikamette ilerlemeye çalışmak tam anlamıyla akıntıya kürek çekmektir. Akıntının yavaşladığı zamanlarda görece kısacık ilerlemeler mümkün olabilir. Ancak bu kısmi ve dönemsel ilerlemeler yanıltıcıdır.

Çağımızda bilimsel teknolojik devrimlerin sonucunda ortaya çıkan batı tandanslı yepyeni değişim dinamikleri girdi hayatımıza. "Devrimler çağı" olarak nitelenen yirmi birinci yüzyılın sonunda hızla gelişen bilimsel teknolojik devrim ile yepyeni bir duruma evirildi. Berlin duvarlarını sancısız bir biçimde yerle bir ederek doğuya doğru ilerleyen bu siyasal sosyal ve ekonomik dinamizm Türkiye'yi ve Kürdistan'ı da derinden etkilemektedir. Doksanların başından bu yana bu müthiş dinamizm rüzgârları Türkiye'den başlayarak doğunun çeperlerini dövmekte, buradaki gelenekçi, baskıcı paradigmaları temelden sarsmaktadır.

Bu rüzgârların etkisi, iki binli yılların ardından Türkiye'den başlayarak doğuya ve güney yarım küreye doğru etkili olmaya başlamıştır. Bu coğrafyada çağların biriktirdiği dağ gibi sorunların çözümü için yeni reçeteler de içeren bu değişim

rüzgârları, bu devasa sorunların negatif etkilerini yaşayanlar için bir umut yarattı. Türkiye’de yüzyıldır tabu haline gelen kimi sorunlara ilişkin konuşma, çözümleri konusunda görüş bildirme imkânı yarattı. Ne var ki muhafazakâr siyaset bu değişimden ürktü ve içine kapanma pozisyonunu geliştirmeye çalıştı. Giderek daha ağır tabulara zemin hazırlayan “Siyasal İslam” paradigması ile inanç sistemini siyasetin başat alanı haline getirdi. Hâlbuki insanlığın dini siyasetin ve dolayısıyla yönetim süreçlerinin bir aracı olmaktan çıkarması için yürüttüğü büyük mücadeleler ve sonuçları açık seçik ortadadır. İnanç, tartışılmaz, değiştirilmez maneviyatın alanı iken, siyaset rasyonel aklın alanıdır.

Değişim umudunu yaratan siyaset, Ortadoğu’da başlayan” Arap Baharı” sürecine rasyonel aklın egemenliğindeki siyasetin gereklerine uygun yaklaşmadı. O ikinci yolu, yani, manevi alanın parametreleri ve hassasiyetleri ile yaklaştı. Bunun bir sonucu olarak yanlıs denklemler ve ilişkiler ağı kurdu. Özellikle de Suriye politikasında tabiri caiz ise bataklığa saplandı. Bu politikaların ülke zeminine yansımaları ağır oldu. Cumhuriyet tarihinin en korkunç manzaralarından biri yaşandı, yaşanıyor.

İki yıl öncesine kadar Türkiye’deki siyasal süreç görece iyi bir rotada ilerliyor gibi görünüyordu. Son yıllarda, batıdaki toplumsal gelişmelerle kıyasla hayli yavaş, ancak bu gelişmelerden etkilenecek küçük adımlarla da olsa ilerlemenin çabası vardı. Oldukça sancılı geçen bir siyasal sürecin sonunda; Kemalist paradigma büyük oranda çöktü. Her on yılda darbelerle tasfiye edilen siyaset kurumu darbelere direnme kültürüne doğru bir değişimin işaretlerini verdi. Tabu haline gelen “Kürt sorunu”, Alevi Sorunu, “Türban” meselesi gibi konular tabu olmaktan çıktı. Bu

gelişmenin ardından Kemalist paradigma önemli ölçüde yıkıldı. Bununla birlikte toplumsal dinamikler önemli ölçüde ayak bağlarından kurtuldu. Ayak bağlarından kurtulmuş Türkiye’yi ve ortaya çıkan değişim sürecini resmeden “yeni Türkiye” kavramı sıkça kullanılmaya başlandı. Bu kavramı en çok mevcut iktidar sevdi ve kullandı.

Bu değişimi siyaseten örgütleyen ve “değişim kervanı” olarak isimlendirilen siyasal iradenin yüz yıldır, baskılarla, kanla kıyımla varlığını idame ettiren sistemin kodlarını taşımaya devam ettiği gerçeği çabuk anlaşıldı. Kendi başlattığı kimi süreçleri, atığı kimi olumlu adımları iktidarını iyice sağlamlaştıktan sonra bizzat kendi elleri ile yıktı. Bunlardan en önemlisi “Kürt sorunu” olarak isimlendirilen, şiddetle baskılanan Kürt hakkının ulusal demokratik taleplerinin karşılanması konusunda yaratılan onca umudun yerle bir edilmesi. Değişim yerindeyse, “değişim kervanı” inanılmaz bir tipe yakalanmış, yolunu yönünü şaşırmıştır. Buraya yeniden döneceğiz. Ancak yukarıda sözünü ettiğimiz değişim dinamiklerini biraz açmakta fayda var. Bu dinamizmi salt “bilimsel teknoloji devrim kavramı” ile geçiştirmek meselelerin iyi anlaşılmasına neden olabilir.

Sıkça ve severek kullandığım yeni değişim dinamikleri kavramı parametrelerini açmak gerekir. Bu parametreleri; modernleşme, kentleşme, kapitalist toplum formunun gelişmişlik düzeyinin artması ve olgunlaşması, toplumun eğitim düzeyinin günden güne yükselmesi ve giderek küreselleşen yeni sosyolojik dönüşümün oluşması, olgunlaşması olarak tanımlayabiliriz.

Hiçbir muhafazakâr sistem, siyaset bu yönlü bir sosyolojik değişimden hoşlanmaz. Çünkü o, mevcutu, elindeki; yani ona varlığını, gücünü, kudretini veren sos-

yolojiyi korumak ve kollamakla meşguldür. Zira muhafazakâr siyaset ve sistemler sınırlarını tahmin etmedikleri değişimden korkarlar. Mevcudu korumak adına eski siyasal literatürü, eski kavramları ve kültür kalıplarını devreye sokarlar ve onları etkin kılmanın siyasetini ve icraatlarını devam ettirirler. Bunu için kolayına kaçarak, inanç sisteminin, sistemlerinin sunduğu etkili kavram dünyasından etkili bir biçimde faydalanmaya çalışırlar.

Aslında bizim "değişim kervanı" heybesinde var olan, belki de gizli ajandalarında yazılı olan ve onlara rehberlik eden ve hata tipiye yakalanarak yollarını, yönlerini şaşırımlarına neden olan referanslar da bu kavramlardan ibarettir.

"Yeni Nesil- Yeni Türkiye" manzaraları

Şehit cenazeleri siyasetinin zayıfladığı, çatışmaların durduğu, sivil siyaset alanının görece genişlediği, barışın ve huzurun yaşanılabilir hale geldiği yaklaşık iki yılın ardından birden bire silahlar patladı. Anlaşıyor ki bizim barışın tadını çıkar-dığımız günlerde, bugünkü kanlı kaosu aktörleri yeni ve büyük bir savaşın hazırlıkları ile meşgulmüşler.

Şehir savaşları, hendek savaşları kararına gelince o, kuşkusuz aptalca bir karardır. Bunu başka türlü açıklamak mümkün değil. Bu durum yukarıda da bir kere daha altını çizdiğimiz siyaset kavramları ile izah edilemez. Zira bu aptallık hali bizzat bu karar sahiplerinin ahlaki, fiziki ve meşruiyet alanında kaybetmelerine neden olmuştur. Artık açıkça görünüyor ki bu kararlar karar sahiplerinin bu alandaki sınırlı kapasitesini önemli ölçüde düşürmüştür.

Bu karar örgüt için sonun başlangıcı gibi dururken Kürt halkı bakımından büyük bir yıkımı ifade etmektedir. Yani bu akıl dışı kararın hiç kimseye bir faydası olmadı, olamaz. Anlaşılan o ki bu karar-

la hedeflediklerine ulaşamadı, hesaplar tutmadı. Yakından bakıldığında örgütün aslında sistemin açtığı yolda ilerlediği görür. Bu durum kısa sürede devletin elini güçlendirdi. Bu durumun farkında olan devlet, manzaradan kârlı çıkmış gibi bir algı yaratma, bu sayede tabiri caizse siyasetten günü kurtarmaya çalışıyor.

Hâlbuki bu ağır yıkım tablosunun temelinde baskıcı, ırkçı-şoven sistemin yüz yıllık kodları ile yöneten iktidarın çağdışı uygulamaları var. Açıktır ki uzun vadede faturanın ağır kısmını ödemekle mükellef hale geldi. Özellikle de bu süreçte evrensel hukuk kurallarını fütursuzca çiğnediği için içerde ve dışarıda oldukça sevimsizleşti. Bu sevimsizliği onu dış politika alanında derin bir yalnızlığa düşürdü. Bu siyasal yalnızlık bir başına bir iktidar için büyük bir çöküşün habercisidir.

Şimdi, bu birbirine karşı gibi duran, özünde büyük bir yıkım için bir birini tamamlayan siyasetlerin yarattığı yıkım tablosuna daha yakından bakmaya çalışalım.

Oldukça sert ve uzun süren "Hendek savaşlarının" bugüne değin (30/05/2016) yarattığı ağır yıkımın kısa bir dökümünü yaparsak manzara şudur:

1- Sur'da 103 gün süren sokağa çıkma yasağı ardından 20 bin kişi yerini yurdunu terk etti. Tarihi ilçe merkezinde ağır bir tahribat yaşandı. İlçe adeta harabeye döndü.

2- Şırnak'ta 88 gün süren sokağa çıkma yasağının ardından 85 bin kişi yerini yurdunu terk ederek göçebe konumuna düştü.

3- Nusaybin'de, 80 gün süren sokak savaşları ardından 90 bin kişi ilçeyi terk etti. İlçede korkunç bir yıkım yaşandı.

4- Yüksekova'da 50 gün sürdü.

5- İdil'de 50 bin insan ilçeden ayrıldı. Yerini yurdunu terk etti.

6- Silopi...

7- Yüksekova...

8- Silvan...

9- Varto ve daha birçok kent ve kasaba yerle bir edildi. Manzaralar Kobani'nin dehşet verici manzarasını çoktan aştı. Hakkımız ağır bedeller ödedi, ödemeye devam ediyor. Canlı bomba eylemleri, on beş tonluk bombaların yüklendiği araçlarla yapılan eylemler gibi korkunç uygulamalara imza attı. Bu hedefi belirsiz eylemlerde her seferinde onlarca masum insan yaşamını yitirdi.

Bütün bu maddi yıkımın yanı sıra, hendek savaşlarında yedi bin Kürt gencinin yaşamını yitirdiğinden söz ediliyor. Bu ağır kayıplar yiten birer can, birer evren gibi değil, sadece birer sayı gibi anılıyor. Bu operasyonlarda yaşamını kaybeden kolluk kuvvetlerinin cenaze törenleri yeniden hamaset siyasetinin bir aracı olmaya başladı.

Bu ağır yıkım bir yana, onun neden olduğu yeni sorunlar, ağır sorunların çözümü yeni mücadeleleri gerektirir niteliktedir.

Birincisi siyasal alan daraldı. Legal demokratik siyaset etkisizleşti. On dört yıllık iktidarın ilk seçim vaadi olan anayasa değişimi bir türlü gerçekleşmedi! 12 Eylül faşist darbesinin ürünü olan anayasa değiştirilmediği gibi, mevcut hukuksuz yapıyı yeni yasalarla tahkim edilmeye çalışıyor.

Demek ki 12 Eylül anayasası da iktidara geniş geldi. Siyasi dokunulmazlıklar kaldırıldı. PKK'nin kuşatması altında olması nedeniyle etkisiz ve işlevsiz olan HDP grubunun konumunu daha da anlamsız kıldı. Bu grubun parlamentodaki varlığı, pozitif bir yasama sürecinin olumlu şekillenmesi bakımından son derece önemliydi.

İkincisi: Hamaset siyaseti; vatan millet Sakarya hamaseti, düşmanlık, ihanet kavramları üzerine oturan akıl dışı siyaset söylemi yeniden revaçta. Batıda ırkçılık körüklenmeye başlandı. PKK'nin IŞİD ve benzeri cani örgütlerin başvurduğu canlı bomba ve araçlı saldırılar gibi "mücadele yöntemleri" en başa Kürt siyaset kurumunu tahrip ediyor.

Üçüncüsü; siyasal alan liderlik kültürü ağırlığı altında boyut değiştirmeye başladı. Ülke siyasetinde ve çağdaş yasama faaliyetleri bağlamında parlamentonun işlevleri daraltıldı. PKK'nin uğruna bunca bedel ödediğini iddia ettiği, hendek savaşlarına gerekçe yaptığı "demokratik toplu inşası", anti demokratik ve gayri insani mücadele yöntemleri sonucu zorlu bir dönemece girdi.

Yukarıda altını çizdiğimiz sonuçlar, mevcut yıkım tablosundan çıkmayı daha da zor hale getirmektedir.

Yıkımdan çıkış yolları başka yazıların konusudur.

Kürtlerin önündeki yeni tehdit ve meydan okuma: DAİŞİZM veya DAİŞ Teolojisi

Prof. Dr. Bilal SAMBUR

Ortadoğu, dünyanın en zor coğrafyalarından biridir. Ortadoğu'da meydana gelebilecek hiçbir olay önceden kestirilemeyeceği gibi, Ortadoğu'da hiçbir parçayı diğerlerinden ayırmak da mümkün gözükmemektedir. Ortadoğu'nun anlaşılmasını imkânsız kılan olaylarından birisi İslam ve şiddetin iç içe geçmiş olmasıdır. Ortadoğu'da birçok yapı, din adına yapılan şiddetin cihat ve ibadet olduğunu öne sürmektedir. Cihadın bir şiddet teolojisi olarak sunulması, şiddet yapılarının büyük bir sosyal, siyasal, ideolojik, moral ve militaristik güç devşirmelerini sağlamaktadır. Din ve şiddeti birleştirerek ortaya çıkan grupların başında DAİŞ denilen çete gelmektedir. Hilafet devleti kurmak için cihat yaptığını ön süren bu örgüt, Ortadoğu, Kürdistan ve dünya için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

DAİŞ, kuruluşundan bu yana Kürdistan coğrafyasına sürekli olarak saldırılmaktadır. DAİŞ var olduğu sürece Kürdistan coğrafyasının hiçbir parçasının güvende olmaya-

cağı açıktır. Rojava'da Kobani'ye, Başur'da Şengale, Bakur'da Amed'e yapmış olduğu saldırılarıyla zihinlere kazınan DAİŞ, Kürdistan'ın en büyük düşmanlarından ve tehditlerinden biridir. DAİŞ, İslam ve Kürdistan bağlamında dindarlık adına sergilenen ideolojinin ve teolojinin ciddi bir analizinin ve sorgulamasının yapılması büyük önem arz etmektedir.

DAİŞ İnsanlığın Ortak Düşmanı

DAİŞ, bütün stratejik hesaplarını Kürdistan coğrafyası ve Kürt halkı üzerinden yapmaktadır. Kürtlere ve Kürdistan'a saldırarak bütün Ortadoğu halklarını birbirine düşürebileceğini ve Ortadoğu'yu bir kan denizine çevirmeyi istemektedir. DAİŞ'in Kürtlerin, Ortadoğu'nun ve bütün insanlığın düşmanı olduğu konusunda bölgesel ve küresel bir konsensüse ihtiyacı vardır. DAİŞ'i Ortadoğu halklarından herhangi birine veya mezhep gruplarından birine karşı kullanmak, facia düzeyinde sonuçlara yol

açmaktadır. Kürtlere karşı vekâlet savaşı vermesi için bazı büyük güçlerce desteklenen DAİŞ, Kürt dünyasının ve Ortadoğu'nun güvenliğini tehlikeye atmakta ve bölgesel istikrarsızlığın küresel boyutlara sıçramasına neden olmaktadır.

DAİŞ'in Kürdistan'da tutunamayacağı şeklinde birçok insanı rahatlığa sevk eden bir anlayış vardır. Bu anlayışın ciddi bir şekilde sorgulanması lazımdır. DAİŞ'in askeri anlamda Kürdistan coğrafyasında tutunamayacağını söyleyebiliriz. Rojava ve Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde DAİŞ'in uğradığı yenilgiler, DAİŞ'e Kürdistan'da müsaade edilmeyeceğinin somut kanıtıdır. Ancak DAİŞ'in ideolojik, dinsel ve toplumsal olarak Kürt topluluklarını zehirleme potansiyeli yüksektir. Askeri olarak DAİŞ'in Kürdistan'a yerleşmesi imkânsız gözükmemektedir, ancak tehlikeli olan DAİŞ teolojisinin veya DAİŞİZMİN teolojik ve sosyolojik olarak Kürt dünyasına sinsi bir şekilde sızmasıdır. DAİŞ'e Bakur'den, Başur'den, Rojava'dan ve Rojhilat'tan yüzlerce Kürdün katıldığına dair haberler gelmektedir. DAİŞ ve Nusra gibi radikal terör yapılarının insan kaynağı sağladığı yerlerden birinin Kürt toplumu olması üzerinde dikkatle, derinlikli ve ciddiyetle durulmalıdır. Kürt gençlerinin DAİŞ gibi bir terör örgütünün tuzağına düşmesini önlemesi konusu çok boyutlu olarak ele alınmalıdır.

Yeni Bir Teoloji İhtiyacı

Kürtlerin çok dindar bir toplum olduğu, öteden beri ifade edilen bir husustur. Ancak Kürtlerin dindarlığı, çok doğal süreçler ve tecrübeler sonucunda oluşan bir olgu değildir. Son yüz yıldır Kürt coğrafyasına ve toplumlarına tahakküm eden merkezler, kendi din anlayışlarını, algılarını ve yorumlamalarını Kürtlere empoze etmişlerdir. Dışarıdan empoze edilen dini

anlayışlar, Kürtlerin dini tecrübelerini parçalamış, zayıflatmış ve köksüzleştirmiştir. Kendine ait olmayan bir bakış açısıyla dıştan empoze edilen ikinci el bir din anlayışıyla, maneviyata, insana, Allah'a, topluma ve doğaya bakmak, insanın aklını, ruhunu, hayatını ve kişiliğini tatmin etmemektedir. Kürt dünyasının yoğun bir şekilde dinle yoğrulduğu söylenmesine rağmen, Kürtlerde derin bir dini açık ve açlık bulunmaktadır. Kürtlerin insan, barış, hukuk, çoğulculuk, özgürlük, ahlak, onur ve eşit ilişki temellerinde oluşacak bir teolojiye ihtiyaçları vardır. Sahih anlamda bir teolojinin yokluğu Kürtlerin, din adına militanlaşmalarına radikalleşmelerine ve manipüle edilmelerine yol açmaktadır. Kürtlerin dini açığı ve açlığı, hiçbir şekilde DAİŞ ve Nusra gibi terör örgütlerine alan açmamalıdır. Kürt coğrafyasında daha önce din adına ortaya çıkan şiddet örgütleri, Kürtlerdeki dini açığı ve açlığı istismar ederek var olmuşlardır.

Kürtlerin din şeklinde bir sorunları olduğu gibi, modernleşme şeklinde de bir sorunları vardır. Kürtler, modern dönemde kendi doğal toplumsal, tarihsel, entelektüel ve kültürel dinamikleriyle modernleşmemişlerdir. Hep dışarıdan birileri, Kürtleri zor kullanarak modernleştirmeye kalkmıştır. Başka bir ifade ile Kürtler üzerinde modernleşme adına Kürtlere otoriter ve totaliter projeler dayatılmıştır. Kürt modernleşmesinden ziyade, Kürt modernleştirmesinden söz edebiliriz. Kürt modernleştirmesi, Kürtlerin dünyayı, siyaseti, toplumu, ekonomiyi, kültürü, eğitimi, tarihi, bilimi, felsefeyi ve dini kısacası bütün insani tecrübe kategorilerini, hep başkalarının dayattığı gözlüklerle görmelerine neden olmuştur. Başkalarının gözlükleriyle dünyaya bakmak veya modern olmaya çalışmak, aslında körleşmek ve geri kalmaktan başka bir şey değildir.

Din ve modernleşme alanlarında Kürtlerin dünyasındaki en önemli sorun, hep dışarının gözleriyle ve gözlükleriyle dünyaya ve dine bakmayı içselleştirmiş olmalarıdır. Başkalarının gözleri veya gözlükleriyle dünyaya ve dine bakmak, Kürtlerin akıl, duygu, düşünce, ahlak ve maneviyat dünyalarını olgunlaştırmamakta ve geliştirmemektedir. Kürtlerin kendi gözleriyle dünyaya ve dine bakmayı tecrübe etmeleri, bu tecrübe sonucunda kendi gözlüklerini oluşturmaları gerekmektedir. Kürtlerin önündeki en meydan okuyucu soru, kendi gözleriyle din ve dünyaya bakıp bakmayacakları, din ve dünya hakkında kendilerine ait görüş açıları oluşturup oluşturmayacaklarıdır.

DAİŞ'e Karşı İdeolojik Mücadele

DAİŞ, Kürt dünyasındaki din ve modernite konusundaki açığın farkındadır. Geleneksel fıkıh literatüründen kendisine uygun bir seçicilikle malzeme çıkaran DAİŞ, modern dünyaya karşı bir isyan ideolojisini dini bir çerçeve içine oturtmuştur. DAİŞ'in ideolojisi ve teolojisi, Ortadoğu coğrafyasında Kürtler dâhil birçok topluluk içinden taraftar bulabilmektedir. DAİŞ'in ideolojisinden ve teolojisinden ziyade DAİŞ'in vahşet eylemleri, insanların bu yapıdan uzak durmalarını sağlamaktadır. Ama toplumun, DAİŞ'in eylemlerinin arkasındaki ideolojik ve teolojik arka planı çok ciddi olarak problem haline getirip sorgulamadığı görülmektedir.

Kürt toplumlarında dini hayatın genelde medreseler tarafından beslendiği, belirlendiği ve geliştirildiğini söyleyebiliriz. Ancak medrese kurumu, modern dönemde birçok müdahalelerle karşı karşıya kalmıştır. Medreseler, bugün Kürt topluluklarının ihtiyaç duyduğu insan, din ve dünya konusunda göz ve gözlük oluşturacak perspektifler ve teolojiler oluşturma

noktasından çok uzaktırlar. Medreseler, bugün daha önceki kuşaklara ait fıkıh, tefsir, hadis ve Arapça dil bilgisini mekanik bir şekilde öğretmenin dışında bir işleve sahip değildirler. DAİŞ gibi ileri bir teoloji ve ideolojiye sahip radikal bir terör örgütüne, medrese eğitimiyle karşılık vermeyi ummak büyük bir yanılgı olacaktır.

İslam'ın siyasetle özdeş olduğu fikrini esas alan politik İslam ideolojisi, Kürtler arasında çok ciddi bir etkiye sahiptir. Dinin devlet ve siyaset olduğu şeklindeki ideolojik söylem, Kürtlerin din tasavvurunda, kolaylıkla dinin olmazsa olmazı olarak kabul edilebilmektedir. İtikadı iktidarla özdeşleştiren ve bütünleştiren siyasal İslamizm yerine Kürtlerin, İslam'ın din olarak ahlak ve ibadeti esas alan bir din olduğu gerçeğine odaklanmaları gerekmektedir. Dinin güzel ahlak olduğu gerçeğini unutturan, önemsizleştiren ve ihmal ettiren militan dindarlık anlayışı, dini siyasetle ve devletle özdeşleştirip büyük bir çekim ve cazibe merkezi oluşturabilmektedir. Kürt dindarlık tasavvurunda dinin devlet ve siyasetten ziyade, dinin ahlak ve Allah rızası için insanca yaşamak olduğunu esas alan bir anlayışın geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Kürtler arasında medreseler kadar etkin olan bir diğer yapı tarikatlardır. Kadiri ve Nakşi tarikatları, Kürt dünyasında tarihten günümüze kadar etkin olan belli başlı yapılardır. Tarikatların, günümüzde Kürtlerin din ve dünyaya bakış açılarına ciddi bir katkıları bulunmamaktadır. Tarikatlar, Kürtleri modernite öncesi döneme bağlamakta ve tarikat hiyerarşisi içinde hep otoritelere mahkûm eden bir din tasavvurunu sürdürmektedirler. Tarikat yapıları, Kürtlerin sahih anlamda din ve dünyaya dair canlı, dinamik ve yaratıcı bir zihniyet, tutum ve pratik geliştirmelerini sağlayan kaynak olma pozisyonundan uzaktırlar.

Müslüman olmak, bir tarıkata ait olmak anlamına gelmediği gibi, dini bilgiye sahip olmak da medreseden öğrenileni tekrar etmek anlamına gelmemektedir. Kişinin dini, dilsel, milli, kültürel ve sosyal aidiyetleri birbirinden kopuk veya birbirine alternatif değildirler. Kürt olmanın sahih anlamda Müslüman olmayı, insan olmayı, ahlaklı olmayı ve kendi olmayı gerektirdiği şeklinde yeni bir tasavvura ihtiyaç duyulmaktadır. DAİŞ teolojisi ve ideolojisi, Müslüman yapma ve cihat yapma adına Kürtlere Kürtlüklerini ve insanlıklarını unutturmaya, değersizleştirmeye ve işlevsizleştirmeye çalışmaktadır. Dinin, kimliğin ve hayatın, hiçbir kurumun, örgütün ve yapının tekelinde olmadığını fark etmeye ihtiyaç vardır. Kürtler, dinlerini ve dünyalarını dışsal güç odaklarından ziyade, kendileri öğrenme, öğrendikleri bilgileri geliştirme ve yaşama olgunluğuna sahip olmalıdırlar.

Din, bir toplumun uyutulmasının ve aldatılmasının afyonu olamaz. Bir toplumu onurundan, özgürlüğünden, ahlakından, insanlığından ve hukukundan vazgeçiren bir din, artık din değildir. İnsanı özgürlüğünden, onurundan ve hukukundan vazgeçirmeyi meşrulaştıran sahte bir dine, bu dünyada ihtiyaç da bulunmamaktadır. DAİŞ ideolojisi, Kürtlerden hukuk, hayat, onur ve özgürlüklerinden din adına vazgeçmelerini istemektedir. DAİŞ'in kara ve kanlı bayrağı, tekbirle süslüdür. Hewler'e, Kobani'ye, Afrin'e, Diyarbakır'a, Şengal'e, Kerkük'e yönelen DAİŞ'in kanlı silahlarını ve bayraklarını dini referanslar süslemektedir. DAİŞ örneğinde olduğu gibi kirli ve karanlık hedeflerini din maskesiyle örten bütün yapıların gerçek yüzlerinin, rollerinin, işlevlerinin ve ideolojilerinin farkında olmaya ihtiyaç vardır. DAİŞ örneğinde olduğu gibi, Kürtlerin, dinle aldatılma veya kandırılma oyununa

artık dur demeleri gerekmektedir. DAİŞ ve onun gibi yapıları, Kürt coğrafyasında tehdit olmaktan çıkarıp etkisizleştirecek olan şey, dinle aldatılma, kandırılma veya manipüle edilme oyununa dur denmesidir.

DAİŞ'i Besleyen Otoriter Zemin

Irak ve Suriye'deki otoriter rejimlerin varlığı, bu ülkelerde çatışmalara neden olduğu gibi, DAİŞ terör örgütünün ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Din adına şiddet yapan yapılar, otoriter ve totaliter rejimlerin hüküm sürdüğü ülkelerde genelde kendilerine çok uygun bir alan bulmaktadırlar. DAİŞ terör örgütünün Bağdat ve Şam rejimlerine karşı savaştığı sıklıkla vurgulanmasına rağmen, realitede ise bu çete, Kürdistan Bölgesel Yönetimi'ni ve Rojava'yı hedef almaktadır. Kürdistan Bölgesel Yönetiminin bağımsızlığına ve Rojava'nın bir aktör olarak ortaya çıkmasına engel olmak, DAİŞ'in stratejik hedefidir. DAİŞ'in Kürtleri ve Kürdistan'ı stratejik düşman olarak konumlandığı gerçeği hiçbir şekilde göz ardı edilmemelidir. Bu gerçek ışığında DAİŞizmle mücadele, hiçbir şekilde küçümsenmemelidir.

DAİŞ ve Kürtler arasındaki ilişkiler, genellikle güvenlik açısından ele alınmaktadır. DAİŞ'in başta Kürdistan Bölgesel Yönetimi olmak üzere bütün Kürt dünyasına büyük bir tehdit oluşturduğu açıktır. Ancak DAİŞ, sorunu, salt bir güvenlik sorunu değildir. DAİŞ'in silahlı bir terör çetesi olarak tehdit oluşturduğu gibi, DAİŞ'in ideolojisi ve teolojisi de büyük tehdit oluşturmaktadır. DAİŞ'in teolojik zihniyetiyle mücadele, onunla askeri olarak mücadele etmek kadar önemlidir.

DAİŞ, Kürt dünyasına dışarıdan saldırtılan bir yapıdır. Aslında Kürt dünyasındaki dini yapıların büyük bölümü, Kürtlerin dışında oluşturulan, ancak

Kürtler arasında örgütlenirilen yapılar-
dır. Dış kaynaklı yapılar, Kürtler arasında
etkilerini yitirdiklerinde Kürtlerin sekü-
lerleştikinden veya dinden hızla uzaklaş-
tığından söz etmektedirler. Dinin tarikat,
cemaat ve örgüt gibi organize yapılardan
ayrılması gerekmektedir. Din, hiçbir şe-
kilde hiçbir grubun, örgütün veya cema-
atin tekelinde değildir. Birey, kurumsal
yapılardan bağımsız olarak kendi din-
darlığını şekillendirme ve yaşama özgür-
lüğüne sahiptir. Kurumsal dini yapıların
dışında olmak, dinden uzaklaşmak veya
dine yabancılaşmak değildir. Örgütlü dini
yapıların kutsal ilahi yapılar olmadığı, in-
sani yapay oluşumlar olduğu gerçeğinin
farkında olunmalıdır. Birtakım yapıların
din adına kendilerine kutsallık ve ilahlilik
kazandırmaya çalışmasının hiçbir dini ve
insani temeli yoktur. Din adına söylenen,
yapılan ve örgütlenen her şey, insani faa-
liyetlerden başka bir şey değildirler. Kürt-
lerin, DAİŞ başta olmak üzere içlerinde
ve dışlarında ortaya çıkan her türlü dini
yapıyı, salt dinsel olarak değil, antropolo-
jik, yani insan yapımı yapay olgular olarak
değerlendirme konusunda yeni bir bakış
açısı geliştirmeleri gerekmektedir.

DAİŞ gibi terör çetelerini, din adına
eleştirmek önemlidir, ama yeterli değildir.
Din adına DAİŞ teolojisini eleştirmek, bu
çetenin dini argümanlarını güçlendirmek
ve meşrulaştırmak gibi istenmeyen bir du-
ruma da hizmet edebilmektedir. DAİŞ,
dini referansları manipüle ederek kulla-
nan bir ideolojiye sahip olmasına rağmen,
bu yapıya dini bir kimliğe sahip olduğu
muamelesi yapılmamalıdır. DAİŞ'i, dini
bir yapı olarak değil, din dışı ve din karşıtı
bir yapı olarak ele almak lazımdır. DAİŞ,
geniş bir coğrafyada iktidar kurmak iste-
yen dünyevi motivasyonlarla hareket eden
militan seküler bir yapıdır. DAİŞ ve Na-
ziler arasında hiçbir fark yoktur. DAİŞ'in

din, maneviyat, ahlak ve insanlıkla ilişkisi
olmayan materyalist bir bedevi terör örgü-
tü olarak anlaşılması, okunması ve bu ko-
nuda farkındalık oluşturulmasına ihtiyaç
vardır. DAİŞ'i tehdit olmaktan çıkaracak
şey, ona salt silahla karşılık vermek değil-
dir. DAİŞ'i etkisizleştirecek ve işlevsizleş-
tirecek olan şey, DAİŞ'in dayandığı dini
ve teolojik zemini, onun altından çekip
almaktır.

Kürtler Mezhep Savaşından Uzak Duralıdır

Mezhep, Ortadoğu coğrafyasının bir
gerçeğidir. Mezhep olgusunun olmadığı
bir din yoktur. Her din kendi içinde sayı-
sız mezhebe bölünmüştür. Dinin mezhep
adı altında siyasi, sosyal, hukuki, teolojik
yorumları mümkün olmasına rağmen,
mezhebin kendisinin din olmadığı, sadece
dindarlığın formlarından biridir. DAİŞ,
Ortadoğu'da Şii ve Sünniler arasında bir
mezhep savaşı çıkararak egemenlik alanını
genişletmeye ve varlığını devam ettirmeye
çalışmaktadır. DAİŞ'e göre Kürtler, Şiilere
karşı Sünnilerin yanında yani kendi gücü
içerisinde savaşa dâhil olmalıdırlar. Mez-
hep savaşı oyununda Kürtlere yer olmadığı
gibi, Kürtlerin böyle bir savaşa ihtiyaçları
da yoktur. Kürtlerin Ortadoğu'da hiç ih-
tiyaç duymadıkları şey mezhep çatışması-
dır. DAİŞ, mezhep olgusunu mezhebizme
dönüştürerek yeni bir çatışma ideolojisi
ve teolojisi üretmektedir. DAİŞ'in mezhe-
bizmine karşı mezhebin din olmadığı ve
dinin yerine ikame edilemeyeceği şeklinde
sağlıklı bir anlayış benimsenmelidir.

DAİŞ teolojisinin ana kavramı cihat
değil, tekdir. DAİŞ çetesi, kendisinden
olmayan herkesi kâfir ilan ederek onların
yok edilmesini dini ve ahlaki açıdan meş-
rulaştırmaya çalışmaktadır. DAİŞ, küfre
karşı değil, insanlığa karşı savaşmaktadır.
DAİŞ, Suriye'de Esad rejimine karşı de-

ğil, Kürtlere saldırmaktadır. DAİŞ'in ana hedefinin Kürtler gibi Müslüman toplumlar olduğu açıktır. DAİŞ'in insanlık ve Müslümanlık karşıtı bir örgüt olarak ideolojisinin ve teolojisinin dayandığı tekfir doğmasının ahlak dışılığı, insan karşıtlığı ve İslam'a aykırılığı iyice anlaşılmalıdır.

DAİŞ, Selefi-Vehhabi karakterde bedevi faşizmi olarak niteleyebileceğimiz bir zihin dünyasına sahip bir çetedir. Bedevi faşist bir hareket olarak DAİŞ, Kürtleri seküler ve küfre düşmüş bir toplum olarak kurgulamaktadır. Kürtlere karşı cihadı dini bir zorunluluk olarak gören DAİŞ'e göre Kürtlerin kanlarını, namuslarını ve mallarını ganimet adı altındaki yağmacılıkla gasp etmek ve talan etmek meşru bir haktır. Saddam, Enfal soykırımında iki yüz binden fazla Kürt insanını öldürmüş, mallarını gasp etmiş, kadınlarını kaçırmış ve köleleştirmişti. Saddam faşizmi ile DAİŞ faşizmi arasında hiçbir fark yoktur. Ortadoğu'daki bütün faşizmlerin ve ırkçılıkların doğal hedefi, Kürtlerdir. Yıllarca Baas faşizmine karşı varlık mücadelesi

veren Kürtler, bugün de DAİŞ faşizmiyle uzun sürecek bir mücadele verme durumuyla karşı karşıyadırlar. Bu noktada şu hususun altını çizmek lazımdır. Kendilerini kutsallaştıran devletler ve örgütler, soykırım, katliam ve vahşet yapmayı kendilerinin doğal hakkı ve politikası olarak görmektedirler.

DAİŞ ideolojisi, İslam ve insanlık düşmanı bir yaklaşımdır. DAİŞ'in teolojisinde ahlak, maneviyat ve dindarlığa yer yoktur. DAİŞ teolojisinde şiddet, vahşet ve maddiyattan başka bir şey bulunmamaktadır. DAİŞ'in insanlık karşıtı gerçek yüzünün dünyaya ve insanlığa gösterilmesi Kürtlerin insanlığa karşı sorumluluğudur. Kürtler, DAİŞ'e karşı insanlık adına mücadele eden son güç konumundadırlar. DAİŞİZM şeklinde ortaya çıkan tehlikeli tehdide ve meydan okumaya karşı Kürtlerin etkili bir şekilde baş edebilmesi için Otoözgürlük, hukuk, çoğulculuk, barış, birey, ahlak ve insana saygı ilkelerini esas alan yeni bir teoloji geliştirmeleri gerekmektedir.

Ramazan Çankaya'ya Mektuplar

Öğr. Gör. Seyithan TURAN

*“Emrê çûyî careke din nayê”
“Sal bi sal, xwezî bi par”*

Sen gideli 35 yıl olmuş, dile kolay. (Hemşerimiz! Cahit Sıtkı Tarancı diyor ya “ yolun yarısı”) Doğal olarak okuyucu soracak “Ramazan Çankaya kimdir ?” Ramazan Çankaya, 1981 yılında Kulp'ta farklı Kürt gruplarına mensup gençler arasında çıkan kavganın sonunda, Abdulselam Aydın ile (Yılmaz Odabaşı'nın sözlerini yazdığı Grup Kızılırmak'tan İlkay'ın o meşhur sesiyle seslendirdiği “Aynı Göğün Ezgisi” parçasına konu olan kişi) birlikte yaşamını en erken yitiren Özgürlükçülerden biridir. Çankaya'nın ölümünü gündeme getirmekte ki kastımız asla yeni tartışma ve polemiklere meydan vermek değildir. O dönem de oluşturulmuş olan siyasi atmosferin doğurduğu bir sonuç olduğu kanısındayım. Ama bazen şu soruyu sormadan edemiyorum, o dönem Kulp'ta (Pasur) “etkin ve yetkin olan ağır siyasi abiler “gençler arasındaki bu tarz kavga ve çatışmaları engelleyemezler miydi?

Keko, elbette 35 yıllık zaman diliminde olup bitenleri bir mektupla sana anlatmak

olanaklı değildir. Bundan sonra, sen gittikten sonra bizim mahalle (PSK- Özgürlük Yolu) de olup bitenleri aklımın, hafızamın ve sözcüklerim yettiği ölçüde sana yazmaya devam edeceğim. Keko elbette öbür dünyaya intikal etmiş olanlardan da eğer öbür dünyada karşılaşma olanağı varsa mutlaka yanına gelmişlerdir. Onların, mütevacızlıklarından dolayı anlatamadıkları fedakârlık ve yiğitliklerini mutlaka sana yazacağım. Elbette, “ 40 yıllık PSK'lilerden de, kendilerini 20-30 yıl nadasa bırakan “Özgürlükçüler”den de bahsedeceğim.

Keko senin yaşamını yitirmenden sonra, o güne kadar sömürgeci rejimin zorba uygulamalarının ve “kapsama alanın” dışında kalmış olan Kulp'a, iş başındaki 12 Eylül askeri cunta rejiminin bütün faşizan uygulamalarıyla yöneldiğini, “toptan cezalandırma” mantığıyla bütün devrimci, demokrat ve yurtsever ne kadar insan varsa ayırım yapmaksızın, çoğunu ağır işkence tezgâhlarından geçirdiğini, bir kısmını sürgüne

yolladığını, geriye kalanları da kitlelerden izole ettiğini (tecriti) rahatlıkla ifade edebilirim.

Sana bu mektupları yazmamın 3 temel gerekçesi vardır.

Birincisi, Haziran 2014 yılında Özgür Kürdistan’da toplanan PSK Onuncu Kongresinin, kendi adı, programı ve değerleriyle legale çıkma kararı alması. Böyle bir kararın alınmasında, elbette bütün “Özgürlükçülerin” emeği vardır. Hiç şüphesiz ki en büyük paye, başta bu uğurda yaşamını yitirmiş olanların, sömürgeci rejimin zindanlarında ağır işkence tezgâhlarından geçenlerin ve ömürlerinin önemli bir kısmını sürgünde geçirmek zorunda kalanlarındır.

İkincisi, gidenler doğal olarak gittikleri yerde sorarlar, “benden sonra bizim mahallede (Özgürlük Yolu, PSKT, PSK) neler oldu? Geriye kalanlar ve sonradan gelenler acaba ‘uğruna ölümlere gidip geldiğimiz’ ilkelerimiz, ideallerimiz ve özlemlerimiz adına ne yaptılar / ne yapıyorlar?”

Keko sözün yettiği ölçüde, 90lı yıllardan itibaren bizim mahallede olup bitenleri sana anlatmaya çalışacağım. Elbette bu yazı bilimsel- akademik bir çalışma değildir. Yine de gerçeğe ve nesnellığe bağlı kalma (Yanılmıyorsam batılı bir bilim adamının sözüydü, “ben laboratuvara girerken İncil’imi dışarıda bırakıyorum.”) ilkesine sadık kalmaya çalışacağıma inanmanı isterim.

Keko, bu mektubu sana yazmanın üçüncü önemli sebebi de ödenmesi çok zor olan bir borcu ödemeye çalışmaktır. Niye biliyor musun? Böyle bir mektebin (Özgürlük Yolu- PSK) tedrisatından geçmiş olmanın gurur ve onurunu paylaşma arzusudur. Allah var !!! Birçok örgün eğitim kurumunun tedrisatından geçtik. Fakat hiç birisinin eğitimi, kişiliğimizin şekillenmesinde, yaşama ve dünyaya bel-

li bir paradigmayla bakmamızda ve de en önemlisi ulusal –sınıfsal bilincin oluşması noktasında, bizim mahalle-mektep kadar etkili olamadı. Ne de olsa, yaşam biraz Mitka Gripçeva’nın yoldaşı ve hayat arkadaşısı Dimitro’ya yazdığı gibi “yaşadım diyebilmek için” değil midir?

Biraz kişisel olacak ama diğer bir sebebim daha var. PSK Genel Sekreteri Mesud Tek’in 17 Ekim 2015 yılında, 10’uncu Kongre kararlarını hayata geçirmek üzere Diyarbakir’e gelmesinden sonra legalleşme sürecini nihayete erdirecek geçici bir parti meclisi oluşturuldu. Hazırlanan program çerçevesin de illerin ziyaret edilmesi kararlaştırıldı. Keko belki sana ilginç gelecek. İlk ziyaret edilecek il 40 yıl boyunca örgütlenemediğimiz bir Kuzey Kürdistan ili, Antep idi. Sabahtan hazırlıklar yapılmaya başlandı. Genel Sekreter ve diğer yoldaşlarımızın gezi programı yapıldı, ne yazık ki tam anlamıyla uygulanamadı. Çünkü o gün yiğit ve yurtsever Diyarbakir Baro Başkanı Tahir Elçi’nin karanlık güçler tarafından öldürülmesi vakası meydana geldi. Ertesi günün erken saatlerinde cenaze merasimi için Diyarbakire dönülmek zorunda kalındı. Bu vesileyle bir ayrıntıyı paylaşmak istiyorum. Bu ziyaret esnasında ziyadesi ile beni bahtiyar kılan bir ayrıntıyı paylaşmak istiyorum.. O da şu: Dört buçuk yaşındaki bir kız çocuğunun annesine bağırıp “niye acele etmiyorsun. Biraz sonra PSK adamları gelecek anne” deyişi.

Anekdote 1: Keko bizler de senin gibi YİBO’da okuduk. Sana bir soru soracağım. Senin döneminde de bajêrî (Pasur merkez) çocuklar size “kuru fasulyeciler, naylon terlik ve siyah ayakkabı giyenler diyorlar mıydı?” Ve bizim dönemimizdeki gibi siz de onlara “biskivit çocukları, Esem - Mekap spor ayakkabı giyen, fırın ekmeği yiyenler “ diyor muydunuz? Keko az daha unuttuyordum, sahi YİBO’da Türkçe

okuma-yazmayı söktükten sonra, yazdığınız mektupların sonunda “Yazı yazdım kış idi, kalemimin başı gümüş idi, daha çok yazacaktım, ellerim üşümüş idi.” diye yazar mıydınız? Sırası gelmişken bir soru daha: Pardon, 70 yılların başlarından itibaren Kuzey Kürdistanı’nın her yerleşim birimin de açılan YİBO’lar (Yatılı İlköğretim Bölge Okulları), amacına ulaşabildi mi?!

Keko biliyorum lafı çok uzattım. Artık bizim mahallede olup bitenleri sana yazabilirim. 1980’li yılların sonuna doğru Kuzey Kürdistan’da yeniden örgütlenmeye başladık. Benim de mahalle ile tanışmam ve mahalleye taşınmam bu döneme tekabül eder. Böbürlenmek gibi olmasın 12 Eylül’den sonra Kulp’ta ilk Newroz kutlamasını 1990 yılında Kulp’un bütün tepelerinde ateş yakarak kutladık. Elbette sana yazacaklarım PSK’nin tarihi değildir. Sadece yaşadıklarım, gördüklerim ve doğru kaynak kabul ettiğimiz “etkin ve yetkin siyasi abilerimizin” (Etkin ve yetkin siyasi abi kavramlaştırması bir ironi değil, bizim Diyarbakir’li kırıkların Kürt siyasi literatürüne kazandırdıkları bir kavramdır.) anlatımlarıdır.

90’lı yıllar, PSK’nin hızla örgütlemeye başladığı yıllardır. Peş peşe toplanan kongreler, (yanılmıyorsam İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Kongrelerde dünyada ve Kürdistan’daki gelişmelere paralel olarak PSK programında sadeleştirmeler yapıldı. 12 Eylül öncesinde kalma bir anlayışın ürünü olan “antici” kavramlar ayıklandı.) çıkarılan gazeteler ve dergiler, kurulan siyasi partiler ve açılan dernekler.

Şimdi, dönüp geriye baktığımızda bu canlılığın oluşmasında etkili olan birçok öznel ve nesnel sebebin olduğunu görebiliyoruz. Birincisi, 12 Eylül’den önce ve sonra ülke dışına çıkan kadroların etkin çalışmaları, yurt içindeki mücadeleye sun-

dukları maddi ve manevi katkılar. İkincisi sömürgeci rejimin ağır işkencelerinden geçen, uzun yıllar cezaevlerinde kalan ikinci kuşak PSK’lilerin tahliye olmaları. (Keko, sizler PSK’nin ikinci kuşağı, bizler de üçüncü kuşağız.) Gönül rahatlığıyla söyleyebilirim ki aradan geçen 42 yıllık süre sonunda, artık dördüncü ve beşinci kuşaklar da mücadele saflarında yer almaktadırlar. Felaket tellallığı yapmak gibi olmasın, birinci kuşak PSK’lilerin çoğu hala hayattadır. Tanrının hepsine mücadele dolu sağlıklı bir ömür bahsetmesini diliyorum. Bedelin en çoğunu ödeyenlerin sizin kuşak olduğunu elbette biliyorum.) Üçüncüsü, 80’li yılların sonralarına doğru askeri cuntanın ülke yönetimindeki etkisinin azalması. Dördüncüsü 90’lı yıllarda dünyada ve Türkiye’de meydana gelen tarihi gelişmeler. Beşincisi Kürdistan’ın Güney parçasında oluşan özgürlük ortamı. Altıncısı Sovyetler Birliğinin başını çektiği sosyalist bloğun dağılmasıyla birlikte dünyada etnik ve dini/mezhepsel problemlerin aktüel hale gelmesi.

Anekdot 2: Rivayete göre 5 Nolu’da Esat Oktay Yıldırım askerleri toplar, karşılarına özgürlükçüleri dizerek gösterir, “Bunlara iyi bakın, bunlar ahmak ısıltan yağmur gibidirler. Yağınca yavaş yavaş yağar sağanak gibi değildir. Asıl etkili olan yağmur da budur. Çünkü toprağın dibine kadar işler. Bu bölücülerin attıkları tohumda böyledir. Bölücü yıkıcı etkisi çok sonradan ortaya çıkacak” der.

Keko bizim siyasi geleneğimizin en önemli özelliklerinden biri, bir takım yeniliklere öncülük etmektir. Bilirsin, 12 Eylül’den önce çıkarılan Özgürlük Yolu dergisi, Roja Welat gazetesi (Türkçe-Kürtçe) ve yerel seçimlerde Diyarbakir ile Ağrı’da elde edilen başarılar, 90 yıllara varmadan tekrar bize yol gösterici tecrübeler oldu.

12 Eylül’den bir süre sonra Özgürlük

Yolu dergisi, Riya Azadî adıyla, PSK'nin resmi bülteni olarak çıkarılmaya başlanmış. Bizler Dengê Komkar, Dengê Kurdistan, Jin û Jîyan ve Roja Nû yayınevinin çıkardığı çok sayıda eseri okuma bahtiyarlığını yaşadık. Yalnız bu yayınlar yurt dışında çıkarılan yayınlardı.

Hafızam beni yanıltmıyorsa, 12 Eylül'den sonra ülkede çıkardığımız ilk yayın Ankara merkezli (tıpkı Özgürlük Yolu dergisi gibi) Özgür Gelecek dergisidir. Gerçi sormadan edemiyorum, acaba Özgür Gelecek dergisi PSK'nin miydi yoksa Mehmet Bayrak'ın mıydı? Aynı sorun Öz-Ge Yayınları için de geçerlidir. Bir süre sonra, bu mektubu yayınlaması ihtimal dâhilinde olan "Deng dergisi" yayın hayatına başladı. 90'lı yıllarda Deng dergisinin yayın hayatına başlaması ile birlikte (İstanbul'da) Türkiye'de ve Türkiye Kürdistan'ın birçok ilinde açılan Deng büroları, bizler için birer okul işlevini gördü. (Derginin İmtiyaz Sahibi Kek Bayram tarafından bu tespitimize başka anlam yüklenilmesini istemem.)

Anekdot 3: Keko, Kenan Kızıl tarafından Diyarbakır'ın Ofis semtinde bir market açılır. Silvanlı biri markete gider, "Xalo, siz 12 Eylül'den önce hep kitapçıyı açar, DHKD'ler kurardınız. Şimdilerde ise hep gıda üzeri işler yapıyorsunuz. Niye?" diye sorar. Rivayete göre Kenan Abi şöyle cevap verir. "Xalo, biz 12 Eylül'den önce insanların beynini doyurarak devrim yapacağımıza inanıyorduk. Şimdilerde ise devrim yolunun insanların midelelerini doyurmaktan geçtiğine inanıyoruz."

"Deng Dergisi ile Dayanışma Geceleri" adı altında Kürdistan'ın değişik illerinde düzenlenen gecelere, binlerce insanın iştirak ettiğini ifade edersem abartmamış olurum. İlkin, bu gecelerde "Bimire kolêtî, bijî azadî, bijî PSK sloganları atıldı. "Kekê'nin PSK'nin kurumsal/tüzel kişili-

ğini temsilen gönderdiği mesajlar ayakta alkışlandı. (Kek Mesud, Kekê kadar şanslı değildi. Çünkü O'nun Genel Sekreterliği döneminde, etkinlikler legal parti ve kurumlar üzerinden gerçekleştiriliyordu.) O dönemin ünlü Kürt sanatçıları olan Nasır Rezazî, Seîd Gebarî gibi sanatçılar Diyarbakır ve Ağrı'ya kadar geldiler.

Anekdot 4: Biz Özgürlükçüler, pratik zekâmızı kullanma noktasında zekiyiz diye düşünüyorum. Yanılmıyorsa 90 yıllarının başlarındaydı. Newroz' un açık havada ve kapalı salonlarda kutlanması yasaktı. Diyarbakır'de "siyasi abilerimiz" pratik bir çözüm ürettiler. İki arkadaşın düğünü yapılacak şekilde davetiyeler bastırıp, binden fazla insanın Nilgün Düğün Salonuna gelip, Newroz kutlamasına katılımını sağladılar. (O kutlamadan sonra yediğimiz dayığın ve copların haddi-hesabı yoktur.)

Keko, 90'lı yılların başlarından itibaren düzenli olarak haftalık Türkçe-Kürtçe yayın yapan gazeteler çıkarmaya başladı. Hafızam beni yanıltmıyorsa, sırasıyla Azadî, Dengê Azadî, Ronahî, Hêvî, Riya Teze ve Dema Nû gazeteleri idi. Burada traji-komik bir vakayı sana anlatmak isterim: Haftalık çıkarılan gazetelerin bütün sayıları için istinasız "toplatma" kararları verilirdi. Türk mahkemesi tarafından gazetenin bir sayısı için verilen "toplatma" kararında gösterilen gereceklerden biri, avukat Ahmet Zeki Okçuoğlu'nun yazısı idi. Allah'ın sopası yok derler ya (Xwedê tu kesî rezîl neke.) o hafta Okçuoğlu'nun gazetede yayınlanmış bir yazısı yoktu. Bu dönemde Diyarbakır'de Kürtçe-Türkçe yayınlanan Govend isimli bir kültür sanat dergisini de anmam gerekir

Sıdık Bozarslan, Zeki Adsız, Urfan Alparslan'ın öncülük ettikleri bir grup eski Özgürlükçü, TSK (Tevgêra Sosyalîstên Kürdistan) adı ile bir oluşuma gittiler.

Roja Welat isminden esinlenerek “Vatan Güneşi” adı ile legal bir dergi çıkardılar. Bu dergi ancak 4-5 sayı yayınlanabildi.

Keko özgürlükçülerin övünç duyacağı hadiselerden biri de, 1990 yılların başlarından itibaren Türkiye ve Kürdistan’ın bazı illerinde kurulmuş olan DHKD’lerdir. Daha sonra STRAN, (Mücbir herhangi bir neden olmaksızın kapağı yurtdışına atan ve bu aralar kurumsal yapıya dil uzatan bir keşmerin STRAN döneminde verdiği ve sözcüklerle ifade edilemeyen zararı anmalıyım.) DSM ve en sonunda ÇIRA adı altında gençlik örgütlenmesine gidildi. Bu dönemde övünç duyulacak gelişmelerden biri de İstanbul’daki dernek bünyesinde oluşturulan Koma Denge Azadî adlı müzik grubunun çıkardığı kasetlerin ve verdiği konserlerin geniş kitlelerin teveccühüne mazhar olmasıdır.

Bu dönemde başarılan iki önemli husus daha olduğunu ifade edebilirim. Birincisi Kürt-Kav’ın Vakıf Senedinin Kürt ismi ile tescil edilmesinde gösterilen hukuki ve siyasi çabadır. İkincisi ise Deng Yayınevi’nin çok sayıda Türkçe-Kürtçe eseri yayınlamasıdır. Laf aramızda, bizim Kulp’ta da görev yapan ve “ Muftiyê Komînist olarak anılan Mehmet Emin Bozarslan’ın eserleri de Deng Yayınevi tarafından yayınlandı.

Anekdot 5: Rojekî mêşinekî xwe di ser sêncê re diavêje. Bizin bi vê yekê pir dikene. Kenê bizine li zora mêşinê diçe û meşin ji bizine dipirse. “Çibû, tu bi çi dikenî?” Bizin: “Dema te xwe di ser sêncê re avêt dûva te rabû qûna te xuya kir. Ez bi vê yekê keniyam.” dibêje. Mêşin lê vedigere û jê re dibêje ji bo xwedê, qûna te 12 meh û 365 rojên salê û 24 sietên rojê ji xwe li holê ye.

PSK tarihi açısından dönüm noktalarından biri de 1989 yılında yapılan Yerel Yönetim Seçimleridir. Diyarbakir’de bi-

zim dışımızdaki bazı çevrelerin katkısıyla Refik Karakoç (ki o da bir Özgürlükçü) Diyarbakir Belediye Başkanlığına bağımsız aday olarak gösterildi. Bizim mahallemizde tanık olduğumuz en etkileyici ilk legal çalışmadır. Seçim çalışmamızın temel sloganı “Talana, vurguna son” idi. Keko, çok etkileyici bir seçim kampanyası yürüttüğümüzü gönül rahatlığıyla ifade edebilirim. Tabi ki bir takım hesapta olmayan durumlarda yaşanmadı değil. O dönemin PKK üst yöneticilerinden olan Mehmet Şener’in annesi Saliha Şener’in SHP adayının mitinginde platforma çıkması, eski devrimci demokratlardan olan Hüseyin Tayfun’un DSP’de aday olması vs. SHP’de yer alan ve Liceli olan Atalay kardeşlere (Fuat Atalay milletvekiliydi ve Turgut Atalay’da Belediye Başkanlığına adaydı.) karşı çok etkili bir seçim kampanyası yürütüldü. Seçimin kaybedilebileceği korkusu devletin bütün resmi ve gayri resmi kurum ve kuruluşlarının SHP adayına yönelmesine (askeri garnizonların bulunduğu muhitlerde oyların tamamın Turgut Atalay’a çıkması gibi) yol açtı. Olağanüstü bir emek ve mücadeleye rağmen seçimler, sandıkta kullanılan oyların dışındaki sebeplerden dolayı kaybedildi. Bu durum bile bizi biletti, daha kararlı adımlarla geleceğe yürümemiz gerektiği inancını aşıladı.

Keko 90’lı yılların başlarında SSCB’nin başını çektiği sosyalist bloğun çökmesiyle birlikte, kısa bir dönem olağanüstü bir şaşkınlık yaşadık. (Laf aramızda, biz hep Sovyetler yanlısı bir çizgi olarak bilinirdik.) Bir süre okyanus ortasında kalmış, rotasını kaybetmiş bir gemi gibi kendimizi hissettik. Kısa bir süre sonra, Keke’nin “Gorbaçov leğendeki kirli suyu dökeyim derken, bebeği de düşürdü” tespiti kısmen bizi teskin etti. Yıllarca “çöken reel sosyalizmdi. Bilimsel sosyalizm değildi” klişe-

sine sığındık. Bugün de Marksizm-Sosyalizm ideali yeryüzünde ezilen insanlara rehber olmaya devam etmektedir.

Bu dönemde başvurduğumuz literatür ve kullandığımız terminoloji temelden değişti. Yazılı ve sözlü çalışmalarımızda kullandığımız, Marksizm-Leninizm, diyalektik materyalizm, tarihsel materyalizm, anarşizm, proletarya diktatörlüğü, tek ülkede devrim mümkün mü, sınıf partisi, komünizmin çocukluk hastalığı, sol sapma, sağ sapma, Maoizm, Asya tipi üretim, enternasyonalizm, sosyal faşizm, Prag Baharı, burjuvazi, küçük burjuvazi, burjuva demokrasisi, halk demokrasisi, kapitalizm, emperyalizm, liberalizm, üretim araçlarının mülkiyeti, herkese yeteneğine göre iş emeğine göre ücret, sınırsız, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya, ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı, uluslar kapitalizmin şafağında doğdular, vs. gibi kavramlar terminolojimizden çıktı. Bunların yerine, globalizm, uzay çağı, global köy, özgürlük, adalet, eşitlik, demokrasi, insan hakları, girişim özgürlüğü, serbest piyasa ekonomisi, uluslararası kurumlar, sözleşmeler, evrensel normlar ve değerler, varoluşçuluk, nihilizm, para psikoloji, bireysel hak ve özgürlükler, etnik çatışma, dini ve mezhepsel farklılıklar, AET, AB, AK, AİHM, Helsinki Senedi, Paris Şartı, AGİT, AİHS, Monarşi, Teokrazi, yeni sosyolojiler, verilmiş ve kazanılmış statüler, açık toplum, rekabet, medeniyetlerin çatışması, tarihin sonu, kadın hakları, çevre hakkı, hayvan hakları, vs. gibi kavramlar

Keko, Çinlilerin meşhur bir atasözü vardır. “Güneş altında söylenmedik söz kalmamıştır.” diye. Elbette senden sonra olup biteni bir mektupta sana anlatmak

mümkün değildir. Bizim mahallemizde yaşanmış ve yaşanmamış gelişmelerin ancak 90’lı yıllara kadar olanlarını anlatabildim. Bundan sonraki mektuplarımda, bizim mahalleyle nasıl tanıştığımızı, Kulpta yaşanmış değişimleri, yeni siyasi iklim ve atmosferi, PSK’nin legalleşme sürecini, Keke’nin ülkeye gelişini, Kek Mesud Tek’in Genel Sekreterlikten Genel Başkanlığa geçiş sürecini, PSK’nin başardıkları ve başaramadıklarını, tarih-siyaset bilimi ve sosyolojik etkenlerin legal PSK’ye yüklediği sorumlulukları, 90’lı yıllardan itibaren verilen legal mücadelenin ürünü olan HEP, DEP, DDP, DBP ve HAK-PAR süreçleriyle ilgili görüşlerimi yazacağım.

Keko aradan geçen 42 yıllık zaman dilimi içerisinde yaşanmış veya yaşanmamış olanların paydaşları tarafından özlu-anlaşılr ve yalın bir şekilde ifade edilmesi gerektiği kanısındayım. Bunu hem siyasi hem de ahlaki bir zaruret olduğu bir vakıa.

Biz geride kalanlar, “güzel güneşli günlere” olan inancımızı yitirmedik.

Okun sivri ucunu hep sömürgeci rejimlere yönelttik ve yönelteceğiz.

Bilirsin, “yaşam kalıplara sığdırılamayacak kadar renkli ve çeşitlidir.”

21. yüzyıla Kuzey özgür bir halk olarak giremedik. Fakat 21. yüzyılda özgür bir halk olacağız. Bundan zerre kadar kuşku yok ama ve lakin çoğumuz senin gibi uzak diyarlara ulaşmış olacağımızdan dolayı, ne yazık ki o görkemli anı 3. kuşak PSK’liler olarak göremeyeceği(!)

“Yenik değiliz.”

Keko, heta ez sax bim ez ê derdê nava dilê xwe ji te re bibêjim.

Kürt Siyasal Tarihinde Sykes-Picot veya Küçük Asya Antlaşması -1916

Ali Haydar Koç

Ortadoğu'da, 19. yüzyılın ikinci yarısından beri ekonomik zenginlikleriyle, stratejik öneme sahip sınırlarıyla, enerji kaynaklarıyla, renkli kültürleriyle, çeşitli dinsel/mezhepsel yapısıyla, geleneksel örgütlenen toplumsal siyasetiyle, Ortadoğu'nun diğer bölgelerinden farklı bir siyasal konuma sahip olan sömürge Kürdistan ve Kürtler, 20. yüzyılın başında Batı Avrupa ülkeleri ve Rus Çarlığı / daha sonraları Sovyetler Birliği'nin etkin siyasal ve diplomatik çabalarıyla dört devlet arasında paylaştırılarak, Kürt ulusunun devletsiz bırakılması sağlanmış idi. Ortadoğu'da, Kürtlerin, 20. yüzyıl boyunca devletsiz bir cemaat olarak bırakılmasının en etkin siyasal veya diplomatik faktörlerinden biri, 1916'da Birinci Dünya Savaşı esnasında İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya arasında Osmanlı hakimiyeti altındaki toprakları paylaşmak için gizlice yapılan Sykes-Picot yani Küçük Asya antlaşmasıdır. Ondokuzuncu yüzyılın başından beri başlayan tarihi Kürt meselesi,

ağırlıklı olarak II. Meşrutiyet (1908-1918) ve sonrasında Türkiye cumhuriyetine geçiş döneminde İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya tarafından Ortadoğu'da çıkarlarını koruma adına yürütülen siyasi çalışmalarla uluslararası siyasi antlaşma-diplomatik ilişkilerin dışında tutularak, bertaraf edilmesi sağlanmıştı. Sykes-Picot antlaşması 1918-1938 yıllarında Türkiye cumhuriyeti ile yapılan bütün uluslararası siyasal antlaşmalara zemin oluşturmuş ve bir yönüyle bu antlaşmadan uluslararası diplomatik destek alan Türkiye Cumhuriyeti, Kürtlere karşı yürütülen inkarcı politikalarında etkili olmuş idi.

Geçen yüzyılın başında ne oldu?

Bu yazımda, yüzyıl önce Ortadoğu'nun tarihi kaderini çıkarları doğrultusunda değiştiren İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya arasında gizli tutulmak kaydı ile yapılan ve Kürtleri de doğrudan doğruya ilgilendiren Sykes-Picot antlaşması (1916) hakkında

kısaca sözedeceğim. Bu yazının amacı, Kürt diplomasi ve siyasal tarihini yakından ilgilendiren Sykes-Picot antlaşması (1916) hakkında bilimsel verilere dayanarak, İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya'nın Osmanlı devletinin hüküm sürdüğü coğrafik alanlara yani Ortadoğu'ya yönelik bazı bilgileri vesikalar ışığında kısaca ortaya koymaktır. Çünkü 21. yüzyılda Ortadoğu'da oluşan/oluşabilecek yeni siyasal koşulların sınırları çerçevesi içinde sömürge Kürdistan ve Kürt diplomasinin tarihinde Sykes-Picot anlaşmasının etrafıca bilinmesi, yaklaşık yüzyıldır sömürge Kürdistan'da, Kürtlerin, Türk unsuru karşısında diplomasiden yoksun bırakılmaları olgusu dikkate alındığında, Kürtlerin tekrardan aynı siyasal hatalara düşmemesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Son yıllarda Ortadoğu'nun yeniden yapılandırılması Kürtler ve Türkiye için çok önemli siyasal anlam ifade etmektedir. Son yıllarda Kürtlerin diplomatik çabalarla devlet kurma düşüncesini dile getirmeleri, Türkiye'nin birtakım siyasal kaygı ve korkularını açığa çıkartmaktadır. Kürtler, Ortadoğu'da ortaya çıkan bu siyasal değişimleri, bölgesel dengeleri belirleyen ve küresel rekabete yol açan savaşların neden ve sonuçlarını ancak diplomatik çabalarla kendi lehlerine çevirerek, bununla bir Kürdistan devletini kurabilme amacına ulaşabileceklerini düşünmek mümkündür. Ayrıca 1916'da yapılan Sykes-Picot ve benzeri gizli antlaşmaların içinde yaşadığımız yirmibirinci yüzyılda da yapılmış/yapılma ihtimali çok yüksektir. Onun için yüzyıl boyunca diplomasiden yoksun bırakılan Kürtler, bu yoksun bırakılmaya dair yüzyıllık tarihi „diplomatik hafızalarında“ „diplomatik arşivlerinde“ canlı tuttıkları sürece, devlet kurma imkanlarına kavuşabilmele-ri imkanı hale gelebilir.

Bu uluslararası siyasi ilişkiler içinde (1913-1923) Osmanlı sınırlarında Türk unsuru yönetim mekanizmasının önemli bir topluluğu olarak öne çıkarılırken, Kürtler gibi osmanlı devletini oluşturan diğer cemaatlerin ise diplomatik ilişkilerde öne çıkarılması engellenerek, dikkate alınmamışlardı. I. Dünya Savaşı esnasında ve savaşın bitiminde oluşturulan diplomatik platformlarda, Kürdistan'ın paylaşılması yönünde kararlar alınarak, değişik gizli/açık antlaşmalarda Kürtlerin devlet kurmaması yönünde diplomatik tedbirlerin alınması da dile getirilen kararlar arasında yer almıştı. Örneğin; 1915'te Sir Maurice Bunsen başkanlığında „Asya Türkiyesini inceleme komisyonunun“ 30 Haziran 1915'te hazırladığı rapora bağlı olarak İngiliz hükümetinin önerisiyle 1916'da gizli tutulması koşuluyla yapılan, Sykes-Picot-Sazanov antlaşması (bu antlaşma asya Türkiyesini inceleme Komisyonu tarafından hazırlandığı için, tarihte Küçük asya antlaşması olarak da anılmış ve arşiv vesikalarında bu şekli ile de geçmektedir) Kürdistan'ın paylaşılmasıyla ilgili önemli bir diplomatik taslaktır. Savaş sonrasında İngiltere ve İTC'nin bölgedeki kadroları arasında geliştirilen ilişkiler belirleyici bir şekilde Türk unsurunu temsil eden kesimlere güç kazandırmıştı. İngiliz subayları olan ve İngiltere yönetimi adına Kürtler hakkında etüt çalışmaları yürüterek istihbarat raporları hazırlamak ile de görevlendirilen binbaşı Noel ve yüzbaşı C. L. Woolley, Türk tarihçilerinin iddia ettiği gibi Kürtlere siyasi güç kazandırmak için değil, görevleri arasında Kürtlere karşı alınacak siyasi-askeri tedbirlerle birlikte Kürdistan'ın bağımsızlığını engellemek için bölgeye gönderilmişlerdi. Örneğin Kürtlerin ulusal hakları için İngiliz ordusuna karşı savaş açan Şeyh Mahmut Berzenci'nin 1919'da İngiltere tarafından

cezalandırılarak, Kürdistan'ın da bağlı bulunduğu Hindistan sömürgeler valiliğine sürgüne gönderilmesi, Britanya krallığının Kürtlere karşı olan siyasal bakışına iyi bir misal teşkil etmektedir.

İngilizlerin, Kürtler hakkında yürüttüğü etüt çalışmalarının bir benzerini 1913-1918 yılları arasında İttihat ve Terraki cemiyeti kadroları da yaparak, Kürdistan'da etnik temizlik planlamalarında kullanmışlardı. Örneğin; 1918'den sonra İngiltere, Kürdistan ve Kafkasya politikasına yön verebilmek için Albay Rawlinson'u itilaf komiseri sıfatıyla bölgeye yollayarak, bölgede söz sahibi Osmanlı bürokrat ve subaylarıyla ilişkiler geliştiriyordu. İtilaf Komiseri sıfatıyla İngiltere'nin Kürdistan, Osmanlı ve Kafkasya siyasetinde 1919-1921 tarihlerinde yaşanan ekonomik, politik ve askeri sorunları Talat Paşa'ya bağlı olarak çalışan Kazım Karabekir ve M. Kemal gibi kişilerle görüşerek, çözmeye çalışıyordu. İngiltere'nin 1920'de Ankara'da kurulan büyük millet meclisine Kürtlerin (Erzurum ve Sivas Kongreleriyle) dahil olmasını sağlayan ve 1919-1921 tarihleri arasında düzenli olarak Kürdistan'ın Erzurum vilayetini kendisine merkez üs olarak seçen Albay Rawlinson, kuzey Kürdistan'lıların Ankara'da kurulabilecek bir yönetim altında yaşamalarını uygun görmüştü. Çünkü İngiltere Sykes-Picot gizli antlaşmasına çıkarları gereği sadık kalarak Ortadoğu haritasında Kürdistan devletini görmek isteğinde değildi. (bkz. A. Rawlinson, *The Adventures in The Near East*, London 1923, Halil Paşa, *İttihat ve Terraki'den cumhuriyete bitmeyen savaş*, Peter Hopkirk, *İstanbul'un Doğusunda Bitmeyen Oyun*, K. Karabekir, *İstiklal harbimiz*, General Harbord'un Anadolu gezisi ve Ermeni meselesine dair raporu, Gotthard Jäschke, *Kurtuluş savaşı ile ilgili*

İngiliz Belgeleri). Albay Rawlinson Erzurum'u kendisine mesken yaparak, Ankara ve Londra arasında sorun teşkil eden Kürdistan'ın paylaşımı konusunda raporlar hazırlayarak, İngiltere ve Osmanlı paşaları arasındaki ilişkileri düzenlemeye çalışarak, Kürtler üzerinde ikili denetimi kontrol altında tutma siyaseti izliyordu.

Yüzyıl önce Ortadoğu sınırlarının ve bu sınırlara dahil ulusal devletlerin oluşturulmasında önemli bir siyasal vesika niteliğini taşıyan Sykes-Picot antlaşmanın Kürt tarihçiler tarafından bugüne kadar etraflıca araştırılıp bilimsel verilerle incelenmemiş olması, geç kalmış Kürt tarihçiliğinin önemli bir eksikliğini ortaya koymaktadır. Sykes-Picot antlaşması süreci ile ilgili batı Avrupa ülkelerinin (Fransa, İngiltere, -Almanya karşı güç olarak antlaşmayı yakından takip ediyordu- İtalya vs.) yani antlaşmanın mimarı olan devletlerin arşivlerinde genişçe bilgiler bulunmakta ve Sykes-Picot'u ilgilendiren bütün vesikalar araştırmacılara açık tutulmaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nın en hareketli döneminde ve zorunlu Kürt sürgününün İttihatçılar tarafından iç ve batı Anadolu'ya tanzim edildiği bir tarihte (Mayıs 1916), gizli tutulmak kaydı ile kaleme alınarak, anlaşılan devletlerin çıkarları doğrultusunda imzalanan Sykes-Picot antlaşması, Ortadoğu'daki Osmanlı coğrafyasının taraflar arasında nasıl paylaştırılacağına dair çok geniş bilgiler de aktarmaktadır. Sykes-Picot antlaşmasında gizlice anlaşılan devletler, çıkarları doğrultusunda ve çıkarlarını rahatsız etmeyen Arap aşiretlerinden ulus-devletler oluşturma iddiasını ortaya koyarak, siyasal gücü bölünmüş ve parçalanmış bir Arap ulusçuluğunu esas alıyordu. Kürtler ve Kürdistan ise, hiç bir şekilde ulusal ve siyasal anlamda dikkate alınmayarak, Sykes-Picot gizli antlaşma-

sına göre yeni çizilen Ortadoğu haritasında Kürtlere yer verilmemişti. Osmanlı sınırları içinde 1520-1914 yılları arasında belli bir siyasal düzen içinde idari yapısını sürdüren Kürtler, 1916'da yapılan Sykes-Picot antlaşması ile Kürdistan coğrafyasının doğal, siyasal ve idari düzenlerini tamamiyle kaybederek, bu antlaşma ile Kürdistan'da yüzyıl boyunca sürmüş olan devletsizleştirme politikalarına, soykırım felaketlerine ve 20. yüzyıl boyunca Kürt coğrafyasındaki ulusal, siyasal ve ekonomik kaoslara maruz kalmışlardı.

Örneğin: Sykes-Picot antlaşmasının (1916) temel siyasal zemini 19. yy'ın ikinci yarısından itibaren Osmanlı topraklarında yapılmaya başlanan demiryolları (1856) ilk bakışta Osmanlı cemaatlerinin sosyal, ulaşım ve ekonomik ihtiyaçlarını kolaylaştıran bir araç olduğu izlenimini de verebiliyordu. Fakat Kürdistan'da demiryollarının yapıldığı coğrafik alanlara ve oradaki uygulama biçimleri gerçek anlamda dikkatle araştırıldıklarında, demiryollarının buradaki "toplumsal hizmet" yönü tamamıyla anlamını yitirmektedir. 19. yy. 'ın ikinci yarısından itibaren Kürdistan sınırlarında yapımına ağırlık verilen demiryolları, asayiş, vergi toplama, zengin maden yataklarını İngiltere, Fransa, Almanya pazarlarına açmak ve Kürdistan'daki toplumsal-ulusal tepkileri bastırmak için askeri sevkیات ve mühimmat demiryolu aracılığıyla hızlı bir şekilde yerine ulaştırma gibi amaçlarda kullanılıyordu. Diğer taraftan Almanya, İngiltere ve Fransa'nın bir tarım ülkesi olan Osmanlı devleti sınırlarında ve özellikle Kürdistan'da demiryolu imtiyazlarını alma girişimleri ve imtiyazlara gizli bir şekilde dahil edilen (demiryolu güzergahının sağ ve sol taraflarında 25 km maden arama araştırmaları yapmala-

rı) maden ve petrol arama araştırmalarını da yürütmeleri, demiryolu ile ilgili daha farklı siyasal amaçları karşımıza çıkarmaktadır. Demiryolları imtiyazlarıyla ilgili vesikalara bakıldığında, bu hakların İngiltere ve Fransa tarafından tamamiyle Sykes-Picot gizli antlaşmasına yansıtıldığı ve Kürdistan coğrafyası üzerinde yapılan paylaşımın da buna göre yapıldığı görülmektedir.

Sykes-Picot Anlaşması'nın asıl amacı Kürdistan'ı bölüştürmek

Birinci Dünya Savaşı esnasında ve sonucunda Osmanlı-İngiliz ve Osmanlı Fransız diplomatik ilişkilerinin önemli siyasal sorunlarından biri, Kürt meselesi ve Kürdistan topraklarının nasıl paylaşılacağı konusu teşkil ediyordu. İngiltere, öncelikle güney Kürdistan, Kürt toprakları üzerindeki ekonomik (Musul-Kerkük petroleri) ve siyasal çıkarlarını koruyabilmek için Sykes-Picot gizli antlaşması ile Kürt topraklarının, Irak'taki Arap aşiretlerine bırakılmasını sağlamıştı. Kürdistan üzerinde gizli görüşmelerle yapılan bu paylaşım pazarlıkları 1838'de İngiltere-Osmanlı Ticaret (Balta Limanı-İngiltere kraliçesi Viktoria ve Sultan 2. Mahmut tarafından onaylanmıştır) antlaşmasıyla Dicle-Fırat nehirleri üzerindeki taşımacılık imtiyazlarının İngiltere'ye verilmesi ile Kürdistan'ın sömürgeleştirilmesi süreci başlatılmış, 1878 Berlin Kongresi'nde siyasal oyunlarla Ermenilerin, Kürtlere karşı korunması adı altında Kürtlere karşı olan siyasal tepki, 1880'de demiryolları imtiyazları ile doğrudan doğruya başlamış olan sömürge süreci, 1895'de Kürdistan'da yaşayan Ermeniler ele alınarak yapılması istenen ıslahat planı ve 1914'deki "Şark Islahat Planı" ile Ermeni azınlık hakları kullanılarak, Kürdistan'ın Kuzey ve Güney Fırat/Dicle nehirleri arasında

bölünmesi ve son olarak Kürt toprakları üzerindeki pazarlıklar 1916'da yapılan Sykes-Picot gizli antlaşması ile Kürtlere yönelik bu siyasal/diplomatik anlayışlar bir adım daha ileriye götürülerek, Kürdistan coğrafyası İngiltere, Rusya ve Fransa arasında paylaştırılmıştı.

Ortadoğu bölgesi 1918'e kadar büyük ölçüde Kürtlerin de ortağı olduğu Osmanlı imparatorluğunun hakimiyetinde idi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı devletinin dağılması ile bölgede İngiltere ve Fransa'nın çıkarlarına göre yani Sykes-Picot antlaşmasında alınan kararlara dayanarak, Arap aşiretlerinden oluşan ve daha sonraları kurulan Türkiye Cumhuriyeti de dahil edilerek, yeni devletlerin kurulması sağlanmıştı. Bölgenin siyasi haritası ve çıkarı olan devletlerin egemenlik alanlarının belirlenmesi 1916'da İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanan gizli Sykes-Picot anlaşması ile şekillendirilmişti. Fakat Ortadoğu'nun siyasi kaderinin uluslararası diplomatik alanda belirlenmesi ise büyük ölçüde 1919 Paris ve 1920 San Remo konferanslarında belirlenerek, bir yüzyıla damgasını vuracak şekilde kayıt altına alınmıştı. Kürdistan topraklarının bölünmesi ve 20. yy. boyunca Kürtlerin devletsiz bırakılması ise temel siyasal zemini Sykes-Picot gizli antlaşmasında oluşturulan Lozan Antlaşmasında (1923) sonuçlandırılmıştı. Ayrıca Ortadoğu'da İngiltere ve Fransa tarafından çıkarları doğrultusunda Sykes-Picot antlaşmasına göre keyfi olarak inşa edilen devletlerin, komşu diye bildikleri kardeşleriyle (Arapların kendi aralarındaki sınırlar sorunları) büyük sorunlar yaşayarak, yüzyıldır sınır çatışmalarını aralıksız bir şekilde devam ettirmektedirler. Kürtler ise, paylaştırıldıkları sömürge ülkelerle 20. yüzyıl boyunca ve hala içinde yaşa-

dığımız 21. yüzyılda da büyük sorunlar yaşamakta ve sonuçları büyük felaketlerle ortaya çıkan çatışmalar içinde yaşamlarını sürdürmektedirler.

Birinci Dünya Savaşında ve sonrasında Ortadoğu bölgesinde İngiltere ve Fransa'nın destekleriyle ulus-devlet biçiminde ortaya çıkan yeni siyasal oluşumlar, Türk, Arap ve Fars milliyetçiliğine devlet olma yolunda güç kazandırmış idi. Kürtlere ise 1916'da yapılan Sykes-Picot yani Küçük Asya gizli antlaşmasında yer verilmeyerek, Kürdistan coğrafyasının İngiltere, Fransa ve Rusya arasında paylaştırılması öngörülmüştü. Sykes-Picot antlaşması, aynı zamanda 19. yy. 'dan beri birbirleriyle çıkar çatışması içinde olan İngiltere, Rusya ve Fransa'nın müttefik güç olmalarını sağlamış ve Kürt toprakları üzerinde birbirlerinin çıkarlarını tanıma belgesi olarak da kabul etmek mümkündür. Örneğin Kürt coğrafyasına nüfuz etme mücadelesine giren İngiltere, Rusya ve Fransa bölgede yaklaşan Alman tehdidine karşı 1907'de ve 1915'de yapılan birer antlaşma ile anlaşmışlar idi. 1907'de yapılan İngiliz-Rus antlaşması iki tarafın Tibet, Afganistan, İran ve Dogu-Kuzey Kürdistan'ın nüfuz alanlarını belirliyordu. (bkz. Djalili Mohammad-Reza, Kellner Thierry, İran'ın Son İki Yüzyıllık Tarihi, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2011).

Saklanan Kürt tehciri

19. yy'ın başlarından itibaren Osmanlı devleti ile anlaşarak/savaşarak Ortadoğu'ya sömürgeci anlayışla yerleşmeye çalışan Fransa ve İngiltere, yaklaşık yüzyıl sonra Ortadoğu'yu aralarında hangi siyasal koşullarda paylaştıklarını, 1914-1920 arasında periyodik şekilde yaptıkları gizli/açık antlaşmalarla ifade etmeye çalışıyorlardı. Osmanlı devleti ile çıkarlar esasına

göre geliştirilen ilişkiler, yapılan savaşlar ve antlaşmalar Birinci Dünya Savaşı'nda sonuç alma aşamasına gelmişti. İngiltere ve Fransa'nın Ortadoğu'yu paylaşma konusundaki siyasi sonuç alma faaliyetleri, imparatorluğun dağılmasını da önemli oranda etkilemişti. Birinci Dünya Savaşı esnasında Ortadoğu'ya yönelik yürütülen bu sömürgeci faaliyetler, 1913'ten sonra Kürdistan'da, Kürt ve Ermeni uluslarına yönelik siyasi ve askeri önlemler almaya çalışan İttihatçılara, bu iki ulusu soykırıma ve Tehcire tabi tutma fırsatını sağlamıştı. Örneğin: İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya, İTC kadrolarının talimatlarıyla 1915-1918 arasında Kürdistan'da gerçekleştirilen soykırımları görmezlikten gelerek sessizce izlemeleri, Kürt ve Ermeni uluslarına yönelik düşmanca tavırlarını belgeleyen siyasi bir olgudur. Özellikle savaş sonrasında Kürt ulusuna yönelik gerçekleştirilen tehcirin (1916) uluslararası kamuoyunda yaklaşık yüzyıldır gizli tutulması, Batı Avrupa ülkelerinin, Kürtlere karşı siyasi yaklaşımlarına işaret etmekte ve Kürt dış siyasi tarihinde incelenmesi gereken önemli konular arasında yer almaktadır. Sykes Picot antlaşmasının yapıldığı Mayıs 1916'da Kürtlerin batı Anadolu'ya yani Küçük Asya'ya soykırım niyetiyle (Mayıs 1916'da) sürüldükleri tarihe tamamiyle denk gelmektedir.

İngiltere ve Fransa, bir yandan Almanya'nın Ortadoğu' üzerindeki siyasi ve ticari nüfuzunu sınırlamak/ortadan kaldırmak için uğraşırken, diğer taraftan Kürdistan'ın da dahil olduğu Osmanlı devletinin hakimiyeti altındaki coğrafyayı aralarında paylaşmak için, Birinci Dünya Savaşı'na katılmışlardı. İngiltere, Kafkasya ve Ortaasya'ya hakim olabilmek için, Rusya ile iyi geçinmeye çalışarak, aynı ortaklığı Almanya'ya karşı da kullanma amacını taşı-

yordu. Bu ortaklığın en belirgin biçimini Sykes-Picot antlaşmasında görmekteyiz. İngiltere, Fransa ve Rusya kendi aralarında gizli görüşmeler yürüterek, bu görüşmeler sonunda gizli tutulmak koşuluyla Mayıs 1916'da Sykes-Picot antlaşmasını imzalamışlardı. Bütün bu açık ve gizli siyasi oluşumlarda, İngiltere'nin Ortadoğu'ya ve Uzakdoğu'ya yönelik geleneksel sömürge siyaseti önemli oranda rol oynuyordu. Bu antlaşma dış boyutuyla 20. yy. boyunca Kürdistan topraklarının parçalanmasını, Kürt devletinin ortaya çıkmasını, Kürdistan'ın sömürge oluşunu etkileyen önemli siyasi faktörler arasında yer almıştı. Ayrıca antlaşmanın bir diğer önemli özelliği de, 1916'da Kürtlerin yoğun bir şekilde tehcire tabi tutulduğu bir zamana denk gelmiş olmasıdır. Savaşlarda tesadüflere fırsat verilmediğini düşünersek, bu durumun bilinçli bir siyasi eylem olduğunu söylemek mümkündür.

Sykes-Picot antlaşması, İngiltere ve Fransa'nın 1915'de oluşturduğu De Bunsen Komitesi ve Küçük Asya Komisyonu'nun etüt çalışmaları sonucunda sağlanmıştır. Örneğin; İngiltere "De Bunsen" ve Küçük Asya" komitesinin çalışmalarının başına savaş bakanı Lord Kitchener kendi temsilcileri olarak Sir Maurice De Bunsen ve Mark Sykesi, tayin etmiş ve bu komisyonlar İngiltere'nin, Osmanlı devletinin Asya'daki toprakları üzerindeki taleplerini belirlemek üzere çalışmalar yürütmüşlerdi. (bkz. Aaron S. Klieman, Britain War Aims in the Middle East in 1915, Journal of Contemporary History, Vol. 3, No. 3, The Middle East- July 1968). James Barr, A Line in the Sand, The Anglo-French Struggle for the Middle East, 1914-1948, W. W. Norton-Company, New York, 2012. Shane Leslie, Mark Sykes His Life And Letters, Cassell

And Company, London, 1923). Mark Sykes, 1913-1915 yılları arasında Ortadoğu ve buna bağlı olarak Kürdistan'da yaptığı etüt çalışmalarının mahiyetini şu cümle ile tarif etmiştir: Londra'dan Kalküta'ya kadar uzanan alanda İngilizlerin sonsuz çıkarı vardır. Barışta ya da savaşta karadan, denizden veya kanaldan olan iletişimimiz asla kopmamalıdır (bkz. Shane Leslie, Mark Sykes His Life And Letters, Cassell And Company, London-1923). Örneğin: Sykes-Picot gizli antlaşması ile Kürdistan'ın İngiltere'nin Hindistan Sömürgeler Valiliği'ne bağlanması, bu siyasi anlayışın bir sonucudur.

Büyük güçler arasında paylaşılan Ortadoğu

De Bunsen Komitesi, 29 sayfalık nihai raporunu 1915 Nisan ve Haziran ayları arasında yapılan 13 ayrı toplantı sonunda tamamlamıştır. Raporda İskenderun'un, Fransa'ya bırakılması öngörülürken, Hayfa, Britanya'nın nüfuz bölgesinde yer alacak, İskenderun Mezopotamya'yı Akdeniz'e bağlayacak demiryolunun liman kenti olarak düşünülmüştür. Komite, Fransız emellerini önlemek için geleneksel Ortodoks Rusya ve Katolik Fransa rekabetine güvenirken, Hicaz'ın kaderi ise, Mekke Şerifi Hüseyin'in itilaf güçlerinin yanında yer alıp almamasına göre değişeceğine dair düşünce hakim idi. Ayrıca Filistin, ya İngiliz himayesinde olacak ya da özel bir yönetime devredilecektir. Komite, bunların yanında dokuz alt başlıkta bazı talepleri de sıralamıştır. Bu başlıklar maddeler halinde şu şekilde özetlenebilir:

1. İran körfezinde İngiltere'nin pozisyonunun tanınması ve sağlamlaştırılması,
2. Osmanlıya ait olacak bölgelerde İngiliz ticaretine dezavantaj oluşturacak ayrıcalıkların önlenmesi,

3. İngiliz ticaretinin mevcut pazarlardaki konumunun güçlendirilmesi,

4. Mekke Şerifi Hüseyin'e ve diğer Arap şeyhlerine verilen sözlerin tutulması,

5. Sulama işlerinin inşası ve nehir ulaşımı, petrol üretimi gibi konulardaki işletmelerin gelişim güvenliğinin sağlanması,

6. Hindistan kolonisi için de muhtemel tarım alanı olabilecek sulanan Mezopotamya'nın tahıl arzının geliştirilmesi,

7. Doğu Akdeniz ve İran körfezinde İngiltere'nin stratejik pozisyonunun ve İngiliz iletişim güvenliğinin korunması,

8. Arabistan ve kutsal yerlerin bağımsız Müslüman idareye tabi olması,

9. Ermenistan sorununun çözümü ve Hristiyan aleminin kutsal yerleri ve Filistin konusunda uzlaşılması (bkz. Aaron S. Klieman, "Britain War Aims in the Middle East in 1915", Journal of Contemporary History, Vol. 3, No. 3, The Middle East-July, 1968. V. H. Rothwell, "Mesopotamia in British War Aims, 1914-1918", The Historical Journal, Vol. 13, No. 2 -Jun. , 1970. David Fromkin, Barışa Son Veren Barış, Modern Ortadoğu' Nasıl Yaratıldı 1914-1922, Çev. , Mehmet Harmancı, Sabah Kitapları, İstanbul, 1993).

Komite (De Bunsen), Mark Sykes'in muhtemel etkisiyle Osmanlı devletinin savaş sonrasında öngörülen siyasi yapısının alternatiflerini şu şekilde açıklamıştır:

1. Osmanlı devletinin itilaf devletlerince ilhakı,
2. İmparatorluğun nüfuz bölgelerine ayrılması.
3. Osmanlı imparatorluğunu olduğu gibi bırakmak ama hükümetini tabi kılmak,
4. Devletin federe yapılara bölünerek yerinden yönetilmesi.

Dönemin baskın politik yapısı, Osmanlı devletinin ilhakı planını arzulamasına rağmen komite, öncelikle müttefikler arasında sürtüşmelere neden olabileceği ve sonrasında özellikle İngiliz tarafına fazladan ek sorumluluk ve maliyet getireceği kaygısıyla, bu planının uygulanmasını uygun bulmamıştır. Bunun yerine Komite, merkeziyetçi yapısı bulunmayan Osmanlı devletinin Asya'daki topraklarında; Suriye, Filistin, Ermenistan, Anadolu ve Mezopotamya olmak üzere beş federe devletin kurulmasını önermiştir. Burada dikkat çekici olan siyasal olgu ise, Kürdistan'ın hiç bir şekilde ele alınmamış olmasıdır. Son planın esnek oluşu, taraflara birçok avantaj sağlayacaktır. Buna göre İngiltere, bu planın uygulanması durumunda herhangi bir ek mali ve askeri bir yükümlülüğün altına girmekten kurtulacak, ileride oluşabilecek şartlara göre Filistin ve Irak eyaletlerinin kendi kontrolünde bağımsızlığını veya ilhakını ilan edebilecek. .” (bkz. V. H. Rothwell, “Mesopotamia in British War Aims, 1914-1918”. The Historical Journal, Vol. 13, No. 2 -Jun. , 1970). C. M. Andrew, A. S. Kanya-Forstner, “The French Colonial Party and French Colonial War Aims, 1914-1918”, The Historical Journal, Vol. 17, No. 1, 1974. David Fromkin, Barışa Son Veren Barış, Modern Ortadoğu' Nasıl Yaratıldı 1914-1922, Çev. , Mehmet Harmanacı, Sabah Kitapları, İstanbul, 1993).

Petrol faktörü

Fransızlar, 1914'ten önce Musul bölgesindeki petrol varlığı ile ilgili olarak yaptıkları araştırmaların ve yazılan raporların sonuçlarına göre, bölgenin zengin petrol kaynaklarından haberdar olduğu bilinmektedir. Ancak, 20 Mart 1915'te Dışişleri Bakanı Delcasse'nin, Londra ve Roma'daki Fransız elçiliklerine gönderdi-

ği Osmanlı imparatorluğunun taksimiy-le ilgili görüşlerini içeren bilgi notunda, Musul bölgesinin ilhak hedefleri arasında gösterildiğine dair bilgiler de mevcuttur. Aralık 1915'de İngiltere ve Fransa arasında yapılan bir toplantıda daha çok Kürdistan toprakları dahilinde bulunan Musul ve Kerkük üzerine tartışmalar yapılmış ve Fransız nüfuzunda olup olmasa durumu sonraki toplantılarda görüşülmesi kararı alınmıştı. Fransa yönetimi ise Musul iddiasına ek olarak, etki alanını Kerkük'e doğru uzatmak isteyecek, bölgedeki zengin petrol yataklarına sahip olmak isteğinde idi. İngiliz tarafı da aynı bölgeyi hem ekonomik hem de stratejik gerekçelerle elinde tutmak istemiştir. Sonuç olarak Mezopotamya'nın yani Kürdistan'ın büyük bir kısmı İngilizler tarafından işgal edilerek, İngiltere'nin Hindistan Genel Sömürge Valiliği'ne bağlanmıştı. Rusya'nın, İstanbul ve çevresinden daha fazla toprak talebinde bulunacağı ve İngiltere'nin Fırat ve Dicle Irmağı bölgesini Mezopotamya'nın kuzey sınırına kadar isteyeceği görüşüne karşılık Fransa, Konya'dan başlayarak Anadolu platosu boyunca uzanan Bağdat hattı istikametinde olan merkezi bölgeleri, Kuzey Mezopotamya sınırına kadar almak istemiştir. Fransa'nın bahsi geçen çıkarlarının müttefiklerce tescil edilmesi gerektiğini içeren görüşme teklifi, Fransa'nın Londra Büyükelçisi Cambon aracılığıyla İngiltere Dışişleri Bakanı Grey'e 23 Mart'ta iletilmiştir. Ancak Grey, hükümetinin bu konuda hazırlığı bulunmadığı ve zamanlamayı erken bulduğu gerekçesiyle teklifi geri çevirmiştir. Cambon tarafından yapılan teklif ile De Bunsen Komitesi'nin kurulması, kronolojik bakımdan ardışıklık göstermektedir. Bu açıdan bakılacak olursa Cambon'un teklifi, İngiliz tarafında bu konuda hazırlıklar yapılması

için, De Bunsen Komitesi'nin kurulması sürecini başlatmış olabilir.

(bkz. C. M. Andrew, A. S. Kanya-Forstner, "The French Colonial Party and French Colonial War Aims, 1914-1918", The Historical Journal, Vol. 17, No. 1-1974. V. H. Rothwell, "Mesopotamia in British War Aims, 1914-1918", The Historical Journal, Vol. 13, No. 2 -Juni 1970). Jonathan Schnee, Balfour Deklarasyonu, Arap-İsrail Çatışmasının Kökenleri, Çev. Ali Cevat Akkoyunlu, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2011. Elie Kedourie, England and The Middle East, The Destruction of the Ottoman Empire 1914-1921, Mansell Publishing Limited, London, 1987. Edward Peter Fitzgerald, "France's Middle Eastern Ambitions, Sykes-Picot Negotiations, and Oil Fields of Mosul, 1915-1918", The Journal of Modern History, Vol. 66, No. 4-1994).

İngilizler 1915'te Mekke Şerifi Hüseyin ve Arap milliyetçiliğini temsil eden örgütler ile anlaşarak, onları Almanya ve Osmanlı devletlerine karşı destekleyerek, paylaşım amacına ulaşmaya çalışıyordu. Ayrıca Mekke Şerifi Hüseyin, Irak ve Filistin toprakları üzerinde kendisine bağımlı bir Arap devleti kurmak için, Mısır'daki İngiliz yüksek komutanı McMahon ile gizli bir antlaşma da imzalamıştı. Fakat bu gizli antlaşmaya Fransa, Rusya ve İtalya karşı çıkmıştı. Ortadoğu konusunda yeni bir antlaşmaya varmak için, İngiltere, Fransa ve Rusya arasında 16 Mayıs 1916'da Sykes-Picot antlaşması imzalanmıştı. Antlaşmaya göre:

1. Rusya'ya, Trabzon, Erzurum, Van ve Bitlis ile Güneydoğu Anadolu'nun bir kısmı,
2. Fransa'ya, Doğu Akdeniz bölgesi,

Adana, Antep, Urfa, Diyarbakır, Musul ile Suriye kıyıları,

3. İngiltere'ye Hayfa ve Akka limanları, Bağdat ile Güney Mezopotamya verilmişti.

Antlaşmanın ek maddelerine göre ise, Fransa ile İngiltere'nin elde ettiği topraklarda Arap devletleri konfederasyonu veya Fransız ve İngiliz denetiminde tek bir Arap devleti kurulması öngörülüyordu, İskenderun serbest liman olarak kalacaktı, Filistin'nin, kutsal yerleşim yeri olması nedeniyle, burda uluslararası bir yönetimin kurulması öngörülüyordu. Daha sonra İtalya'nın itilaf devletleri safında savaşa katılması ve Sykes-Picot'tan haberdar olması sonucunda, İtalya ile St. Jean De Maurienne'de yapılan görüşmeler neticesinde, 1916 antlaşmasına dahil edilerek, Antalya, Konya, Aydın ve Ege bölgeleri kendisine bırakılıyordu.

Sykes-Picot antlaşmasına göre, Kürdistan toprakları tıpkı 1914 "Şark Islahat Projesinde" olduğu gibi paylaşılıyordu. Bu antlaşma "Şark Islahat Projesinin" hangi amaçlar için yapıldığına dair iyi örnektir. Kürdistan'nın Kuzey vilayetleri Rusya'ya bırakılıyordu, Güney vilayetleri ise, İngiltere ve Fransa arasında paylaşılmıştı. Kürt ulusunun devlet oluşumundan yoksun bırakılmasının ilk önemli adımı bu antlaşma ile atılmıştı. İngiltere ve Fransa, Sykes-Picot antlaşması sürecinden 1926'ya kadar, Kürdistan devletinin kuruluşunu engellemek için çaba sarfediyorlardı. Örneğin: Mondoros Mütarekesinin 24. Maddesine göre: "Kürdistan'nın Erzurum, Sivas, Harput, Van, Bitlis ve Diyarbakır vilayetlerinde herhangi bir karışıklık çıkması halinde buraları işgal etme hakkının doğacağını." yani Kürt devletinin ortaya çıkmasına karşı olduklarını ilan etmişlerdi.

Sykes-Picot Kürtlerin yüzyıllık kaderini belirledi

Ortadoğu'ya yönelik 20. yy'da yapılan siyasal antlaşmaların nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte incelediğimizde, ulusal, bölgesel, kıtalararası ilişkilerde, toplumlar üzerinde fazlasıyla etkili olduklarını ve Ortadoğu'da varlıklarını sürdüren uluslar/etnik gruplar arasında tarihsel düşmanlıklara başlangıç teşkil ettiklerini görebiliyoruz. Yani 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında Ortadoğu'ya yönelik yapılan görüşmelerle, konferanslarla, sözleşmelerle haklı veya haksız suni coğrafik sınırlar oluşturulmuş, devletler kurulmuş, ülkeler paylaşılmış ve Kürtler gibi bir çok ulusun toprakları bölünerek sömürgeleştirilmişti. Geçen yüzyılda, dünya genelinde yapılan siyasal antlaşmaların en çarpıcı özelliklerinden biri ise gizli ve açık bölümlerden oluşmaları idi. Gizli yapılan siyasal antlaşmaların tipik örneklerini Ortadoğu bölgesinde Kürt topraklarını da aralarında paylaşan ülkeler nezdinde görmek mümkündür. 1917'de açığa çıkmış olan Sykes-Picot (1916) yani Küçük Asya Antlaşması (adını Küçük Asya İncelemesi Komisyonu'ndan -1915- almak-tadır) Kürt ulusu üzerine yapılan gizli antlaşmalara iyi bir örnek teşkil etmektedir. Sykes-Picot antlaşmasının esasları ve şartları ele alınarak, 1918 Mondros Mütarekesi, 1919 Paris Konferansı, 1920 Sevr antlaşması, 1920 San Remo konferansları, 1923 Lozan antlaşması ve 1926 Ankara veya Musul antlaşması yapılarak, Kürdistan'ın yüzyıllık talihsiz kaderi belirlenmişti. 20. yy'ın ilk çeyreğinde Kürdistan'ı, Mezopotamya bölgesi adı altında anarak aralarında paylaşan İngiltere ve Fransa gibi güçlü ülkelerin destek ve üst yönetimlerinin kararlarıyla, daha sonraki yıllarda Kürdistan'ı Türkiye, İran, Irak ve Suriye gibi devletler arasında paylaştıra-

rak, Kürdistan'ı sonu gelmeyen yüzyıllık savaşların ve felaketlerin içine sürüklemişlerdi.

Sonuç olarak, İngiltere, Fransa Rusya ve İtalya arasında 1916'da yapılan Sykes-Picot antlaşması, bir yandan Ortadoğu'nun paylaşımını öngörürken, diğer taraftan antlaşmaya bağlı olarak 1919'den sonra başlayan uluslararası siyasal antlaşmalar sürecinde Arap, Fars ve Türk milliyetçiliklerinin devletleşmelerine önemli siyasi fırsatlar sunmuştu. Kürt ulusu, uluslararası diplomatik ilişkilerde tabu olarak kalmıştı. Sykes-Picot gizli antlaşmasının dikkat çeken önemli siyasal noktalarından biri, antlaşmanın hazırlık aşamasında, antlaşma metninde ve antlaşma sonrasında ne Kürt kavramından ne de Kürdistan coğrafyasından bahsedilmekte, sadece kuzey Mezopotamya, Musul, Kerkük ve Osmanlı'nın şark bölgeleri olarak dile getirilmektedir. İngiltere ve Fransa özellikle bu kavramlardan uzak durarak, Kürdistan'ı ve Kürt ulusunu tamamiyle yok sayan 1923 Lozan antlaşmasına giden siyasal sürece önceden hazırlıklı davranarak zemin hazırlamışlar idi. Yaklaşık yüzyıldır Kürdistan'da yaşanan soykırım felaketlerine karşı sessiz kalmayı tercih eden Batı Avrupalı devletler ve Rusya, Türkiye'ye destek ve güç kazandıran bu siyasi ve diplomatik anlayışlarını içinde bulduğumuz 21. yy. 'da da sürdürmektedirler. Kürtlere yönelik geliştirilen bu siyasi anlayış, İngiltere, Fransa ve Almanya'dan siyasal/insani tepki görmekten çok, tam aksine desteklenmişti. İttihatçıların, Birinci Dünya Savaşı esnasında Kürtler üzerinde yok etme niyeti ile denediği soykırımlar, 20. yüzyıl başlarında Ortadoğu'da etkili olan ve Kürdistan devletinin kurulmamasında birinci derecede siyasal rolleri olan İngiltere, Fransa, Almanya

ve Rusya arasında (Türkiye, İran, Irak ve Suriye’inde dahil olduğu) 1918-1939 yıllarında yapılan uluslararası siyasal antlaşmalarda, konferanslarda, parlamento oturumlarında hiç bir şekilde gündeme getirilmemişti. Sykes-Picot antlaşmasıyla Kürdistan üç parçaya bölünerek, Kürt milliyetçiliğinin önüne geçilmeye çalışıl-

mış, bu siyasi tavır ile 20. yy’ın başında Kürtlerin ulusal bir devlet kurmaları engellenmişti. Sykes-Picot veya Küçük Asya Antlaşması 20. yy. boyunca Kürdistan’ın devletsiz kalmasında etkin rol oynayan İngiltere, Fransa ve Rusya’nın Kürtlere karşı olan siyasal ve diplomatik yaklaşımlarına iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Kürdistan için federal çözüm mümkün*

Bayram BOZYEL

Ortadoğu'da yaşanan altüst oluşla eş-zamanlı bir biçimde, Kürdistan meselesi yeniden gündemin ilk sıralarına oturmuş durumda.

Bunun elbette nedenleri var.

Birincisi; Kürdistan, Ortadoğu'da sürüp giden savaşın tam orta yerinde bulunuyor.

İkincisi; mevcut istikrarsızlık ve çatışmanın, Kürdistan'ın bölünüp parçalanmışlığı ve Kürtlerin devletsiz bırakılması gerçeğinden kaynaklandığı genel olarak kabul görüyor.

Başka bir ifade ile Ortadoğu'da barış ve istikrarın inşası ile Kürdistan meselesinin çözümü arasında doğrudan bir ilişki olduğu yönünde yaygın bir kanaat söz konusu.

Bu bağlamda, Kürdistan sorununun çözümüne ilişkin siyasi, diplomatik ve entelektüel çabaların artışında yadırganacak bir durum yok.

Bu sunumda Kürdistan meselesinde federal çözüm imkânı üzerinde durulacak. Ama ondan daha önce, Kürdistan meselesinin niteliğine ve sorunun çözümünü

dayatan iç ve dış koşullara ilişkin genel bir değerlendirme yapılacaktır.

“Doğru teşhis için doğru tedavi” prensibinden hareketle konuya sorunun tanımından başlanacaktır.

1. Kürdistan meselesi nedir?

Kürdistan meselesi, bundan 100 yıl önce Birinci Dünya Savaşı galiplerinin Ortadoğu'da kendi çıkarlarına göre kurdukları düzenin yol açtığı ulusal ve uluslararası bir meseledir. Sorunun özünde, Kürdistan'ın bölünüp parçalanması ve Kürtlerin kendi topraklarında siyasi ve hukuki bir statüden yoksun bırakılması yatmaktadır. Bölge halklarından her birinin belli bir statüye kavuştuğu tarihin o kritik kavşağında bir tek Kürtler bu kuralın dışında tutulmuştur. Bu durum sadece Kürtlerin yüzyıllık zorlu kaderini değil, ama aynı zamanda Ortadoğu'nun sürüp gelen çatışma ve istikrarsızlıklarla örülü kötücül serüvenini de tayin etmiştir.

Bilindiği gibi Fransız ve İngilizler, 1916 yılında Sykes-Picot anlaşmasıyla Ortadoğu'yu kendi aralarında egemenlik alanlarına göre bölüştüler. Irak ve Suriye'de birer manda yönetim oluşturdular. İngilizler, Kürdistan'ın Güney parçasını kendi mandaları altındaki Irak sınırları içine aldılar. Fransızlar ise Kürdistan'ın Güneybatı bölgesini kendi yönetimleri altındaki Suriye'ye bağladılar. İran eski payını korurken, Kürdistan'ın en büyük parçası, Osmanlı Devleti'nin yıkıntıları üstünde kurulan ve onun mirasını devralan Türkiye Cumhuriyeti'ne kaldı.

Değerli bilim adamı İsmail Beşikçi'nin veciz ifadesi ile söylersek, Kürdistan'ı bölüp parçalayan, Kürtleri her türlü statüden yoksun bırakan Kürd karşıtı uluslararası düzen, 1919 yılında Versailles Anlaşmaları ve onun uzantısı olan 1923 Lozan Anlaşmasıyla kalıcı bir nitelik kazanarak bugünlere kadar sürüp geldi.

2. Türkiye'nin Kürt ve Kürdistan politikası

Bundan sonra Kürdistan'ın her parçasının kaderi onu elinde tutan devletin inkâr ve kırım uygulamalarından derin bir biçimde etkilenecektir.

Burada, (İran, Irak ve Suriye ile büyük benzerlikler gösterse de) daha çok Türkiye'nin Kürdistan politikası üzerinde durulacaktır.

Lozan Anlaşması'ndan sonra Türkiye Cumhuriyeti devleti, üzerinde kurulduğu coğrafyanın etnik ve kültürel çoğulcu niteliğini yok saydı. Türk etnisitesine dayalı üniter bir devlet olarak şekillendi. Kürt halkı üzerindeki ulusal baskı ve zulüm daha da katmerli hale geldi.

Türkiye, Kürdistan'a yönelik politikasını dörtlü bir sacayağı üzerine inşa etti: **İnkâr, asimilasyon, imha ve tehcir.**

Türkiye daha baştan itibaren bir ulus

olarak Kürtlerin varlığını, Kürdistan'ın territorial gerçekliğini inkâr etmiş, Kürt dili, kültürü ve tarihini yok saymış, bu konuda katı bir inkâr politikası izlemiştir.

Türkiye'nin Kürt meselesinde kullandığı en önemli enstrümanlardan biri de asimilasyondur. Türk devleti Kürt halkını asimile etmek, onun dil ve kültürünü yok etmek için akıl almaz yöntemlere başvurdu. Kürt dili eğitim alanında, resmi işlemlerde, basın-yayında yasaklandı. Kürtçenin özel yaşamda konuşulması bile yasaklanıp cezalandırıldı.

İnkâr ve asimilasyonun işe yaramadığının görüldüğü noktada şiddet devreye girdi. Kürt halkının hak ve özgürlük uğrundaki her türlü meşru girişimi şiddetle bastırıldı. Türkiye tarihinin, Kürt halkının hak ve özgürlük taleplerini bastırma operasyonları içinde şekillendiği bir gerçek. Konuyla yakından ilgilenen uzmanlar, Kıbrıs harekâtı hariç, Türk Hava kuvvetlerinin bütün bir tarihi boyunca Kürtlerin dışında kimseyle savaşmadığını vurgular. Buna belki de bir süre önce Suriye sınırında düşürülen Rus uçağı bir istisna olarak eklenebilir.

Kürdistan sorununda izlenen başlıca yöntemlerden biri de tehcir yani zoraki göçertmedir. Türk devleti göçertme politikasını sadece Kürdistanı Kürtleştirme ve Kürt ulusal hareketin sosyal tabanını zayıflatmak için değil, Kürtleri asimile etmek için de yoğun bir biçimde kullandı.

Türkiye'nin söz konusu inkâr ve baskı politikasını normal bir hukuk sistemi içinde uygulamasının kolay olmayacağı açıktı. Bunun için olağanüstü ve hukuk dışı mekanizmalar gündeme geldi. Türkiye, Kürdistan ve Kürtleri yüz yıl boyunca olağanüstü yönetimler ve dipçik ile kontrol altında tutmaya çalıştı. Takrir-i Sükûn Kanunu, Şark Islahat Planı, İstiklal Mahkemeleri, Umumi Müfettişlikler, İskân

Kanunları, dönemsel olarak ilan edilen Sıkıyönetimler, Olağanüstü Bölge Valiliği, devletin Kürdistan'a özgü olarak geliştirdiği belli başlı negatif hukuk formları arasında yer alır.

Bütün bu hoyratlığın sonucunda olcacakları tahmin etmek zor değil: Kürdistan'da ekonomik yapı yıkıma uğradı, Kürt halkının sosyal, kültürel ve nüfus bütünlüğü parçalandı, Kürt dili ve kültürünün gelişimi engellendi, Kürdistan bir savaş alanına dönüştü.

Türk devletinin Kürt halkına karşı izlediği ret, inkâr ve baskı politikası Türk toplumu bakımından da yıkıcı sonuçlar doğurdu. Türk halkının iş, eğitim ve sağlığından kısılan kaynaklar savaşa ayırdı, şovenizm Türkiye'de siyasal ve kültürel hayata damgasını vurdu, militarizmin ülke yönetimindeki ağırlığı arttı. Kürt halkına karşı izlenen çağdışı politika, demokrasi-nin gelişip kurumlaşmasını engelledi.

3. Çözüm konjonktürü

1999 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinin, Türkiye'nin kendini reforme etme çabaları üzerinde belli bir etkisi oldu. 2005 yılında yapılan Irak Anayasası ile Güney Kürdistan'ın federe bir statüye kavuşması ve onunla kurulan ekonomik ve siyasal ilişkiler, Türkiye'nin kendi Kürt politikasında belli açılımları gündeme getirdi. Türkiye ilkin 2009 yılında Açılım Süreci adı altında, daha sonra ise Çözüm Süreci olarak ifade edilen evrede Kürt sorununda belli girişimlerde bulundu. Devletin başlattığı söz konusu süreç, yol açtığı olumlu beklentilere ve barışa dair oluşan pozitif iklime rağmen gelip tekrar çatışma girdabına saplandı.

Bunun başlıca nedeni, devletin Kürtlerin ulus olmaktan kaynaklanan haklarını tanımaması ve Kürdistan'ın statüsü konusunda bir yaklaşım geliştirmemesidir.

Başka bir ifade ile Kürtler ve Kürdistan konusunda doğru bir teşhis ve radikal bir politika geliştirilmediği için bugün tekrar başa dönmüştür. "Son terörist kalıncaya kadar savaş" nidaları, güvenlik politikalarına abanma çabaları, sorunu "terör ve asayiş"e indirgeme anlayışı Türkiye'yi bir kez daha kanlı bir çatışma kapanına sıkıştırmış durumda.

Oysa içerde ve dışarıda yaşanan gelişmeler Kürt sorunundaki mevcut çözüm-süzlüğün daha fazla sürdürülemeyeceğine işaret etmektedir.

4. Kürdistan meselesinin çözümünü dayatan koşullar

Kürdistan'ın statüsüz bırakılması ve Kürt halkının ulusal haklarının gaspı hiç kuşkusuz tarihi bir haksızlıktır. Kürdistan meselesinin mevcut hali, bölgeyi derin bir istikrarsızlığa sürükleyecek bir potansiyel içermektedir. Bu durumun daha fazla devam edemeyeceği acı deneyimlerle sabittir. Kürdistan meselesinin çözümü gelinen aşmada yakıcı bir hal almış durumdadır. Bu ihtiyacı dört başlık altında özetlemek mümkündür.

1. Kürt halkının kendi ülkesinde özgür ve onurlu bir şekilde yaşamaya hakkı vardır. Bu onun millet olmaktan kaynaklanan doğal ve meşru hakkıdır. Kürt halkının yüzyıllardır özgürlük uğruna yürüttüğü mücadele birikimi ve bu yöndeki iradesi, onun kendi geleceğini belirleme hakkının meşru kaynağıdır.

2. Kürt milletinin kendi kaderini belirleme hakkının elinden alınması bölgede yüzyıldır süre gelen siyasal istikrarsızlık ve çatışmaların başlıca nedenidir. Kürdistan meselesinin siyasal yöntemlerle ve eşitlik temelinde çözümü, başta Türkiye olmak üzere Kürtlerin yaşadığı diğer alanlarda barış ve istikrarın kurulması için gereklidir.

3. İnsanlığın uluslararası alanda ulaştı-

ğı normatif düzey Kürdistan meselesinin çözümü açısından uygun bir ahlaki ve hukuki zemin oluşturuyor. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı birçok uluslararası belgede temel bir norm olarak yer almaktadır. Dünyada evrensel barış ve adaletin tesisi bakımından da Kürdistan meselesinin adil çözümü elzemdir. Kürt ulusu, dünya uluslar âlemi içerisinde hak ettiği onurlu yeri almalıdır.

4. Ortadoğu'da yaşanan altüst oluş, yüz yıl önce Kürt karışıklığı üzerine kurulan düzenin daha fazla sürdürülemez olduğunu gösteriyor. Bugün Güney Kürdistan'ın federe bir statüye kavuşması ve burada yaşayan Kürtlerin ekonomik, siyasal ve hukuki düzeyde elde ettiği kazanımlar, Kürdistan'ın diğer parçalarındaki mücadeleyi olumlu yönde etkiliyor. Suriye'de de Kürtler kendi kaderlerini tayin etmenin eşiğinde bulunuyorlar. Kuzey Kürdistan'da ise ulusal bilinç geçmişte hiç olmadığı kadar kök salmış durumda. Bu tablo içinde Kürt meselesinin çözümü daha fazla ertelenemez.

5. Kürdistan için federal çözüm

Federalizm söz konusu olduğunda Türkiye'de bu kavrama ilişkin oluşturulan algıya değinmeden olmaz.

Federalizm, iddia edildiği gibi bölünmek değil. Tersine çeşitli grupların işbirliği yapmak üzere birlik oluşturmasını ifade eder. Federalizm, bir ülkede yaşayan farklı ulusal ve dini toplulukların eşitlik temelinde bir arada yaşamasını anayasal ve kurumsal yapılarla güvenceye bağlayan bir sistemdir. Bu çerçevede federalizm, bölünmenin panzehri niteliğindedir.

Federalizmde bölünecek olan ülke değil, aşırı merkezileşmiş iktidar erkidir. Federal sistemde iktidar, biri merkezi diğerleri bölgesel olmak üzere iki yönetim düzeyi arasında paylaşılır. Hem merke-

zi-federal, hem de bölgesel-federe birimlerin yetkileri anayasa tarafından belirlenmiştir. Federal devlet uluslararası alanda ise tek elden temsil edilir.

Federalizm esas olarak merkezi iktidar yetkilerinin bölgesel yönetimlerle paylaşılması anlamına gelir. Farklı ulusal topluluk ya da bölgelerin kendi kendilerini yönetmelerine imkân verdiği ölçüde de demokrasinin katılımcı ve çoğulcu bir tarzda kurumlaşmasının yolunu açar.

Dünya deneyimleri çok uluslu ve çok kültürlü ülkeler bakımından en uygun yönetim tarzının federalizm olduğunu gösteriyor. Bazı durumlarda bir ülkenin ekonomik, coğrafik, kültürel ve geleneksel yapısından kaynaklanan farklılıklar da federal bir sistemi ihtiyaç haline getirebilir.

Altı çizilmesi gereken bir nokta da şudur.

Bugünün dünyasında ekonomik anlamda gelişkin, demokratik standartları yüksek, etnik sorunların çözümünde yol almış ülkeler, çoğunlukla federal sistemlerle yönetilen ülkelerdir. Dünyanın belli başlı büyük, nüfusça kalabalık ve ileri ülkelerin ezici çoğunluğunda federal sistem uygulanmaktadır. Geri kalan ülkelerin birçoğu da federalleşme yönünde bir süreç içinde.

Bu çerçevede bakıldığında Türkiye'nin Kürt meselesinde en uygun ve gerçekçi çözüm federalizm olabilir.

Öte yandan, Türkiye'nin sadece bir Kürt meselesi yok. Aynı zamanda coğrafik olarak büyük, nüfus bakımından kalabalık, etnik ve kültürel açıdan çeşitlilik gösteren bir ülke. Devletin aşırı merkezi üniter yapısı ise ülkenin söz konusu toplumsal çeşitliliği ile tezat içinde. Bütün bu nedenlerle, Türkiye'nin hem federal bir sisteme geçmesi ayrıca idari yapısını ademi merkeziyetçi bir reforma tabi tutması bir ihtiyaç.

Federalleşmede izlenecek iki yol

Daha başta da ifade edildiği gibi, Türkiye’de Kürt halkının kendi kaderini tayin etmek hakkı vardır. Bu hakkın, Türk halkıyla eşitlik temelinde bir arada yaşama yönünde kullanması daha gerçekçidir.

Bu ise federal çözüm ile mümkün olabilir.

Burada da iki yöntem izlenebilir.

Birincisi, Türkiye federal bir sisteme geçer. Kürdistan, federal Türkiye’de federe bir yönetim olarak örgütlenir. Kürdistan’ın kendi parlamentosu, hükümeti ve merkezdekilere denk gelen yargı ve benzeri ulusal kurumları olur. Kürdistan hükümeti, federal yönetimin yetkileri kapsamına girmeyen alanlara ilişkin olarak yönetim erkini kullanır. Kürdistan halkı aynı zamanda nüfusu oranında merkezi parlamento ve hükümette yer alır.

İkincisi, Türkiye federal bir sisteme geçtiğinde sadece Kürdistan federe bir statüye kavuşmaz, Türkiye’nin geri kalan bölgeleri de ekonomik, coğrafik ve nüfus yapılarına göre federe bölgeler olarak yapılandırılabilir. Bu konuda İspanya deneyimi Türkiye için de öğretici nitelikte.

Federal bir sisteme geçen Türkiye, aynı zamanda ademi merkeziyetçi bir yönetim tarzını benimsemek zorundadır. Başka bir ifade ile yerinden yönetim ilkesi etkin bir biçimde hayata geçirilmelidir. Öyle ki federe bölgelerin her birinde, farklı etnik ve kültürel gruplar kendi dil, kültür ve inançlarını özgürce yaşayabilsin; yerel, federe ve federal düzeyde siyasal sürece katılım imkânı bulabilsin.

Bu çerçevede Türkiye’nin İç ve Batı Anadolu bölgelerinde yaşamakta olan Kürtlerin kendi dilleriyle eğitim görme, Kürtçeyi kamusal alanda kullanılabilme, yaşadıkları bölgelerde yönetim süreçlerine katılabilme hakları anayasal güvence altına alınmalı. Bu ilkesel yaklaşım, Tür-

kiye’de yaşayan bütün etnik ve dini gruplar için geçerli elbette. Benzer şekilde, Kürdistan’da yaşayan Türk, Arap, Süryani, Ermeni vb. gruplar kendi kimliklerini özgürce yaşayabilmeli ve yoğun yaşadıkları yörelerde yönetime etkin katılabilmeliler.

Güney Kürdistan deneyimi

Kuzey Kürdistan meselesinin çözümünde başvurulacak en iyi örneklerin başında Güney Kürdistan federe deneyimi gelmektedir.

Bugün Kürdistan Federe Bölgesi’nin kendi parlamentosu, hükümeti ve gerekli diğer organları bulunmaktadır. Farklı eğilimlere sahip siyasi partiler, özgür ve eşit koşullarda gerçekleştirilen seçimler sonucunda Kürdistan parlamentosunda temsil edilmektedir.

Kürdistan Bölgesi’nde yaşayan farklı etnik ve dini grupların temel hakları güvence altına alınmıştır. Örneğin Kürdistan Parlamentosu’nda Türkmen, Asuri, Keldani, Süryani ve Ermeni azınlık gruplar için beş sandalye kota ayrılmıştır. Kürdistan Federe Bölgesi’nde Kürtçenin yanı sıra Arapça, Türkmençe, Süryanice ve Ermenice resmi dil statüsüne kavuşturulmuştur. Söz konusu etnik yapıların kendi partileri bulunmakta, dillerini özgürce kullanmakta, kendi dilleri ile yayın faaliyetinde bulunmaktadırlar.

Kürdistan toplumu aynı zamanda kendi nüfusu oranında merkezi Irak parlamentosunda temsil edilmektedir. Kürt siyasi partilerine mensup milletvekilleri duruma göre merkezi Irak hükümetinde değişik görevler almaktadır. Ayrıca Irak’ın merkezi yönetimindeki üç önemli posttan (Cumhurbaşkanı, parlamento başkanı, başbakanlıktan) birinin Kürtlere verilmesi konusunda da bir uzlaşma söz konusudur. Bu uzlaşma sonucudur ki 2005 yılından bu yana Irak’ta cumhurbaşkanlığı postu Kürtlerin elinde bulunmaktadır.

Sonuç yerine

Yüzyıllık deneyimler, başvurduğu onca yöntemle rağmen devletin Kürt ve Kürdistan sorununu ortadan kaldıramadığını, Kürt halkının özgürlük iradesini kıramadığını ortaya koymuştur. Keza Kürtler de onca ağır bedellere rağmen silahlı mücadele ile haklarına kavuşamamışlardır. Tersine, şiddet ve silahlı yöntemler meseleyi her keresinde daha da içinden çıkılmaz hale getirmiştir.

Mevcut çatışma ve çözümsüzlük hali devam edemez.

Bu durumda yapılacak şey, sorunu diyalog ve siyasal müzakere yöntemleriyle çözmektir. 2013 yılında başlayan ve iki buçuk yıl devam eden Çözüm Süreci deneyimi, Türkiye toplumunun ezici bir çoğunlukla Kürt sorununun barışçıl çözü-

münden yana olduğunu gösterdi. Güney Kürdistan ile kurulan çok yönlü ilişkiler, Türk toplumunun Kürt sorununa ilişkin algısını olumlu yönde değiştirdi. Dünyada etnik sorunların çözümünde alınan mesafe Kürdistan meselesinin çözümü bakımından önemli dersler sunuyor.

Özetle, Kürtler ve Türklerin, birlikte ortak bir gelecek kurmaları zor değil. Aksine koşullar geçmişe göre daha uygundur. Bunun için yapılacak şey Türkiye'nin federal bir sisteme geçmesidir. Böylesi bir çözüm hem gerekli, hem de mümkündür.

**Bu sunum, İsmail Beşikçi Vakfı'nın 30.04.2016 tarihinde Boğaziçi Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği III. Kürt Çalışmaları Konferansı'nda yapıldı.*

Kürdistan Sosyalist Partisi - PSK Artık Legal

Partiya Sosyalîst a Kurdistan - PSK

1974 yılının sonunda kurulan Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK), 40 yıllık illegal bir süreçten sonra 2014 yılında gerçekleştirdiği 10. Kongresinde legaliteye çıkma kararı aldı. Aradan geçen iki yıllık dönem bu yöndeki hazırlıklarla geçti. PSK'nin yasal kuruluşunu gerçekleştirecek Kurucular Kurulu belirlendi. 29-30 Mayıs 2016 tarihlerinde toplanan Kurucular Kurulu resmi başvuru için yaptığı hazırlıkları son kez gözden geçirdi. Partinin Genel Başkanı, Parti Meclisi ve diğer organlarının seçildiği Kurucular Kurulu toplantısında ayrıca aşağıdaki bildirinin basına ve kamuoyuna açıklanması kararlaştırıldı.

Kürdistan Sosyalist Partisi yasal zemine çıkıyor. Özgürlük ve demokrasi yolunda yırım yüzyıla varan illegal ve fakat meşru bir mücadeleden sonra artık yasal kimlik kazanıyor. Kürdistan Sosyalist Partisi, özgür bir ülke uğrunda yürüyüşünü bundan böyle legal düzeyde sürdürecektir.

Kürdistan Sosyalist Partisi'nin geldi-

ği nokta, hem Kürt halkı hem de Türkiye demokrasi hareketi açısından büyük bir başarıdır. Bu, büyük emekler sarf edilerek, inanılmaz zorluklara göğüs gerilerek, nice badireler aşılarak elde edilen bir başarıdır.

Saygındır, kutsaldır.

Bu onurlu yürüyüşte büyük emekler, eşsiz fedakârlıklar, insanüstü kahramanlıklar var.

Bu soylu mücadelede Parti kurucularının, yüzlerce yönetici kadronun, binlerce üye ve sempatizanın ve bir bütün olarak halkımızın büyük emeği ve engin desteği var.

Bu haklı ve onurlu davaya emek veren; içerde, dışarıda, sorgu ve cezaevlerinde yitip gitçe direnen, idealleri için gözünü kırpmadan yaşamlarını feda eden bütün kadın ve erkekleri bir kez daha saygı ve minnetle anmak istiyoruz.

Bugün kazanılan her şey o büyük insanların eseridir.

Bu onuru esas olarak onlara borçluyuz.

Kürdistan Sosyalist Partisi, Kuzey Kürdistan'ın en uzun ömürlü ve direngen partisidir.

PSK, halkımızın son yarım yüzyıllık tarihinde önemli atılımlara imza atmış; siyasi, ideolojik, kültürel ve zihinsel alanda birçok dönüşüme öncülük etmiştir. Kürt aydınlanmasında, ulusal bilincin kitlelerle buluşmasında, halkımıza karşı yürütülen inkâr ve asimilasyon zincirinin kırılmasında partimizin oynadığı misyondan haklı bir gurur duyuyoruz. Kürdistan Sosyalist Partisi, tarihe ve halkımıza mal olmuş bir partidir. Ülkemizin derinliklerine kök salmış, siyasi tarihimizde aydınlık saçan bir ekole dönüşmüştür.

Kürdistan Sosyalist Partisi için yeni bir dönem başlıyor.

O, 42 yıllık zorlu illegal bir sürecin ardından mücadeleyi artık yasal, demokratik ve açık alanda sürdürecektir. Bundan böyle yasal mücadele zeminindeki zorluk ve engellerle mücadele ederek yoluna devam edecektir.

Legal alan, Kürt halkının özgürlük mücadelesinde kendine has zorlukları ve imkânları olan yepyeni bir süreçtir.

Şimdi gözlerimizi yeni zirvelere dikme zamanıdır.

Halkımızla bütünleşip özgürlük hedefimizi gerçekleştirme zamanıdır.

Son yarım yüzyılda hedeflerimiz doğrultusunda büyük mesafeler kat ettik. Özgürlük menziline daha çok yaklaştık. Birçok yasak ve tabunun kırılmasına katkıda bulunduk.

Ancak yine de hala aşılması gereken uzun bir yol, çözülmesi gereken dev gibi sorunlar var önümüzde.

Türkiye bir kez daha çatışma ve şiddet dalgasına teslim olmuş durumda. Yaşanan can kayıpları ve acılar toplumu umutsuzluğa sürüklüyor.

Ancak “gecenin en karanlık anı şafak

vaktine en yakın olan andır”.

Türkiye’de yaşanan bu karanlık ve katolik süreç çözümü daha da yakıcı kılıyor.

Kürdistan Sosyalist Partisi, Kürdistan’ın özgürlüğü için yola çıkmış bir partidir. Ama aynı zamanda demokrasi mücadelesine büyük bir değer biçmektedir. Kürdistan’ın özgürlüğü ile Türkiye’nin demokratikleşmesi arasındaki yakın ilişkinin bilincindedir. Özgürlük ve demokrasi mücadelesi iç içe geçmiş durumdadır.

Partimiz, geçmişte olduğu gibi Kürt halkının özgürlüğü için daha aktif, kararlı ve sonuç alıcı bir mücadele yürütecektir. Türkiye’nin evrensel standartlarda bir demokrasi hedefine ulaşması için ilkeli ve yapıcı tutumunu sürdürecektir.

Şiddetin ve savaşın son durması ve silahların devreden çıkartılması -toplum gibi- bizim de öncelikli hedefimizdir. Gerilim düşmeli, süreç normalleşmeli, siyasi kanalların önü bir an önce açılmalıdır.

Bunun için yeni bir diyalog ve müzakere sürecine acil ihtiyaç var.

Başta Kürt siyasi aktörleri olmak üzere, toplumun bütün ilgili kesimlerinin katılımıyla bu süreç işletilmelidir.

Sadece silahların susturulmasıyla sınırlı değil, Kürt sorununda tarihi haksızlıklara son verecek bir dönemin kapısı aralanmalıdır.

Kürdistan sorununda federal bir çözüm mümkündür.

Türkiye’de barış, istikrar ve demokrasinin inşası da federal sisteme geçmeye bağlıdır.

Bütün bunlar evrensel hukuk ilkelerini esas alan, toplumsal çoğulculuğa dayalı, Kürt halkının ulusal haklarını güvence altına alan yeni bir anayasa yapmayı gerektirir. Toplumsal bir uzlaş ve sözleşmeyi zorunlu kılar.

Kürdistan Sosyalist Partisi olarak, bu amaca ulaşmak için etkin ve sorumlu yak-

laşımımızı sürdürmeye devam edeceğiz. Başta Kürt aktörleri olmak üzere, demokrasi ve değişimden yana olan bütün güçlerle, iktidar ve muhalefet çevreleriyle her türlü yapıcı işbirliği ve diyalog çabalarımızı sürdüreceğiz.

Başaracağımıza güvenimiz tamdır.

Çünkü halklarımız barış ve özgürlüğü hak ediyorlar ve bunun için gerekli iradeye sahip bulunuyorlar.

Son olarak, partimizin legalleşme sürecine ilgi duyarak destek veren basın ve yayın organlarına, demokratik kamuoyuna ve yurtsever halkımıza teşekkür etmeyi bir görev sayıyoruz. 29-30 Mayıs 2016

Kürdistan Sosyalist Partisi
PSK
Kurucular Kurulu